

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**IFRS 16 KİRALAMALAR STANDARDININ FİNANSAL
TABLOLAR ÜZERİNE ETKİSİ: SEÇİLMİŞ HAVA YOLU
İŞLETMELERİNDE BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
GÜL ARSLAN KURNAZ**

ANKARA-2020

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**IFRS 16 KİRALAMALAR STANDARDININ FİNANSAL
TABLOLAR ÜZERİNE ETKİSİ: SEÇİLMİŞ HAVA YOLU
İŞLETMELERİNDE BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

GÜL ARSLAN KURNAZ

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. SONER GÖKTEN

ANKARA-2020

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 18.05.2020

Öğrencinin Adı, Soyadı : Gül ARSLAN KURNAZ
Öğrencinin Numarası : 21720112
Anabilim Dalı : İşletme
Programı : Muhasebe Finansman Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı : Doç. Dr. Soner GÖKTEN
Tez Başlığı : IFRS 16 Kiralama Standardının Finansal Tablolar
Üzerine Etkisi: Seçilmiş Havayolu İşletmelerinde Bir
İnceleme

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 96 sayfalık kısmına ilişkin, 27.04.2020 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından İthenticate adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 14'dür. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

"Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını" inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

ONAY

Tarih: 18/05/2020

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Doç Dr. Soner GÖKTEN

ÖZET

ARSLAN KURNAZ G. IFRS 16 Kiralamalar Standardının Finansal Tablolar Üzerine Etkisi: Seçilmiş Hava Yolu İşletmelerinde Bir İnceleme, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe Finansman Yüksek Lisans Tezi, 2020

IFRS 16 Kiralamalar Standardının uygulanması ile birlikte 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren kiracıların yapmış olduğu faaliyet kiralamalarının, finansal durum tablosuna kullanım hakkı varlığı ve kira yükümlülüğü olarak alınması zorunluluğu getirilmiştir.

Finansal tablolarını IFRS'ye göre düzenleyen işletmelerin ilk kez 2020'de yayımlanacak olan 2019 hesap dönemine ilişkin finansal tablolarında çok ciddi değişikliklerin meydana gelmesi beklenmektedir. Bu amaçla, faaliyet kiralamalarının yoğun olduğu havacılık sektöründen seçilmiş işletmelerin IFRS 16 uygulanmış 2019 hesap dönemi finansal tabloları ile IFRS 16 uygulanmamış 2018 hesap dönemi finansal tabloları karşılaştırılmalı olarak analiz edilmiştir. Ayrıca aynı yıllar finansal tablo oranlarının değişimleri incelenmiştir.

IFRS 16 Kiralamalar Standardının uygulanması ile genel olarak işletmelerin finansal durum tablolarında duran varlık ve yükümlülük tutarlarının arttığı, işletme sermayelerinin düştüğü ve finansal tablo oranlarının olumsuz yönde etkilendiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Tablo, Kiralama, IFRS 16, Uluslararası Muhasebe Standartları

ABSTRACT

ARSLAN KURNAZ G. IFRS 16 Leases Standarts Effects On Financial Statements: An Examination On Selected Airline Business Companies , Başkent University, Institute of Social Sciences, Department of Business Admimistration, Master in Accounting and Finance with Thesis, 2020

By the publication of IFRS 16 Leasing Standard, operating leases made by leaseholders should be in financial statements as assets and liabilities beginning from 1 January 2019.

It is expected that the companies that have prepared their financial statements according to IFRS will have serious changes in their financial statements regarding fiscal year 2019, which will be published for the first time in 2020.

For this purpose, aviation companies, where the operating leases are intensive, have been selected, and their 2019 financial statements in which IFRS is applied and 2018 financial statements in which IFRS is not applied were analyzed comparatively. In addition, the financial statements ratios' alterations for the above-mentioned years were examined.

The results showed that with the application of IFRS 16 Leases Standard, the assets and liabilities in the financial statements of selected companies increased, their working capital decreased, liquidity rates and financial structure ratios were adversely affected.

Key Words: Financial Statement, Lease, IFRS 16, International Financial Reporting Standarts

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xi
1. GİRİŞ	1
2. KİRALAMA İŞLEMİ VE KİRALAMA STANDARDININ KRONOLOJİSİ..	3
2.1. Kiralama İşlemi.....	3
2.1.1. Faaliyet Kiralaması	4
2.1.2. Finansal Kiralama.....	4
2.1.3. Sat ve Geri Kiralama İşlemleri	6
2.2. Kiralamalar Standartlarının Özet Kronolojisi.....	6
2.3. UMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı.....	7
2.4. IFRS 16 Kiralamalar Standardı.....	9
3. FAALİYET KİRALAMA İŞLEMLERİNİN FİNANSAL TABLOLARA ALINMASI.....	11
3.1. Muhasebe Uygulama Genel Tebliğine Göre Kiralamaların Muhasebe Kayıtlarına Alınması	11
3.2. IFRS 16 Kiralamalar Standardına Göre Faaliyet Kiralamaların Kiracılar Tarafından Finansal Tablolara Alınması.....	12
3.2.1. Kiralama İşleminin Tanımlanması	12
3.2.2. Kiralama İşlemlerinin Kiracı Açısından Finansal Tablolara Alınması.....	15
3.2.2.1. Kiralama İşlemini İlk Kez Kayıtlara Alma	15

3.2.2.2. Kiracı Tarafından Kayıtlara Alınan Kiralama İşleminin Sonraki Dönemlerde Raporlanması.....	20
3.2.2.3. Kiracı Tarafından Kayıtlara Alınan Kiralama İşleminin Finansal Durum Tablosunda Sunulması	20
3.3. UMS 17 ile IFRS 16 Standartlarının Farklılıkları	22
3.4. Faaliyet Kiralamalarının Finansal Tablolara Alınmasının Finansal Tablolar Üzerinde Beklenen Etkileri.....	25
3.5. Faaliyet Kiralamalarının Finansal Tablolara Alınmasının Finansal Tablo Oranları Üzerinde Beklenen Etkileri.....	31
3.6. Daha Önce Faaliyet Kiralamaları Olarak Sınıflandırılmış Kiralamalar ile İlgili Kiracılar Yönünden IFRS 16 Kiralamalar Standardı İlk Geçiş...	33
3.7. IFRS 16-Kiralamalar Standardının Uygulanması ile Birlikte En Fazla Etkilenmesi Beklenen Sektörler	35
3.8. BOBİ FRS'ye Göre Kiralama İşlemlerinin Finansal Tablolara Alınması .	36
4. SEÇİLMİŞ HAVA YOLU ŞİRKETLERİNİN FİNANSAL TABLOLARININ ANALİZİ	39
4.1. Türk Hava Yolları (THYAO) 2019 Hesap Dönemi Finansal Tablolarda IFRS 16 Etkisi.....	39
4.1.1. THYAO Hakkında Genel Bilgi.....	39
4.1.2. IFRS 16 Finansal Tablolara Alınması.....	40
4.1.3. THYAO ve Bağlı Ortaklıklar IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 31 Aralık 2019 Tarihli Finansal Durum Tablosuna Etkisi	42
4.1.4. THYAO ve Bağlı Ortaklıklar IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 1 Ocak 2019- 31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu Üzerinde Etkisi.....	47
4.1.5. THYAO ve Bağlı Ortaklıklar IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Nakit Akış Tablosu Üzerinde Etkisi	50
4.1.6. THYAO ve Bağlı Ortaklıklar IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili Finansal Tablo Oranları Üzerinde Etkisi	51

4.2. Pegasus Hava Taşımacılığı Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklıkları 2019 Hesap Dönemi Finansal Tablolarda IFRS 16 Etkisi	52
4.2.1. Pegasus Hava Taşımacılığı Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklıkları Hakkında Genel Bilgi	52
4.2.2. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ Kiralama İşlemlerinin IFRS 16 Finansal Tablolara Alınması	53
4.2.3. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ IFRS 16 İlk Uygulama İle İlgili 31 Aralık 2019 Tarihli Finansal Durum Tablosuna Etkisi	54
4.2.4. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 1 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu Üzerinde Etkisi.....	60
4.2.5. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Nakit Akış Tablosu Üzerinde Etkisi	63
4.2.6. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ IFRS 16 İlk Uygulama İle İlgili Finansal Tablo Oranları Üzerinde Etkisi	64
4.3. Lufthansa Grup 2019 Hesap Dönemi Finansal Tablolarda IFRS 16 Etkisi	66
4.3.1. Lufthansa Grup Hakkında Genel Bilgi.....	66
4.3.2. Lufthansa Grup Kiralama İşlemlerinin IFRS 16 Finansal Tablolara Alınması	66
4.3.3. Lufthansa Grup IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 31 Aralık 2019 Tarihli Finansal Durum Tablosuna Etkisi	67
4.3.4. Lufthansa Grup IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 1 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu Üzerinde Etkisi	71
4.3.5. Lufthansa Grup IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Nakit Akış Tablosu Üzerinde Etkisi.....	74
4.3.6. Lufthansa Grup IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili Finansal Tablo Oranları Üzerinde Etkisi.....	75

4.4. İskandinav Hava Yolları (SAS Grup) 2019 Hesap Dönemi Finansal Tablolarında IFRS 16 Etkisi.....	76
4.4.1. İskandinav Hava Yolları Hakkında Genel Bilgi	76
4.4.2. İskandinav Hava Yolları Kiralama İşlemlerinin IFRS 16 Finansal Tablolara Alınması	77
4.4.3. İskandinav Hava Yolları IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 31 Ocak 2020 Tarihli Finansal Durum Tablosuna Etkisi	78
4.4.4. İskandinav Hava Yolları IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 01 Kasım 2019-31 Ocak 2020 Tarihli Konsolide Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu Üzerinde Etkisi.....	81
4.4.5. İskandinav Hava Yolları IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 1 Kasım 2019 -31 Ocak 2020 Tarihli Konsolide Nakit Akış Tablosu Üzerinde Etkisi.....	83
4.4.6. İskandinav Hava Yolları IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili Finansal Tablo Oranları Üzerinde Etkisi.....	84
5. GENEL DEĞERLENDİRME	86
5.1. IFRS 16 Uygulamasının Finansal Tablolar Üzerinde Etkisi.....	86
5.1.1. IFRS 16 İlk Uygulamasının Finansal Durum Tablosu Üzerinde Etkisi	86
5.1.2. IFRS 16 İlk Uygulamasının Konsolide Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu Üzerinde Etkisi.....	87
5.1.3. IFRS 16 İlk Uygulamasının Konsolide Nakit Akış Tablosu Üzerinde Etkisi.....	88
5.1.4. İşletmelerin Finansal Tablosu Üzerinde IFRS 16 Etkilerinin Analizi	89
5.1.5. IFRS 16 İlk Uygulamasının Finansal Tablo Oranları Üzerinde Etkisi	92
6. SONUÇ	95
KAYNAKLAR.....	97

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 3.1. Kira Ödemelerine Ait Yükümlülük İtfa Tablosu	17
Tablo 3.2. IFRS 16 Uygulanması Finansal Tablo Kalemleri Üzerinde Beklenen Etkisi	26
Tablo 3.3. Kira Ödemeleri İtfa Tablosu	27
Tablo 3.4. IFRS 16'nın Kiracının Finansal Tabloları Üzerinde Beklenen Etkisi	30
Tablo 3.5. IFRS 16 Uygulanmasının Kiracının Finansal Tablo Oranları ve Göstergeleri Üzerinde Beklenen Etkisi.....	33
Tablo 3.6. IFRS 16'nın Kiracının Finansal Durumu Üzerindeki Beklenen Öncül Etkileri	33
Tablo 3.7. IFRS 16 Etki Analizi Sektör Üzerinde Etkisi	35
Tablo 4.1. THYAO Ortaklık Yapısı	39
Tablo 4.2. THY 2019 Hesap Dönemi IFRS 16 Kiralama İşlemlerine Konu Kira İşlemleri Vade Yapısı	42
Tablo 4.3. THY Anonim Ortaklığı ve Bağlı Ortaklıklar 31 Aralık 2019 Konsolide Bilanço	43
Tablo 4.4. THY Anonim Ortaklığı ve Bağlı Ortaklıklar IFRS 16 Kaynaklı Maddi Duran Varlık 2019 Dönemi Açılış Bakiyesi.....	45
Tablo 4.5. THY AO IFRS 16 İlk Geçiş Finansal Durum Tablosu Etkisi.....	46
Tablo 4.6. THY AO 31 Aralık 2019 Finansal Durum Tablosunda IFRS 16 Etkisi	46
Tablo 4.7. THYAO ve Bağlı Ortaklıklar 01 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	48
Tablo 4.8. THYAO ve Bağlı Ortaklıklar 01 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Tarihli Nakit Akış Tablosu	50
Tablo 4.9. THYAO ve Bağlı Ortaklıklar Finansal Tablolarında Meydana Gelen Değişimler.....	51
Tablo 4.10. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ Sermaye ve Ortaklık Yapısı.....	53
Tablo 4.11. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ 31 Aralık 2019 Konsolide Bilanço	55
Tablo 4.12. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ IFRS 16 Kaynaklı Maddi Duran Varlık 2019 Dönemi Açılış Bakiyesi	56

Tablo 4.13. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ 31 Aralık 2019 Kullanım Hakkı Varlıkları	58
Tablo 4.14. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ IFRS 16 İlk Geçiş Finansal Durum Tablosu Etkisi	59
Tablo 4.15. Pegasus Hava Yolları 31 Aralık 2019 Finansal Durum Tablosunda IFRS 16 Etkisi.....	59
Tablo 4.16. Pegasus Hava Taş. AŞ 01 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Kons. Kar Zarar ve Diğer Kap. Gelir Tablosu.....	61
Tablo 4.17. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ 01 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Nakit Akış Tablosu.....	63
Tablo 4.18. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ Finansal Tablolarında Meydana Gelen Değişimler.....	65
Tablo 4.19. Lufthansa Grup Finansal Durum Tablosu.....	68
Tablo 4.20. Lufthansa Grup IFRS 16 Kullanım Hakkı	69
Tablo 4.21. Lufthansa Grup IFRS 16 Kiralama Yükümlülüğü.....	69
Tablo 4.22. Lufthansa Grup IFRS 16 İlk Geçiş Finansal Durum Tablosu Etkisi	70
Tablo 4.23. Lufthansa Hava Yolları 31 Aralık 2019 Finansal Durum Tablosunda IFRS 16 Etkisi.....	70
Tablo 4.24. Lufthansa Grup 1 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	72
Tablo 4.25. Lufthansa Grup 01 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Nakit Akış Tablosu	74
Tablo 4.26. Lufthansa Grup Finansal Tablolarında Meydana Gelen Değişimler	75
Tablo 4.27. İskandinav Hava Yolları 31 Ocak 2020 Tarihli Finansal Durum Tablosu	79
Tablo 4.28. İskandinav Hava Yolları IFRS 16 Kullanım Hakkı	80
Tablo 4.29. İskandinav Hava Yolları IFRS 16 Kiralama Yükümlülüğü.....	80
Tablo 4.30. İskandinav Hava Yolları IFRS 16 İlk Geçiş Finansal Durum Tablosu Etkisi	80
Tablo 4.31. İskandinav Hava Yolları 31 Ocak 2020 Finansal Durum Tablosunda IFRS 16 Etkisi.....	81
Tablo 4.32. İskandinav Hava Yolları 01 Kasım 2019-31 Ocak 2020 Tarihli Kons. Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	82
Tablo 4.33. İskandinav Hava Yolları Kar/Zarar Tablosu Değişimleri.....	83

Tablo 4.34. İskandinav Hava Yolları 01 Kasım 2019-31 Ocak 2020 Tarihli Kons. Nakit Akış Tablosu	84
Tablo 4.35. İskandinav Hava Yolları Finansal Tablolarında Meydana Gelen Değişimler.....	85
Tablo 5.1. İşletmelerin Açılış Tarihli Finansal Durum Tablolarında IFRS 16 Düzeltme Etkisi.....	86
Tablo 5.2. İşletmelerin Dönem Sonu Finansal Durum Tablosu Değişimleri.....	87
Tablo 5.3. İşletmelerin IFRS 16 Uygulaması Sonrası Amortisman-Faiz Giderleri Değişimi.....	87
Tablo 5.4. İşletmelerin FVAÖK Değişimi	88
Tablo 5.5. Seçilmiş Havayolları UMS 17- IFRS 16 İlk Uygulama Kar/Zarar Tablosu Etkileri.....	88
Tablo 5.6. IFRS 16'nın THY AO Finansal Tabloları Üzerinde Etkisi.....	89
Tablo 5.7. IFRS 16'nın Pegasus Hava Yolları Finansal Tabloları Üzerinde Etkisi....	90
Tablo 5.8. IFRS 16'nın Lufthansa Hava Yolları Finansal Tabloları Üzerinde Etkisi.	91
Tablo 5.9. IFRS 16'nın İskandinav Hava Yolları Finansal Tabloları Üzerinde Etkisi	91
Tablo 5.10. İşletmelerin Finansal Tablo Oran Değişimleri.....	92

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 3.1. TMS 17 Kiralama İşlemleri Standardına Göre Muhasebeleştirme ve Raporlama	23
Şekil 3.2. IFRS 16 Kiralamalar Standardına Göre Muhasebeleştirme ve Raporlama..	24
Şekil 3.3. Kira Kullanım Hakkı Yıllar İtibari ile Değişimi	27
Şekil 3.4. Finansal Durum Tablosu Kira Yükümlülüğü Yıllar İtibariyle Değişimi	27
Şekil 3.5. Finansal Durum Tablosu Değişimi.....	28
Şekil 3.6. Kar/Zarar Tablosu Yıllar İtibariyle Değişim.....	28
Şekil 3.7. Kar/Zarar Tablosu Değişim.....	28
Şekil 3.8. Kar/Zarar Tablosu UMS 17-IFRS 16 İlk Uygulama Karşılaştırma	29
Şekil 3.9. Kiracı Açısından UMS 17'ye Göre Kiralamanın Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması.....	29
Şekil 3.10. Kiracı Açısından IFRS 16'ya Göre Kiralamanın Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması.....	30

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

BOBİ FRS	: Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı
FASB	: ABD Finansal Muhasebe Standartları Kurulu
FVAÖK	: Faiz, Vergi ve Amortisman Öncesi Kar
IAS	: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
IFRS	: Uluslararası Muhasebe Raporlama Standartları
KGK	: Kamu Gözetim Kurumu
SAS	: İskandinav Hava Yolları
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
THYAO	: Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı

1. GİRİŞ

13 Ocak 2016 tarihinde yayımlanan IFRS 16 Kiralamalar Standardı 1 Ocak 2019 tarihinden başlayan hesap dönemlerinde zorunlu olarak uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten önceki hesap dönemlerinde uygulamak isteğe bağlı olup dipnotlarda belirtilmek suretiyle söz konusu standart uygulanabilecektir.

IFRS 16 Kiralamalar Standardının yürürlüğe girmesinden önce uygulanan UMS 17 standardında faaliyet kiralamaları finansal tablo dışı kalmakta idi. Bu durum, finansal durum tablolarında işletmelerin faaliyet kiralamalarından kaynaklanan hak ve yükümlülüklerinin gösterilmemesi nedeniyle sıkıntılara yol açmaktaydı. Bu sıkıntıların çözülmesi amacıyla IFRS 16 Kiralamalar Standardı yayımlanmış, 1 Ocak 2019 tarihinden başlayan hesap dönemlerinde uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir.

Özellikle kiracılar açısından faaliyet kiralamalarının muhasebe kayıtlarına hak ve yükümlülük olarak alınarak finansal tablolara yansıtılması; finansal tabloların daha şeffaf, açık ve güvenilir olmasını sağlayacaktır.

Daha önce finansal tablo dışında kalan faaliyet kiralamalarının finansal tablolara alınması, işletmelerin finansal tablolarında ciddi değişimler meydana getirecektir. Finansal durum tablosunda, kiralama işlemlerinin konusunu oluşturan varlıklara ilişkin kullanım hakları duran varlıklar içerisinde raporlanırken, kiralama süresi boyunca katlanacak olan kira giderleri yükümlülük içerisinde raporlanacaktır. Bu durum, özellikle faaliyet kiralamasının yoğun olduğu işletmelerde finansal durum tabloları üzerinde ciddi değişimler meydana getirecektir. Ayrıca faaliyet kiralamalarına ilişkin kira giderlerinin doğrudan gider yazılmayarak amortisman yolu ile itfa edilmesi nedeniyle amortisman giderlerinde artışlar meydana gelecek, kira yükümlülükleri nedeniyle faiz giderlerinde de artışlar olacaktır.

Söz konusu standardın 1 Ocak 2019 tarihinden başlayan hesap dönemlerinde uygulanması nedeniyle ilk olarak 2019 hesap dönemine ilişkin finansal tablolarda bu değişikliklerin etkileri görülecektir. 2019 hesap dönemine ait yıllık raporların Şubat, Mart

2020 tarihinde yayımlanacak olması nedeniyle çalışmamızda yayımlanan finansal tablolar üzerinden değerlendirme yapılacaktır.

IFRS 16 uygulaması ile birlikte havacılık sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin finansal tablolarında en fazla değişikliğin meydana gelmesi beklenmektedir. Bunun nedeni, uçak kiralamalarının büyük çoğunluğunun faaliyet kiralaması olmasıdır. Tez konumuzda ikisi Türkiye’de olmak üzere dört hava yolu işletmesinin yayımlanmış ve bağımsız denetimden geçmiş olan ve IFRS 16 Kiralamalar kapsamında raporlanan kiralama işlemlerini içeren finansal tabloları analize tabi tutulmuştur.

2. KİRALAMA İŞLEMİ VE KİRALAMA STANDARDININ KRONOLOJİSİ

Kiralama işlemlerinin raporlanmasında meydana gelen farklılıkların daha iyi ifade edilebilmesi için bu bölümde kiralama işlemlerinin tanımı, sınıflandırılması ve kiralama standardının tarihsel süreçlerine yer verilecektir.

2.1. Kiralama İşlemi

Kira, kelime anlamı olarak ; “*Bir konutun, bir mülkün veya taşıt gibi bir şeyin bir bedel karşılığında, bir süre için sahibi tarafından başkasına verilmesi*” şeklinde tanımlanmıştır. (TDK Türkçe Sözlük, 2020)

Tanımdan da anlaşılacağı üzere, kiranın söz konusu olabilmesi için; kiralama konusu bir varlığın mevcut olması, kullanım hakkının belirli bir süre için verilmesi ve bir bedel karşılığı kiralayana kullanımının bırakılması gerekmektedir.

İşletmelerin varlık edinimleri faaliyet kiralaması ve finansal kiralama olmak üzere iki başlık altında sınıflandırılmıştır. Bunlara ek olarak, özellikle bir tür finansman yöntemi olarak da kullanılan sat ve geri kirala işlemleri de faaliyet ve finansal kiralamanın beraberce özelliklerini taşıyan hibrit bir kiralama şekli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarına göre, kiralama işlemleri sınıflandırılırken kiralamanın başladığı tarihteki koşullar esas alınmakla beraber, kiralama süresi içinde koşullarda değişiklik olması durumunda kiralamanın türü yeniden değerlendirilebilmektedir.

UMS 17 Kiralama İşlemleri Standardına göre, kiracılar tarafından faaliyet kiralama sözleşmeleri finansal durum tablosunda gösterilmezken, finansal kiralama sözleşmeleri kullanım hakkı ve kira yükümlülüğü olarak finansal durum tablosunda gösterilmekteydi. IFRS 16 Kiralamalar Standardının yürürlüğe girmesi ile birlikte bir işlemin faaliyet mi yoksa finansal kiralama olarak mı sınıflandırılacağına önemi kalmamıştır. IFRS 16 ile birlikte bir sözleşmenin kiralama işlemi içerip içermediğinin tespiti önem kazanmıştır.

2.1.1. Faaliyet Kiralaması

IFRS 16 Kiralamalar Standardı Kiralamaların Sınıflandırılması Bölümü'nün 62. paragrafında “*Bir kiralama, dayanak varlığın mülkiyetinden kaynaklanan tüm risk ve getirileri önemli ölçüde devretmemesi halinde, faaliyet kiralaması olarak sınıflandırılır.*” yer almaktadır. (TFRS16, 2018:9)

Tanımın özü değerlendirildiğinde, varlığın hukuki mülkiyetinin kiraya verende kaldığı, kullanım hakkının devredildiği, kiralama süresinin varlığın ekonomik ömrünü doldurmayacak bir zaman dilimi için belirlendiği, kira süresinin sonunda varlığın düşük bedelle devredilmesinin öngörülmediği kiralamaların faaliyet kiralaması olarak ifade edildiğini anlamaktayız.

2.1.2. Finansal Kiralama

6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nun 3. Madde ç bendinde finansal kiralama, “*Bir finansal kiralama sözleşmesine dayalı olmak koşuluyla, bu Kanun veya ilgili mevzuatı uyarınca yetkilendirilen kiralayan tarafından finansman sağlamaya yönelik olarak bir malın mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi; kiracıya kira süresi sonunda malın rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınması; kiralama süresinin malın ekonomik ömrünün yüzde sekseninden daha büyük bir bölümünü kapsamı veya finansal kiralama sözleşmesine göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin toplamının malın rayiç bedelinin yüzde doksanından daha büyük bir değeri oluşturması hâllerinden herhangi birini sağlayan kiralama işlemi*” olarak tanımlanmıştır.

IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nda yer alan finansal kiralama tanımı ile 6361 sayılı Kanunda yer alan finansal kiralama tanımı birbirinden farklılıklar göstermektedir. IFRS 16'da kiraya verenin finansal kiralama şirketi olması şartı mevcut değildir. Öte yandan, 6361 Sayılı Kanunda yer alan kira süresinin varlığın ekonomik ömrünün % 80'inden fazla olması şartı IFRS 16'da aranmamıştır. IFRS 16'da kiralama süresinin kiralama işlemine konu olan varlığın ekonomik ömrünün büyük bir kısmın kapsamı yeterli görülmüştür.

Ayrıca, 6361 sayılı Kanunda yer alan kira ödemelerinin bugünkü değerinin kiralama konusu varlığın rayiç bedelinin % 90'ından büyük olması şartı IFRS 16'da yer almamaktadır. Bununla birlikte IFRS 13'te ifade edilen gerçeğe uygun değerın tamamına uygun olması gerekmektedir.

IFRS 16'ya göre sözleşmenin şekli değil özü önemlidir. IFRS 16 Kiralamalar Standardı Kiralamanın Sınıflandırılması Bölümü 63 ve 64. paragrafında da bir kiralamanın finansal kiralama olarak sınıflandırılabilmesi için aşağıda yer alan hususlardan birinin dahi olması yeterli görülmüştür. (TFRS16, 2018: 9)

- 1- Varlığın mülkiyeti nedeniyle oluşacak tüm risk ve getirilerin önemli ölçüde kiracıya devredilmesi,
- 2- Varlığın mülkiyetinin kiralama süresi sonunda kiracıya devredilmesinin öngörülmesi,
- 3- Varlığın gerçeğe uygun değerinden düşük bir bedelle devredilmesi konusunda kiracıya seçenek sunulması ve kira başlangıç tarihinde kiracının bu seçeneği kullanacağı konusunda makul derecede emin olunması,
- 4- Kira süresi sonunda varlığın mülkiyeti devredilmese dahi, kiralama süresinin varlığın ekonomik ömrünün büyük bir bölümünü içermesi,
- 5- Kiranın bugünkü değerinin varlığın gerçeğe uygun değerinin tamamına yakın olması,
- 6- Varlığın sadece kiracının kullanabileceği özel bir yapıda olması,
- 7- Kiracı tarafından kira sözleşmesinin feshedilmesi durumunda, fesih sonucu ortaya çıkan zararı kiracının karşılaması,
- 8- Varlığın yararlı ömrünün sonunda elden çıkarma maliyeti düşülmüş satış fiyatının gerçeğe uygun değerinde oluşabilecek kar veya zararın kiracının olması,
- 9- Kiracının kira süresinin sonunda ikinci bir dönem için piyasa fiyatının önemli düzeyde altında kiralamayı devam ettirme hakkının bulunması.

Bu şartlardan herhangi birini taşıyan kiralama işlemleri IFRS 16'ya göre finansal kiralama olarak sınıflandırılacaktır.

2.1.3. Sat ve Geri Kiralama İşlemleri

İşletmelerin esas itibariyle finansman yöntemi olarak kullandığı sat ve geri kiralama işlemi, varlığın sahibi işletmenin varlığını mülkiyetini başka bir işletmeye devretmesi ve aynı varlığı geri kiralaması işlemidir.

13 Aralık 2012 tarih ve 28496 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu’nun 18. Maddesinde finansal kiralama sözleşmesi; *“Kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü bir kişiden veya bizzat kiracıdan satın aldığı veya başka suretle temin ettiği veya daha önce mülkiyetine geçirmiş bulunduğu bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören sözleşme”* olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlama ile kiralayanın kiracıdan satın aldığı bir malı kiracıya geri kiralaması işlemi literatüre sat ve geri kiralama işlemi olarak girmiştir.

IFRS 16 Kiralamalar Standardı Satış ve Geri Kiralama İşlemleri Bölümü’nün 98. paragrafında, *“Bir işletmenin (satıcı-kiracının) bir varlığı diğer bir işletmeye (alıcı-kiraya verene) devretmesi ve aynı varlığı alıcı-kiraya verenden geri kiralaması durumunda, satıcı-kiracı ve alıcı-kiraya veren”* kiralama işlemlerinin finansal kiralama yolu ile gerçekleşmesi durumunda bu standardın uygulanacağı belirtilmektedir. (TFRS16, 2018:13)

2.2. Kiralamalar Standartlarının Özet Kronolojisi

ABD Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) tarafından yayınlanan 13 numaralı standart (FAS 13) dünyada kiralama işlemlerine ilişkin yayınlanmış ilk standarttır. (Beattie, V. , K.Edwards ve A. Goodacre,1998:28)

Kiraya verme işlemleri ve kiralama işlemi yapanların uygulayacakları muhasebe politikaları ilk olarak E19 Kiralama İşlemleri Muhasebesi Taslağı başlığıyla 1980 Ekim döneminde Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanmıştır. Eylül 1982’de ise UMS 17 Kiralama Muhasebesi olarak yürürlüğe girmiştir.

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IAS), 17 No.lu standardı zaman zaman gözden geçirerek 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren uygulanmak üzere yürürlüğe koymuştur.

UMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı, 1 Ocak 2006 hesap döneminden itibaren uygulanmak üzere 24 Şubat 2006 tarih ve 26090 sayılı Resmi Gazete’de Türkiye Muhasebe Standardı(17 numaralı) olarak yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

UMS 17 Kiralamalar Standardı’nda kiracılar tarafından finansal kiralama işlemleri, finansal tablolara kullanım hakkı ve yükümlülüğü olarak finansal durum tablosunda raporlanıyorken, faaliyet kiralamaları finansal durum tablosunda raporlanmıyordu. Bu durum, özellikle faaliyet kiralaması yoğun olan işletmelerin finansal tablolarının şeffaf ve güvenilir olmasını engelliyor; finansal tablolar gerçeğe uygun sunum ilkesine göre sunulmuyordu.

Finansal tabloların daha şeffaf, güvenilir olmasını sağlamak için UMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı yerine 1 Ocak 2019 döneminden itibaren uygulanmak üzere IFRS 16 Kiralamalar Standardı 16 Nisan 2018 tarih ve 29826 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

IFRS 16 Kiralamalar Standardının yürürlüğe girmesi ile birlikte raporlama yapılırken faaliyet kiralama finansal kiralama ayrımı ortadan kaldırılmıştır. UMS 17 Standardına göre finansal durum tablosunda gösterilmeyen faaliyet kiralamaları sözleşmeleri artık finansal durum tablolarında kullanım hakkı ve kira yükümlüğü olarak raporlanacaktır.

2.3. UMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı

UMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı, kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin muhasebe politikalarını belirlemek için yayımlanmıştır. Muhasebe politikalarının belirlenmesinde öncelikle kiralamanın faaliyet kiralaması mı yoksa finansal kiralama mı olduğunun belirlenmesi gerektiği için standart kiralama işlemlerinin sınıflandırmasının yapılmasına olanak tanıyan ilkesel kuralları belirlemiştir.

UMS 17 Kiralama İşlemleri Standardının Kiralama İşlemlerinin Sınıflandırılması Bölümü’nün 10. paragrafında, bir kiralamanın finansal kiralama olarak kabul edilebilmesi için aşağıda yer alan 5 ölçütün ayrı ayrı veya birlikte sağlanması gerekmektedir. (UMS17, 2006:4)

- (a) *Kiralama sözleşmesinde, kiralanan varlığın mülkiyetinin kiralama süresi sonunda veya daha önce kiracıya geçeceğinin öngörülmesi;*
- (b) *Kiracıya, kiralanan varlığı buna ilişkin opsiyonun kullanım tarihinde oluşması beklenen gerçeğe uygun değerinden çok daha düşük bir bedelle satın alma opsiyonu verilmesi nedeniyle kiralama sözleşmesinin başlangıcı itibariyle kiracı tarafından bu opsiyonun kullanılacağı beklenmesi;*
- (c) *Mülkiyet kiracıya geçmeyecek dahi olsa kira süresinin kiralanan varlığın ekonomik ömrünün büyük bir bölümünü kapsamaması;*
- (d) *Kiralama sözleşmesinin başlangıcı itibariyle, asgari kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin, en az, kiralanan varlığın gerçeğe uygun değerine eşit olması;*
- (e) *Kiralanan varlığın üzerinde büyük değişiklikler yapılmadığı sürece, sadece kiracı tarafından kullanılabilecek özel bir yapıda olması.*

Ayrıca UMS 17 Kiralama İşlemleri Standardının Kiralama İşlemlerinin Sınıflandırılması Bölümü'nün 11. paragrafında aşağıda yer alan ölçütlerin ayrı ayrı veya birlikte olması durumunda kiralama işleminin finansal kiralama sınıflandırılacağı belirtilmiştir. (UMS17, 2006:5)

- (a) *Kiracının kiralama işlemini feshedebilmesi durumunda, kiraya verenin fesih işleminden kaynaklanan zararlarının kiracı tarafından karşılanması;*
- (b) *Kalıntı değer gerçeğe uygun değerindeki değişimlerden kaynaklanan kazanç ya da kayıpların kiracıya ait olması (örneğin kiralama süresi sonundaki satış gelirlerinin tamamına eşit bir kira indirimi şeklinde);*
- (c) *Kiracının, piyasa fiyatının çok daha altında bir bedelle bir dönem daha kiralamayı sürdürme hakkının bulunması.*

UMS 17 çerçevesinde yapılacak muhasebe kayıtları açısından kiralama işlemlerinin niteliğinin tespiti önem arz eder. Şayet işlem finansal kiralama ise dayanak varlık, maddi duran varlıklar ve finansal kiralamaya ilişkin borçlar/yükümlülükler içerisinde izlenir. Bu durumda finansal kiralama, doğrudan finansal durum tablosuna etki eder. Buna karşın faaliyet kiralamalarında kira ödemeleri gider olarak kaydedilmektedir. UMS 17 çerçevesinde kiralama işlemlerine ilişkin yapılan muhasebe işlemleri neticesinde, faaliyet kiralamaları sadece gider olarak finansal tablolarda yer almakta ancak yapısal olarak finansal tablolarda raporlanmamaktadır.

2.4. IFRS 16 Kiralamalar Standardı

IFRS 16 Kiralamalar Standardı, 1 Ocak 2019'dan başlayan hesap dönemlerinden itibaren zorunlu olarak uygulanmak üzere Türkiye'de yürürlüğe girmiştir. İsteyen işletmeler, daha önce de bu standardı uygulayabileceklerdi; başka bir ifade ile standart erken uygulamaya izin vermektedir. Kiracı ve kiraya verenlerin kiralama işlemlerinin gerçeğe uygun biçimde finansal tablolara alarak ihtiyaca uygun sunulmasını sağlamak, bu standardın amacı olarak tanımlanmıştır. IFRS 16 Kiralamalar Standardının yürürlüğe girmesi ile birlikte değeri düşük varlıkların kiralınması¹ ile kısa vadeli kiralamalar² hariç olmak üzere faaliyet kiralamaları dâhil tüm kiralamalar bu standart hükümlerine göre muhasebeleştirilecektir.

IFRS 16, faaliyet kiralamalarına ilişkin muhasebe ve raporlama gerekliliklerini finansal kiralamalar ile eş hale getirmiştir. Bu değişiklik IFRS 16 ile UMS 17 arasındaki temel farktır. IFRS 16 Kiralamalar Standardı ile faaliyet kiralamaları, finansal kiralamalar gibi muhasebeleştirilmektedir. Kiracılar açısından kiralama işlemlerinin finansal tablolara yansıtılması önemli ölçüde değişmiş olup kiraya verenler açısından değişiklik daha düşük düzeyde kalmıştır.

IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın ilk olarak 1 Ocak 2019 hesap döneminden başlayan dönemlerde zorunlu olarak uygulanması nedeniyle ilk etkileri 2019 hesap dönemine ait finansal tablolarda görülecektir. Bu standart yürürlüğe girmeden önce faaliyet kiralamaları finansal tablolarda yer almamaktaydı. Söz konusu standardın uygulanması ile finansal tablo dışı kalan kiralamaların finansal tablolarda hak ve yükümlülük olarak sunulması, finansal tablolarda çok ciddi değişiklikler meydana getirecektir. Faaliyet kiralama sözleşmelerinin finansal tablolarda yer alması ile birlikte,

¹ Kiralama konusu varlığın kiracının kullanımına sunulduğu tarihten 12 ay ve daha kısa süreye sahip kiralamalar olarak tanımlanmıştır. Kiralama konusu varlığın değeri ise, örnek olarak tablet, kişisel bilgisayar, telefonlar vb. bu standart kapsamında muhasebeleştirilmeyecektir. Ancak, daha sonra bu kiralamaların sürelerinin değişmesi veya kiralamada değişiklik yapılması hallerinde yeni kiralama olarak değerlendirilecek ve yeni durumda yeniden gözden geçirilecektir.

² Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Kurulu'nun (IFRS) resmi internet sitesinde yayımlanan 'IFRS 16 – Kiralamalar Standardı Etki Analizinde', yeni satış fiyatı 5.000ABD doları altında yer alan kiralamaların düşük değerli varlık olarak değerlendirildiği, bu nedenle bu tutarın altındaki değeri olan varlıkların kiralınmasının bu standart kapsamına girmeyeceği ifade edilmiştir. Ancak, IFRS 16 da düşük değerli kiralamalar için bir bedel yer almamıştır. Bir varlığın düşük değerli kiralama olduğunun tespitinin objektif bir esasa göre yapılacağı, bir kiralamanın düşük değerli kiralama olup olmadığının tespitinde farklı kiracıların aynı sonuca ulaşması beklenmektedir.

finansal tablolar daha şeffaf ve güvenilir olacak; gerçeğe uygun ve ihtiyaca cevap verebilir bir özellik kazanacaktır.

Faaliyet kiralaması ve finansal kiralama sınıflandırması yerine IFRS 16 Kiralamalar Standardında bir işlemin kiralama işlemi olup olmadığının tespiti önem arz etmektedir.

IFRS 16 Kiralamalar Standardı Kapsam Bölümü'nün 3. paragrafında, alt kiralamadaki kullanım hakkı varlıklarına ilişkin kiralamalar dâhil olmak üzere aşağıda yer alan kiralama işlemleri hariç her çeşit kiralama işlemlerinin bu standarda göre muhasebeleştirileceği belirtilmiştir. (TFRS16, 2018:2)

- (a) *Maden, petrol, doğalgaz ve benzeri yenilenemeyen kaynakların araştırılması ve kullanılmasına ilişkin kiralamalar,*
- (b) *Kiracı tarafından elde tutulan TMS 41 Tarımsal Faaliyetler kapsamındaki canlı varlıklara ilişkin kiralamalar,*
- (c) *TFRS Yorum 12 İmtiyazlı Hizmet Anlaşmaları kapsamındaki imtiyazlı hizmet anlaşmaları,*
- (d) *TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat kapsamında kiraya veren tarafından verilen fikri mülkiyet lisansları ve*
- (e) *TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar kapsamındaki lisans anlaşmaları çerçevesinde kiracı tarafından elde tutulan sinema filmleri, videokasetler, oyunlar, el yazmaları, patentler ve telif hakları gibi unsurlara ilişkin haklar.*

3. FAALİYET KİRALAMA İŞLEMLERİNİN FİNANSAL TABLOLARA ALINMASI

IFRS 16 Kiralamalar Standardı uygulamaya konulmadan önce faaliyet kiralama işlemleri finansal durum tablosu dışında kalmakta, kira ödemeleri doğrudan gider olarak muhasebeleştirilmekteydi. Ancak finansal tablolarını Uluslararası Muhasebe ve Raporlama Standardı'na göre raporlayan işletmeler açısından faaliyet kiralamalarının muhasebeleştirilmesi, IFRS 16 uygulaması ile değişmiştir. Türkiye'de finansal tablolar Muhasebe Uygulama Genel Tebliği, BOBİ FRS ve IFRS'ye göre raporlanmaktadır.

Bu bölümde, faaliyet kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesindeki farklılıklar ile IFRS 16 Kiralamalar Standardı uygulamasının finansal tabloları nasıl etkileyeceği açıklanmıştır.

3.1. Muhasebe Uygulama Genel Tebliğine Göre Kiralamaların Muhasebe Kayıtlarına Alınması

1 No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, 26 Aralık 1992 tarih ve 21447 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. (1 No.lu MSUGT, 1992) Söz konusu tebliğin güncellenmiş “V-Tekdüzen Hesap Çerçevesi, Hesap Planı ve Hesap Planı Açıklamaları” başlıklı V. Bölümü C - Hesap Planı Açıklamaları kısmında finansal kiralama işlemleri için 301/401 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar Hesabı, 302/402 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri Hesabının (-) kullanılacağı açıklanmıştır. (1 No.lu MSUGT,1992: 52,64)

Türkiye'de kullanılan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne göre, sadece finansal kiralama kullanım hakları 260 Haklar Hesabına borç, kira yükümlülükleri 301/401 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar Hesabı alacak, sözleşmenin tutarı ile kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki farkında 302/402 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri Hesabının (-) borç kaydedilmek suretiyle muhasebeleştirilmektedir. (1 No.lu MSUGT,1992:52,64)

Ancak söz konusu tebliğde kiracılar açısından faaliyet kiralamalarının aktifleştirileceğine dair bir belirleme yapılmamıştır. Türkiye’de uygulanmakta olan Muhasebe Uygulama Sistemine göre faaliyet kiralamalarına ilişkin sözleşmeler ile elde edilen kullanım hakkı ve borçlanılan kira yükümlülükleri bilanço dışında kalmaktadır. Kira ödemeleri aylık, üç aylık, yıllık vb. dönemsel olarak tahakkuk ettikçe muhasebeleştirilerek kar/zarar tablosuna yansıtılmaktadır.

3.2. IFRS 16 Kiralamalar Standardına Göre Faaliyet Kiralamaların Kiracılar Tarafından Finansal Tablolara Alınması

3.2.1. Kiralama İşleminin Tanımlanması

IFRS 16 Kiralamalar Standardı Kiralamanın Tanımlanması Bölümü 9. paragrafta, *“İşletme, sözleşmenin başlangıcında, sözleşmenin kiralama sözleşmesi olup olmadığını ya da kiralama işlemi içerip içermediğini değerlendirir. Sözleşmenin, bir bedel karşılığında tanımlanan varlığın kullanımını kontrol etme hakkını belirli bir süre için devretmesi durumunda bu sözleşme, bir kiralama sözleşmesidir ya da bir kiralama işlemi içerir.”* ifadesi yer almaktadır. (TFRS16, 2018:3)

Varlığın kullanım hakkının devredilip devredilmediğinin belirlenmesinde IFRS 16 Kiralamalar Standardı Kiralamanın Tanımlanması Bölümü’nün B9. paragrafına göre kiracının kullanım süresi boyunca aşağıda yer alan iki hakka da sahip olması gerektiği belirtilmiştir. (TFRS16, 2018:19)

- (a) *Tanımlanan varlığın kullanımından sağlanacak ekonomik yararların tamamına yakını elde etme hakkı,*
- (b) *Tanımlanan varlığın kullanımını yönetme hakkı*

Standarta göre; kiracının varlığı kullandığı sürede, varlığın kullanımından sağlanan ekonomik faydalarının tamamına yakını elde etme hakkı var ancak yönetme hakkı yoksa sözleşme, kiralama içermemektedir. Öte yandan kiracı, kiralama süresi boyunca kiralama konusu varlığı nasıl ve hangi amaçla kullanacağını belirlememişse yine sözleşme kira işlemi içermemektedir. Örneğin, sözleşmeye göre kiracının kiralanan arabayı 50 bin

kilometreye kadar kullanma hakkı varsa kiracının bu kilometreye kadar kullanımdan sağlanan ekonomik faydaları dikkate alması gerekmektedir.

Kiralama konusu varlığın, nasıl ve hangi amaçla kullanılacağını sözleşmede belirlenmiş olması gerekmektedir. Kiracının kira sözleşmesi boyunca, kiralama konusu varlığı işletme hakkına sahip olması gerekir. Kiraya veren ise bu talimatları değiştirme hakkına sahip olmamalıdır. Ayrıca kiracının, kiralama konusu varlığı nasıl ve hangi amaçla kullanacağını önceden tasarlamış olması gerekmektedir.

Kiraya verenin, kiralama süresi içinde varlığı değiştirme yönünde asli bir hakka sahip bulunması durumunda, kiracı tanımlanan varlığı kullanma hakkına sahip olmadığından sözleşmenin kiralama işlemi içermediği kabul edilecektir. IFRS 16 Kiralamalar Standardı Asli İkame Hakları Bölümü'nün B14. paragrafına göre, kiraya verenin asli ikame hakkının olduğunun kabul edilmesi için aşağıda yer alan iki şartın da birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. (TFRS16, 2018:19)

- (a) *Kullanım süresi boyunca tedarikçinin alternatif varlıkları ikame etme imkânına sahip olması (örneğin müşterinin, tedarikçinin başka bir varlığı ikame etmesini önleyememesi ve tedarikçi için alternatif varlıkların kullanıma hazır olması ya da tedarikçi tarafından makul bir sürede temin edilebilir olması)*
- (b) *Tedarikçinin varlığı ikame etme hakkını kullanmaktan ekonomik yarar sağlayacak olması (başka bir ifadeyle, varlığın ikame edilmesiyle ilgili ekonomik yararların varlığın ikame edilmesiyle ilgili maliyetleri aşmasının beklenmesi).*

IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın örnekler bölümünde konu ile ilgili açıklayıcı örnekler bulunmaktadır. (IFRS16 Illustrative Examples 3,7, 2016: B431,B436)

Örnek 1: Hong Kong'u Tokyo'ya bağlayan 15 uçlu fiber kablonun 3 ucunun taşıyacağı kapasitesinin 15 yıllık kullanım hakkı için kiracı ile kiraya veren arasında sözleşme imzalanmıştır. Kiracının veri transferini hangi fiber kablo kanalı ile yapacağı, fiber kabloya hangi elektronik ekipmanın bağlanacağı ve veri akışının nasıl yapılacağı hakkında karar verme yetkisi kiraya verene aittir. Bu sözleşme kiralama işlemi içermemektedir.

Kiracının veri akışının nasıl yapılacağı, hangi hattın kullanılacağını belirleme hakkı bulunmamaktadır. Kiracının tanımlanmış bir varlığı kullanma hakkı ve yönetme hakkı bulunmadığından IFRS 16'ya göre sözleşme kiralama işlemi içermemektedir. (IFRS16 Illustrative Examples 3,7, 2016: B431)

Örnek 2: Sözleşmede iç ve dış özellikleri net bir şekilde belirlenmiş bir uçağın iki yıl süreyle kullanılması için bir uçak sahibi ile kiracı arasında bir sözleşme imzalanmıştır.

Sözleşmede uçağın nereye uçabileceğine dair kısıtlamaları içeren hükümler mevcuttur. Bu sözleşme hükümlerine göre,

- Kiracı; uçağın nereye, ne zaman uçacağını ve uçakla hangi yolcuların-yüklerin taşınacağını belirleme hakkına sahiptir.
- Kiraya veren, kendi ekibini kullanarak uçağın işletilmesinden sorumludur.
- Kiracının sözleşme süresince uçak için başka bir operatör kiralaması veya uçağı işletmesi yasaktır.
- Kiraya veren, iki yıllık süre boyunca herhangi bir zamanda uçağı değiştirebilecektir.
- Kiraya veren, iki yıl içinde arızalanması ve uçuşa elverişli olmaması durumunda uçağın yerine yeni uçak verecektir. Yeni verilecek uçak sözleşmede tanımlanan uçağın iç ve dış özelliklerini karşılayacaktır. Kiracının uçakla ilgili talep ettiği belirleyici iç ve dış özellikleri sağlamanın, kiraya verene önemli maliyetleri bulunmaktadır.

Kiracı uçağı iki yıl kullanma hakkına sahip olup, uçağın özellikleri sözleşmede açıkça tanımlanmıştır.

Sözleşmede kiraya verenin uçağı ikame hakkı bulunsa da, ikame edilecek uçağın donatılmasının kiraya verene yüksek maliyetleri bulunmaktadır. Bu nedenle, kiraya veren ikame etme hakkını kullandığında ekonomik fayda sağlamayacağından, kiraya verenin ikame hakkı asli nitelikte değildir. Bu nedenle, kiraya veren kullanım hakkına sahip değildir.

Kiracı, iki yıllık kullanım süresi boyunca uçağın kullanımını kontrol etme hakkına sahiptir. Çünkü

- a- Kiracı; iki yıllık kullanım süresi boyunca hava taşıtının kullanımından sağlanan tüm ekonomik faydaları alma ve uçağın ayrıcalıklı kullanma hakkına sahiptir.
- b- Kiracı; iki yıllık kullanım süresi boyunca uçağın nasıl ve hangi amaçla kullanılacağına, uçağa alınacak yolcu ve yüke, uçağın nereye ve ne zaman seyahat edeceğine ilişkin ilgili kararları vermekte olup, bu kararları değiştirme yetkisi bulunmaktadır. Kiracı, uçağın kullanımını yönetme hakkına sahiptir. Uçağın nereye uçabileceğine ilişkin kısıtlamalar, kiracının uçağı kullanma hakkının kapsamını çizmektedir.

Her ne kadar hava aracının verimli kullanımı operasyon için esas olsa da kiraya verenin bu konudaki kararları, kiraya verene uçağın nasıl ve hangi amaçla kullanılacağını belirleme hakkını vermemektedir.

Bu nedenlerle, sözleşme kiralama işlemi içermekte olup, IFRS 16 kapsamında muhasebeleştirilecektir. (IFRS16 Illustrative Examples 3,7, 2016: B436)

3.2.2. Kiralama İşlemlerinin Kiracı Açısından Finansal Tablolara Alınması

Kiralama işlemi kullanım hakkı varlığı ve kira yükümlülüğü, kiralama işleminin fiilen başladığı tarihte kiracı tarafından finansal tablolara yansıtılır. Kiralama işleminin fiilen başladığı tarih, kiralama konusu varlığın kiracının kullanımına sunulduğu tarih olarak kabul edilecektir.

3.2.2.1. Kiralama İşlemini İlk Kez Kayıtlara Alma

Kiracı, kiralama işlemlerinden elde ettiği kullanım hakkını ilk kez kayda geçirirken kiralama maliyetini esas alacaktır.

Kiralamanın fiilen başladığı tarihte ödenmemiş kira bedellerinin bugünkü değeri tespit edilecektir. Zimmi faiz oranı belirlenebiliyorsa o oran, tespit edilemiyorsa kiracının alternatif borçlanma faiz oranı esas alınarak kira bedelleri iskonto edilerek kayıtlara alınacaktır.

IFRS 16 Kiralamalar Standardı Kullanım Hakkı Varlığının Ölçümü Bölümü'nün 27. paragrafında; kiralamanın fiilen başladığı tarihte ödenmemiş kira bedelleri, aşağıda yer alan ödemelerden oluşmaktadır. (TFRS16, 2018:5)

- (a) *Sabit ödemelerden (B42 paragrafında açıklanan özü itibarıyla sabit ödemeler dâhil) her türlü kiralama teşvik alacaklarının düşülmesiyle bulunan tutar,*
- (b) *İlk ölçümü kiralamanın fiilen başladığı tarihte bir endeks veya oran kullanılarak yapılan, bir endeks veya orana bağlı değişken kira ödemeleri (28'inci paragrafta açıklandığı şekilde),*
- (c) *Kalıntı değer taahhütleri kapsamında kiracı tarafından ödenmesi beklenen tutarlar,*
- (d) *Kiracının satın alma opsiyonunu kullanacağından makul ölçüde emin olması durumunda, bu opsiyonun kullanım fiyatı,*
- (e) *Kiralama süresinin kiracının kiralamayı sonlandırmak için bir opsiyon kullanacağını göstermesi durumunda, kiralamanın sonlandırılmasına ilişkin ceza ödemeleri.*

IFRS 16 Kiralamalar Standardı Kullanım Hakkı Varlığının Ölçümü Bölümü'nün 24. paragrafında; kiracının kiralama işlemi sonucu oluşan kullanım hakkını, aşağıda yer alan maliyetleri dikkate alarak finansal tablolara yansıtması gerektiği belirtilmektedir. (TFRS16, 2018:4)

- Yukarıda yer alan yükümlülüğün ilk ölçüm tutarı,
- Kiralamanın fiilen başladığı tarih veya bu tarihten önce ödenen kira bedellerinden alına tüm teşviklerin düşülmesi sonucu kalan tutar,
- Kiralama sözleşmesinin yapılması nedeniyle katlanılan ek maliyetler,
- Kiralama konusu varlığın taşınması, sökülmesi, yeniden kurulması, onarımı vb. yapılan tahmini maliyetler.

Kiralama işlemlerinin kiracı tarafından ilk kez kayıtlara alınması ile ilgili örneğimiz aşağıda yer aldığı gibi olup iki farklı şekilde muhasebe kaydı yapılabilir:

Örnek Olay: X işletmesi, 1.01.2019 tarihinden başlamak üzere 80.000 TL değerindeki bir işyerini 10 yıllığına kiralamıştır. İlk ödemeyi 80.000 TL olarak peşin

olarak yapmıştır. X işletmesi, kiralamayı elde etmek için 17.500 TL eski kiracıya, komisyon bedeli için 12.500 TL emlakçıya olmak üzere toplam 30.000 TL harcama yapmıştır. Kontratta X işletmesine 15.000 TL teşvik sağlanmış, kiralama süresinin 10 yıl olduğu belirtilerek piyasa faiz oranı % 10 olarak belirlenmiştir. İlk kira ödemesi peşin olarak yapılmıştır. Kiralanan varlık sözleşme sonunda kiracıya devredilmeyecek olup, varlığın ekonomik ömrü 50 yıldır.

IFRS 16'ya göre muhasebeleştirme işlemleri aşağıda gösterilmiştir:

Öncelikle kira ödemelerinin bugünkü değerini tespit etmemiz gerekmektedir.

BD = Bugünkü Değer = PVA

r = Alternatif Borçlanma Faiz Oranı

i = Vade

C = Kira Ödemeleri

$BD = C[(1/r) - (1/r(1+r)^i)] + 80.000 = 80.000[(1/0,1) - (1/(0,1(1,1)^9))] + 80.000 = 540.721,90$

TL

İlk ödemenin peşin yapıldığı ve taksit ödemeleri her yılın başında yapılacağı için vade 9 yıl olarak dikkate alınmıştır. Kira ödemelerine ait yükümlülük itfa tablosu aşağıdadır.

Tablo 3.1. Kira Ödemelerine Ait Yükümlülük İtfa Tablosu

Yıl	Toplam Yükümlülük	Kira Ödemesi (Taksit)	Faiz	Anapara	Kalan Yükümlülük
0	540.721,90			80.000,00	460.721,90
1	460.721,90	80.000,00	46.072,19	33.927,81	426.794,09
2	426.794,09	80.000,00	42.679,41	37.320,59	389.473,50
3	389.473,50	80.000,00	38.947,35	41.052,65	348.420,85
4	348.420,85	80.000,00	34.842,08	45.157,92	303.262,93
5	303.262,93	80.000,00	30.326,29	49.673,71	253.589,23
6	253.589,23	80.000,00	25.358,92	54.641,08	198.948,15
7	198.948,15	80.000,00	19.894,81	60.105,19	138.842,96
8	138.842,96	80.000,00	13.884,30	66.115,70	72.727,26
9	72.727,26	80.000,00	7.272,73	72.727,27	0,01
TOPLAM		720.000,00	259.278,09	540.721,91	

Kiralama Konusu Varlığın Muhasebeleştirilmesi

Kullanım Hakkı Hesabı	540.721,91 TL	
Kiralama Yükümlülüğü Hesabı		460.721,91 TL
Banka Hesabı		80.000,00 TL

İlk Maliyetler Muhasebeleştirme

Kullanım Hakkı Hesabı	30.000,00 TL	
Banka Hesabı		30.000,00 TL

Kira Teşvikleri Muhasebeleştirme

Banka Hesabı	15.000,00 TL	
Kullanım Hakkı Hesabı		15.000,00 TL

Kiralanın varlık sözleşmeye göre kiracıya devredilecek ise kira süresine göre, devredilmeyecekse kiralanın varlığın ekonomik ömrü veya kira süresinden kısa olan süreye göre amortisman tabi tutulacaktır. Örneğimizde, kiralanın varlık kira süresi sonunda kiracıya devredilmeyeceğinden, kira süresi varlığın ekonomik ömründen kısa olduğundan 10 yıl için amortisman tabi tutulacaktır. Buna göre, amortisman gideri aşağıda yer aldığı gibi hesaplanacaktır.

Yıllık Amortisman Gideri: $(540.721,90 + 30.000 - 15.000) / 10 = 55.572,10$ TL

Amortisman Gideri Muhasebeleştirme

Satışların Maliyeti/Genel Yönetim Giderleri/Pazarlama Satış Dağıtım Giderleri Hesabı	55.572,10 TL	
Birikmiş Amortismanlar		55.572,10 TL

İlk Yıl Kira Ödemesi Yapılması

Kiralama Yükümlülüğü Hesabı	33.927,81 TL	
Finansman Gideri Hesabı	46.072,19 TL	
Banka Hesabı		80.000,00 TL

Ayrıca yukarıda yer alan kayıtların alternatifi olarak aşağıda yer alan muhasebe kayıtları da yapılabilir.

Kiralama Konusu Varlığın Muhasebeleştirilmesi

Kullanım Hakkı Hesabı	540.721,91 TL	
Ertelenmiş Kiralama Borçlanma Maliyeti	259.278,09 TL	
Kiralama Yükümlülüğü Hesabı		720.000,00 TL
Banka Hesabı		80.000,00 TL

İlk Maliyetler Muhasebeleştirme

Kullanım Hakkı Hesabı	30.000,00 TL	
Banka Hesabı		30.000,00 TL

Kira Teşvikleri Muhasebeleştirme

Banka Hesabı	15.000,00 TL	
Kullanım Hakkı Hesabı		15.000,00 TL

Yıllık Amortisman Gideri: $(540.721,90 + 30.000 - 15.000) / 10 = 55.572,10$ TL

Amortisman Gideri Muhasebeleştirme

Satışların Maliyeti/Genel Yönetim Giderleri/Pazarlama Satış Dağıtım Giderleri Hesabı	55.572,10 TL	
Birikmiş Amortismanlar		55.572,10 TL

İlk Yıl Kira Ödemesi Yapılması

Kiralama Yükümlülüğü Hesabı	80.000,00 TL	
Finansman Gideri Hesabı	46.072,19 TL	46.072,19 TL
Ertelenmiş Kiralama Borçlanma Maliyeti		
Banka Hesabı		80.000 TL

Kiralama işlemlerinin ilk muhasebeleştirilmesi takiben sonraki raporlama dönemlerinde haklar ile yükümlülükler ayrı ayrı ölçüme tabi tutulmalıdır. Kullanım hakkı ve birikmiş amortismanlar, şayet değer düşüklüğüne uğramışsa değer düşüklüğü karşılığı düşülmüş haliyle finansal tablolarda raporlanacaktır. Diğer standartlarda yeniden değerlendirme yapılmasına izin veriliyorsa yeniden değerlendirme de yapılabilecektir. Kira yükümlülüğünde ise, emsal kira bedelindeki değişime göre kira bedelleri içerisindeki faiz payı artabilir veya azalabilir.

3.2.2.2. Kiracı Tarafından Kayıtlara Alınan Kiralama İşleminin Sonraki Dönemlerde Raporlanması

Kullanım hakkının ilk kayıtlara alındığı dönemi izleyen raporlama dönemlerinde aktif tarafta yer alan haklar ile pasif tarafta yer alan yükümlülükler ayrı ayrı ölçüme tabi tutulacaktır.

Kullanım hakkı olarak finansal tablolara alınan varlıklar, duran varlık bölümünde birikmiş amortismanlar ve değer düşüklüğüne uğramışsa değer düşüklüğü karşılığı düşülmüş haliyle finansal tablolarda raporlanacaktır. Diğer standartlarda yeniden değerlendirme yapılmasına izin veriliyorsa yeniden değerlendirme de yapılabilecektir.

Kiralanın varlık sözleşmeye göre kiracıya devredilecek ise kira süresine göre, devredilmeyecekse kiralanın varlığın ekonomik ömrü veya kiralama süresinden kısa olanına göre amortismanına tabi tutulacaktır.

Kiracı tarafından kayıtlara alınan kira yükümlülüğünün defter değeri; ilk kayıtlara alındıktan sonraki raporlama dönemlerinde kira yükümlülüğündeki faizi yansıtacak şekilde artırılır, ödenen kira bedellerini yansıtacak şekilde azaltılır. Ayrıca, kira yükümlülüğünü yeniden değerlendirerek kira ödemelerini yansıtacak şekilde yeniden ölçülür. Kiralama işleminde değişiklik yapılmışsa yeniden ölçülür. (TFRS16, 2018:6)

3.2.2.3. Kiracı Tarafından Kayıtlara Alınan Kiralama İşleminin Finansal Durum Tablosunda Sunulması

IFRS 16 Kiralamalar Standardı Sunum Bölümü'nün 47. paragrafında, kiracı tarafından kiralama işlemi nedeniyle elde edilen kullanım hakkının diğer varlıklardan ayrı

olarak finansal durum tablosunda sunulması gerektiği belirtilmektedir. Ancak söz konusu standartta ayrı bir varlık hesabında sunulamaması durumunda, bu varlığın işletmenin sahibi olursa sunacağı hesap kaleminde ve dipnotlarda kullanım haklarının hangi varlığa ait hesap kaleminde sunulduğunun belirtilmesi gerektiği de açıklanmıştır. (TFRS16, 2018:7)

Aynı paragrafın b bendinde, kiralama işlemine ait yükümlülüklerin kira yükümlülükleri olarak finansal durum tablosunda ayrı bir şekilde yer alması, ayrı olarak sunulamaması durumunda ise dipnotlarda açıklanması gerektiği belirtilmiştir. (TFRS16, 2018:7)

Kamu Gözetim Kurumunun sitesinde yayımlanan “Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağı”nda, kiracı tarafından kiralanan varlıktan dolayı elde edilen kullanım hakkı için ayrı bir hesap yer almamaktadır. (KGK,2019)

Kiralama yoluyla edinilen ve kiracı tarafından elde tutulan arazi, arsa, bina veya binanın bir kısmının 24(245-249) Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Hesabında gösterileceği, alt hesap grubunda da 245 Gerçeğe Uygun Değerle Ölçülen Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller veya 246 Maliyetle Ölçülen Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Hesabında yer alacağı belirtilmiştir. (KGK,2019: 52)

Gayrimenkuller (arazi, arsa, bina) dışında kiralanan varlıklar ile ilgili hesap planında ayrı bir hesap bulunmamakta olup, kiralama konusu varlık taşıt ise kiracı tarafından 254 Taşıtlar Hesabında, makine ise 253 Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı’nda gösterilecektir.

Hesap Planı Taslağı’nda kira yükümlülüklerinin 303/403 Kiralama İşlemlerinden Kaynaklanan Yükümlülükler Hesabında izleneceği belirtilmiştir. (KGK,2019: 71,92)

On iki ayı geçmeyen kira yükümlülükleri ile on iki ayı geçen kiralama işlemlerinde, on iki ay içerisindeki yapılacak kira ödemelerinin 303 Kiralama İşlemlerinden Kaynaklanan Yükümlülükler Hesabı’nda alacak olarak kaydedileceği; kira ödemelerine ilişkin henüz tahakkuk etmemiş faiz tutarlarının ise 308 Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri Hesabı’nda eksi olarak gösterileceği açıklanmıştır. (KGK,2019: 72)

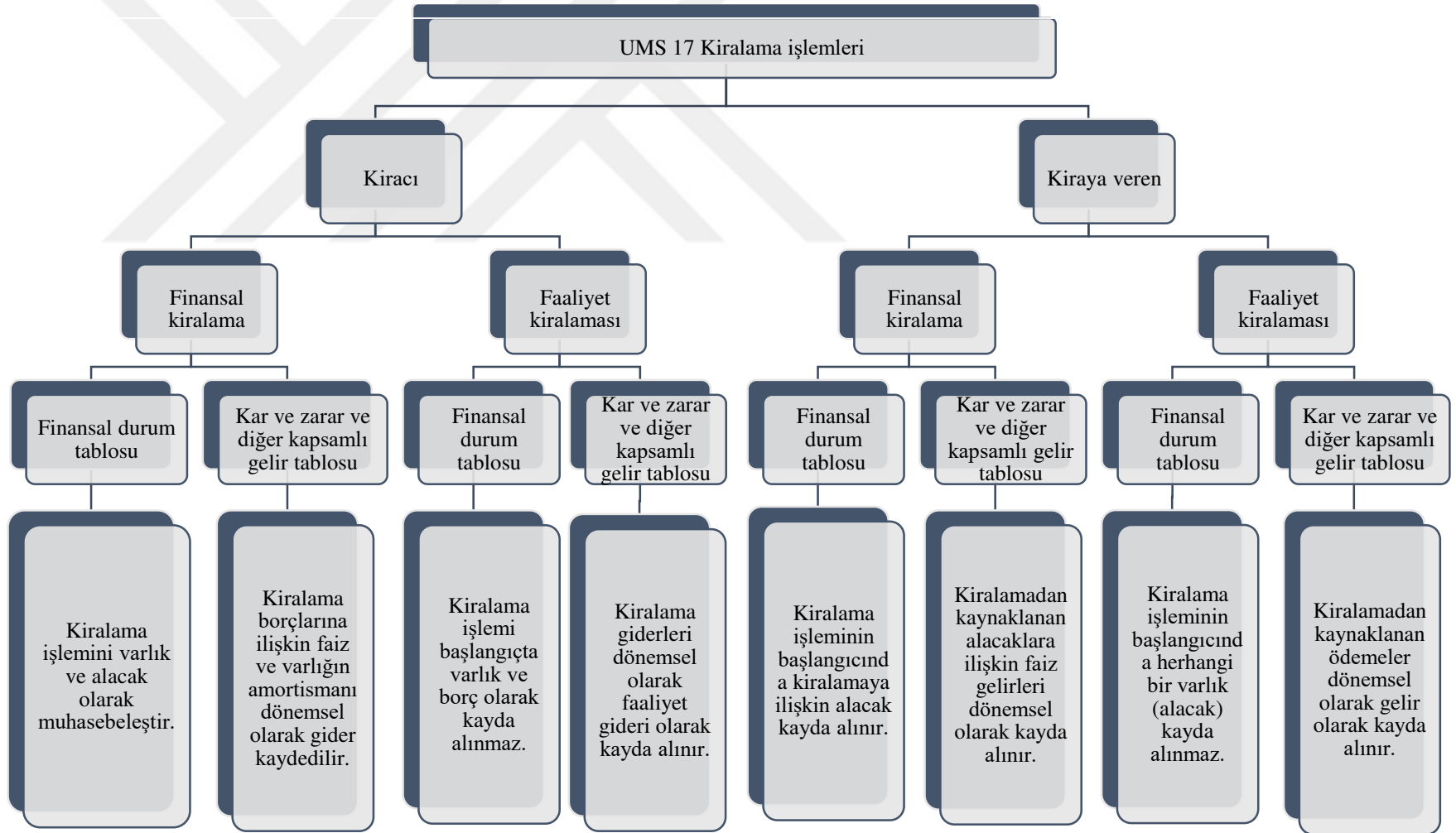
Aynı şekilde vadeleri on iki aydan uzun kiralama işlemlerinden kaynaklanan yükümlülüklerin 403 hesapta alacak olarak kayıtlara alınacağı, bu ödemelere ilişkin henüz tahakkuk etmeyen faizlerin “408 Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri” hesabında eksi olarak yer alacağı belirtilmiştir. (KGK,2019: 92)

Kiracı tarafından faaliyet kiralamalarına konu varlıklara ilişkin kira ödemelerinin 1 Ocak 2019’dan itibaren muhasebe kayıtlarına alınarak finansal tablolara yansıtılması, işletmelerinin hem aktif hem de pasif toplamalarını artıracaktır.

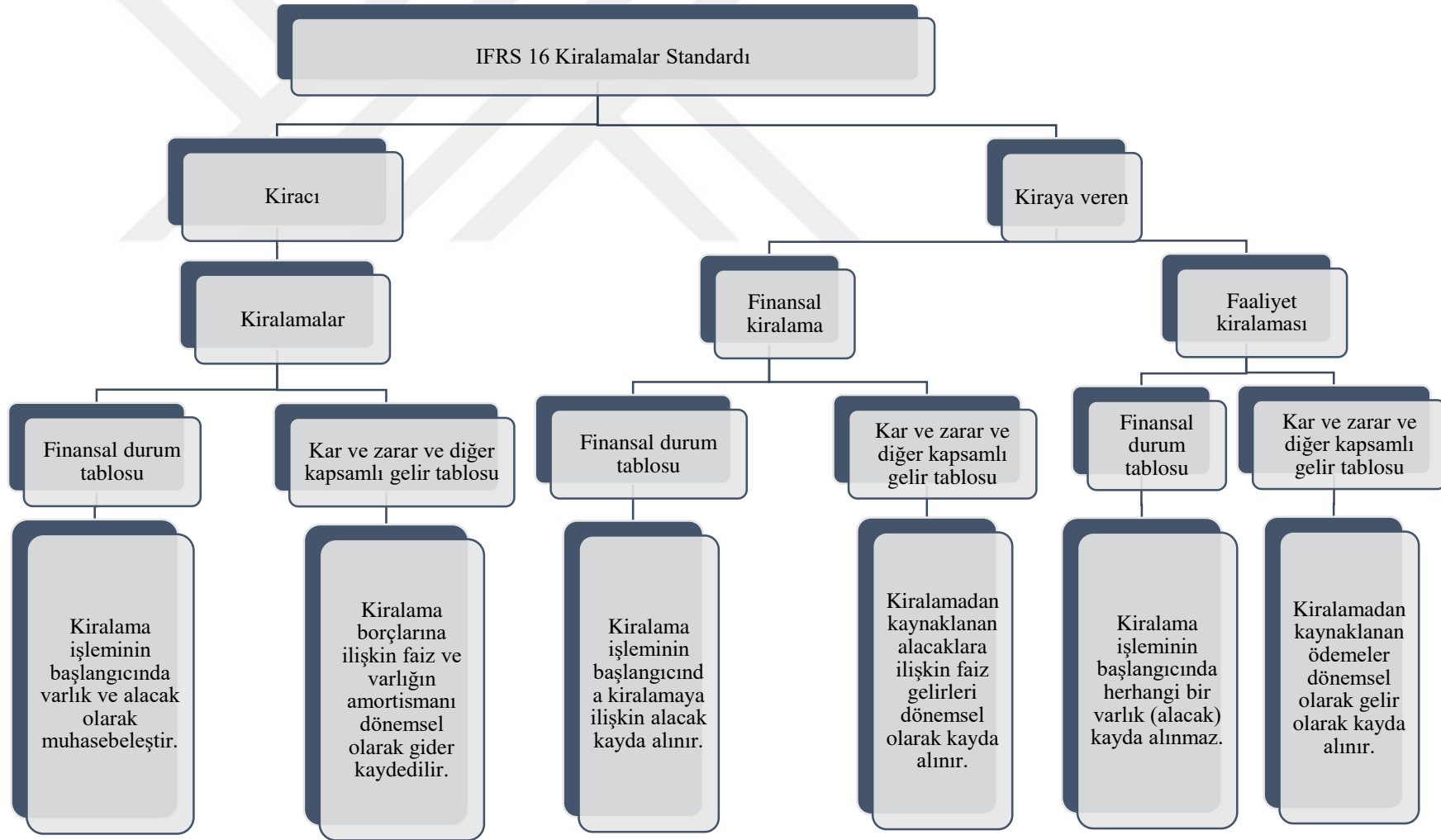
3.3. UMS 17 ile IFRS 16 Standartlarının Farklılıkları

IFRS 16 Kiralamalar Standardı ile kiraya veren açısından kiralama işlemlerinin finansal tablolara yansıtılmasında faaliyet kiralaması ayrımı kaldırılmış, bazı istisnalar haricinde kiralama işlemi sonucunda edinilen tüm varlıkların finansal durum tablosunda varlık ve yükümlülük olarak gösterilmesi zorunlu olmuştur. Buna göre 12 ay ve daha uzun süreli kiralamaların tamamı, kiracılar tarafından finansal durum tablosunda varlık ve yükümlülük olarak gösterilecek ve kiralama işlemi konusu varlığın amortisman giderleri ile kira ödemelerine ilişkin faiz giderleri de kapsamlı kar/zarar tablosunda raporlanacaktır. (Aktaş, Karğın, & Arıcı, 2017: 863)

IFRS 16 Kiralamalar Standardı ile birlikte işletmelerin finansal tablo dışı kalan faaliyet kiralamalarına ilişkin yükümlülüklerin finansal tablolara yansıtılarak borç risklerinin şeffaf bir şekilde finansal tablolarda yer alması sağlanmıştır. (Gökgöz, 2019: 332)

Şekil 3.1. TMS 17 Kiralama İşlemleri Standardına Göre Muhasebeleştirme ve Raporlama

Şekil 3.2. IFRS 16 Kiralamalar Standardına Göre Muhasebeleştirme ve Raporlama

3.4. Faaliyet Kiralamalarının Finansal Tablolara Alınmasının Finansal Tablolar Üzerinde Beklenen Etkileri

Faaliyet kiralamaların finansal tablo dışı kalması işletmelerin mali yapısının güçlü görünmesine neden olmaktadır. Yatırımcılar ve kredi verenlere karşı daha güçlü görünen finansal tablolar nedeniyle işletmeler daha fazla ve düşük maliyetle borçlanma olanağına sahip olmaktadır.

IFRS 16 Kiralamalar Standardı yüksek tutarda faaliyet kiralaması yapan işletmelerin yapısını değiştirecek; kira ödemelerinin doğrudan faaliyet gideri olarak muhasebeleştirildiği yapı yerine, kiralama konusu varlığın kullanım hakkının aktifleştirilerek amortisman yolu ile itfa edilmesi nedeniyle amortisman gideri ve faiz gideri şeklinde tablolara yansıdığı bir yapı şekline dönüşecektir. (Altıntaş & Türel, 2016: 135)

IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte finansal tablolar dışında kalan faaliyet kiralamalarına ilişkin kullanım hakları finansal tablolara alınacaktır. Örneğin, IFRS 16 yürürlüğe girmeden önce bir işletmenin 10 yıllık finansal kiralama işlemi içermeyen bir bina kiralaması, finansal tablolarda yer almıyor; dönemsel kira ödemeleri doğrudan gider yazılmak üzere tablolara alınıyordu. IFRS 16 ile birlikte 10 yıllık kira bedelleri kullanım hakkı olarak finansal durum tablosunun aktif tarafında, buna karşı bu tutarda kira borcu yükümlülük olarak finansal durum tablosunun pasif kısmında gösterilecektir. Daha önce finansal durum tablosunda yer almayan haklar ve yükümlülükler finansal durum tablosuna yansımaktadır. Bu nedenle, ilk kez 2020'de yayımlanacak olan 2019 hesap dönemine ilişkin finansal tablolarda çok ciddi değişikliklerin meydana gelmesi beklenmektedir.

IFRS 16 Kiralamalar Standardı uyarınca faaliyet kiralamasına konusu varlıkların kiracılara tarafından finansal tablolara alınması ile birlikte,

- 1- Maddi duran varlıkların toplamlarının artacağı,
- 2- İşletmelerin aktif büyüklüklerinin artacağı,
- 3- Kullanım haklarının amortisman tabi tutulması nedeniyle amortisman giderlerinin artacağı, bu nedenle FVAÖK'ın artacağı,

- 4- Kiralama konusu varlıklara ilişkin kira yükümlülükleri nedeniyle yükümlülüklerin özellikle de uzun vadeli yükümlülüklerin yüksek oranlarda artacağı, kiralamaların ilk yıllarında faiz giderlerinin yüksek olması nedeniyle faiz giderlerinin artacağı,
- 5- Pasif toplamının artacağı,
- 6- Kullanım haklarının eşit yüzdelerle amortismanına tabi tutulması sonucunda değerinin azalacak olması, ancak kira yükümlülüklerinin kira ödemeleri ile azalıp faizle birlikte artması nedeniyle öz kaynakların azalacağı,
- 7- Nakit akışları üzerinde bölümler arasında değişiklikler olacağı, kullanım haklarına ilişkin faiz giderleri nedeniyle finansmandan nakit akışlarının azalacağı, işletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışlarının artacağı,

beklenmektedir.

Yukarıda yer alan açıklamalarımız doğrultusunda, IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın uygulanması ile birlikte finansal tablolarda beklenen değişimleri aşağıda yer alan tabloyla özetleyebiliriz:

Tablo 3.2. IFRS 16 Uygulanması Finansal Tablo Kalemleri Üzerinde Beklenen Etkisi

Finansal Tablo Kalemleri	IFRS 16 - Kiralamalar Standardı Uygulanması İle Artış/Azalış Beklentisi
Maddi Duran Varlık Toplamı	+
Aktif Büyüklüğü	+
Amortisman Giderleri	+
Faaliyet Giderleri	-
Kısa Vadeli Yükümlülükler	+
Uzun Vadeli Yükümlülükler	+
Faiz Giderleri	+
Pasif Toplamı	+
Öz Kaynak	-
Toplam Nakit Akışları	Değişiklik beklenmemektedir.
Finansmandan Nakit Akışları	-
İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akışları	+

IFRS 16 Kiralamalar Standardının finansal tablolar üzerinde etkilerini aşağıda yer alan Kira Ödemelerine İlişkin Yükümlülük İtfa Tablosu üzerinden açıklamaya çalışacağız.

Örnek Olay: X işletmesi, 1.01.2019 tarihinden başlamak üzere bir varlığı 5 yıllığına 375.000 TL'ye kiralamıştır. İlk ödemeyi 75.000 TL olarak 31.12.2019 da yapmıştır. Alternatif borçlanma faiz oranı % 5 olarak belirlenmiştir. Doğrusal amortisman yöntemi kullanılmış olup, sonraki ölçümler ihmal edilmiştir. Kira Ödemeleri itfa tablosu aşağıda yer aldığı gibidir.

Tablo 3.3. Kira Ödemeleri İtfa Tablosu

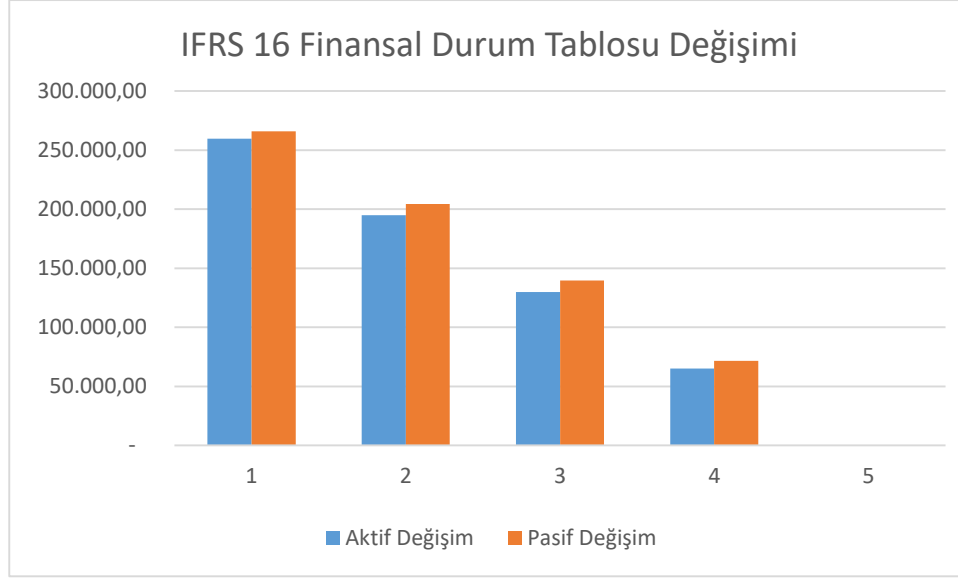
Yıl	Toplam Yükümlülük	Kira Ödemesi (Taksit)	Faiz	Anapara	Kalan Yükümlülük
1	324.710,75	75.000,00	16.235,54	58.764,46	265.946,29
2	265.946,29	75.000,00	13.297,31	61.702,69	204.243,60
3	204.243,60	75.000,00	10.212,18	64.787,82	139.455,78
4	139.455,78	75.000,00	6.972,79	68.027,21	71.428,57
5	71.428,57	75.000,00	3.571,43	71.428,57	0,00
TOPLAM		375.000,00	50.289,25	324.710,75	681.074,24

Yıl	Kullanım Hakkı Hesabı	Birikmiş Amortisman Kümülatif	Finansal Durum Tablosu Kullanım Hakkı Hesabı Net Değer
2019	324.710,75	64.942,15	259.768,60
2020	324.710,75	129.884,30	194.826,45
2021	324.710,75	194.826,45	129.884,30
2022	324.710,75	259.768,60	64.942,15
2023	324.710,75	324.710,75	0,00

Şekil 3.3. Kira Kullanım Hakkı Yıllar İtibari ile Değişimi

Yıl	Kira Yükümlülüğü Hesabı	Anapara Ödemesi	Finansal Durum Tablosu Kira Yükümlülüğü Net Değer
2019	324.710,75	58.764,46	265.946,29
2020	265.946,29	61.702,69	204.243,60
2021	204.243,60	64.787,82	139.455,78
2022	139.455,78	68.027,21	71.428,57
2023	71.428,57	71.428,57	0,00

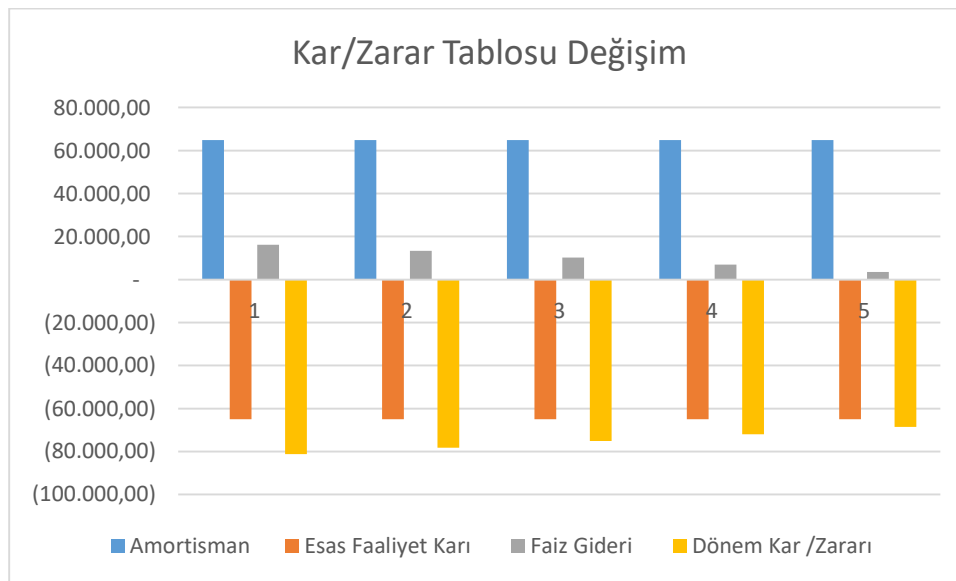
Şekil 3.4. Finansal Durum Tablosu Kira Yükümlülüğü Yıllar İtibariyle Değişimi

Şekil 3.5. Finansal Durum Tablosu Değişimi

Yıl	Finansman Gideri Değişim	Faaliyet Gideri Değişim (Amortisman)	Esas Faaliyet Karı Değişim	Dönem Karı Değişim
2019	16.235,54	64.942,15	(64.942,15)	(81.177,69)
2020	13.297,31	64.942,15	(64.942,15)	(78.239,46)
2021	10.212,18	64.942,15	(64.942,15)	(75.154,33)
2022	6.972,79	64.942,15	(64.942,15)	(71.914,94)
2023	3.571,43	64.942,15	(64.942,15)	(68.513,58)

Şekil 3.6. Kar/Zarar Tablosu Yıllar İtibariyle Değişim

Şekil 3.7. Kar/Zarar Tablosu Değişim

Kiralama İşlemleri	UMS 17	IFRS 16	IFRS 16 Etkisi
Kira Gideri	75.000,00		(75.000,00)
Amortisman Gideri Değişim		64.942,15	64.942,15
Esas Faaliyet Karı Değişim	(75.000,00)	(64.942,15)	10.057,85
Finansman Gideri Değişim		16.235,54	16.235,54
Dönem Kar/Zararı Değişim	(75.000,00)	(81.177,69)	(6.177,69)

Örneğimizde, finansal durum tablosu büyüklüğü, amortisman giderleri ve faiz giderleri artmıştır. UMS 17 uygulaması ile karşılaştırdığımızda ilk uygulama döneminde esas faaliyet karı artmış ancak dönem karı azalmıştır.

The diagram illustrates the flow of income and expenses between the Income Statement (Kar Zarar Tablosu) and the Balance Sheet (Finansal Durum Tablosu).

Finansal Durum Tablosu (Balance Sheet):

- DÖNEN VARLIKLAR (Current Assets):**
 - Nakit ve Nakit Benzerleri (Cash and Cash Equivalents): 75.000 TL
- ÖZKAYNAKLAR (Equity):**
 - Dönem Kar Zararı (Period Profit/Loss): 58.000 TL

Kar Zarar Tablosu (Income Statement):

- Hasılat (Satışların Maliyeti) (Revenue (Cost of Sales)):** 75.000 TL
- Satış Kar/Zararı (Faaliyet Giderleri) (Sales Profit/Loss (Operating Expenses)):** 75.000 TL
- Esas Faaliyet Kar/Zararı = X - 75.000 TL**
- Finansman Giderleri (Finance Expenses):**
- Dönem Kar/Zararı = X - 75.000 TL**

Flow of Funds:

- The initial revenue of 75.000 TL flows from the Income Statement to the Current Assets section of the Balance Sheet.
- The operating expenses of 75.000 TL flow from the Income Statement to the Current Assets section of the Balance Sheet.
- The period profit/loss of 58.000 TL flows from the Income Statement to the Equity section of the Balance Sheet.

29

Finansal Durum Tablosu**DÖNEN VARLIKLAR**

Nakit ve Nakit
Benzerleri
75.000 TL

DURAN VARLIKLAR

Kullanım Hakları
324.710,75 TL
(64.942,15 TL)

Kiralama
Yükümlülükleri
324.710,75 TL
(58.764,46 TL)

Dönem Karı Vergi
Ve Yasal Yük. Karş.
17.859,09 TL

ÖZKAYNAKLAR

Dönem Kar Zararı
63.318,60 TL

Aktif Büyüklüğü

Kar Zarar Tablosu**Hasılat**

(Satışların Maliyeti)

Satış Kar/Zararı

(Faaliyet Giderleri)
64.942,15 TL

Esas Faaliyet Kar/Zararı

=X-64.942,15 TL

Finansman Giderleri

16.235,54 TL

Dönem Kar/Zararı

= X-81.177,69 TL

Şekil 3.4. Kiracı Açısından IFRS 16'ya Göre Kiralamanın Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması

IFRS 16 uygulaması ile beklenen öncül etkiler, finansal tablolarda diğer unsurların sabit kaldığı varsayımına dayanmaktadır. Ayrıca, diğer önemli varsayım piyasa faiz oranının sıfırdan büyük olduğu varsayımdır. Çünkü, r : faiz oranı, BD : kullanım hakkının bugünkü değeri ve ND : kira ödemelerinin nominal değerleri toplamı olmak üzere ' $r > 0 \rightarrow BD < ND$ ' ve ' $r < 0 \rightarrow BD > ND$ 'dir. Diğer bir ifadeyle negatif faiz, paranın zaman değeri esaslı bugünkü değer hesaplamaları itibariyle kullanım hakkının bugünü değerini, kira ödemelerinin nominal tutarları toplamından büyük hale getirecektir ve bu durum beklentilerin tam tersi etkinin oluşmasını sağlayacaktır.

Tablo 3.4. IFRS 16'nın Kiracının Finansal Tabloları Üzerinde Beklenen Etkisi

Beklenen Öncül Etki unsuru	Karşılaştırma*
Finansal Durum Tablosu Büyüklüğünde Artış	Aktif Büyüklüğünde Artış
Faaliyet Giderlerinde Azalış	64.942,15 TL < 75.000 TL
Esas Faaliyet Karlılığında Artış	$X - 64.942,15 \text{ TL} > X - 75.000 \text{ TL}$
Finansman Giderlerinde Artış	16.235,54 TL Finansman Gideri
Dönem Karlılığında Azalış	$X - 81.177,69 \text{ TL} < X - 75.000 \text{ TL}$
Vergi Yükünde Azalış	$(X - 81.177,69 \text{ TL}) \times 22\% < X - 75.000 \text{ TL} \times 22\%$
Öz Kaynaklarda Azalış	-17.859,09 TL < -16.500,00 TL
	-63.318,60 TL < -58.000,00 TL

* Karşılaştırma için Şekil 1 ve 2'de sunulan bilgiler esas alınmıştır.

Beklentilere ilişkin varsayımlar;

1) Beklenen öncül etki unsurları dışındaki finansal tablo kalemleri sabittir.

2) Faiz sıfırdan büyüktür.

3) Vergi Oranı % 22'dir.

3.5. Faaliyet Kiralamalarının Finansal Tablolara Alınmasının Finansal Tablo Oranları Üzerinde Beklenen Etkileri

Kiracılar tarafından faaliyet kiralamalarının hak ve yükümlülük olarak finansal tablolarda raporlanacak olması nedeniyle uygulama öncesine göre finansal tablolarda ciddi değişimler beklenmektedir.

Öncelikle işletmelerin net işletme sermayelerinin ciddi oranlarda düşeceği açıktır. Net işletme sermayesi, dönen varlıkların kısa vadeli yükümlülüklerden çıkartılması suretiyle hesaplanmaktadır. Faaliyet kiralamalarına ilişkin yükümlülüklerin finansal tablolara yansıtılacak olması durumunda net işletme sermayelerinde ciddi düşüş beklenmektedir.

- Faiz, vergi ve amortisman öncesi karı ifade eden FVAÖK; UMS 17’de dönemin kira ödemesi dönemin faaliyet gideri olarak kayıt altına alınırken, IFRS 16 çerçevesinde kullanım hakkının bugünkü değeri üzerinden ayrılan dönemin amortisman tutarı dönemsel faaliyet gideri olarak kayıt edilmektedir. Bu nedenle, UMS 17 uygulamasında dönemsel kira ödemesi FVAÖK hesaplamasına dahil olurken, IFRS 16 çerçevesinde dahil olmamaktadır. Bu nedenle IFRS 16 uygulamasında FVAÖK tutarında artış beklenmektedir. Bu nedenle kiralamaların yoğun olduğu perakende, telekomünikasyon, hava yolu ve ulaştırma sektörlerinde IFRS 16 uygulanması ile birlikte FVAÖK’nin daha yüksek olması beklenmektedir.

Satışların toplam varlıklara oranlanması sonucu ulaşılan varlık devir hızı, kiralama işlemlerinin kullanım hakkı olarak varlıklara alınmasıyla birlikte toplam varlıklar artacak ve varlık devir hızı düşecektir.

Finansal Kaldıraç Oranı, toplam yükümlülüklerin toplam öz kaynaklara oranlaması ile bulunmaktadır. IFRS 16 ile birlikte toplam yükümlülüklerin artması, öz kaynakların azalması beklenmektedir. Bu durumda işletmelerin finansal kaldıraç oranları yükselmiş olacaktır.

Likidite oranları $\left(\frac{\text{İlgili oranın payı}^3}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Karbakterler}} \right)$, kiralama yükümlülüğünün kısa vadeli kısmı cari borçları artıracak için, likidite oranlarının tümünde azalış beklenmektedir.

Dönen varlıkların kısa vadeli yükümlülüklerle oranı cari oran olarak adlandırılmaktadır. IFRS 16 ile birlikte dönen varlıklarda değişim olmayacak ancak, kira giderlerine ilişkin kısa vadeli yükümlülüklerin artmasıyla cari oran düşecektir.

Asit Test Oranı, (Dönen Varlıklar-Stoklar)/Kısa Vadeli Yükümlülükler veya ((Hazır Değerler + Hızla Paraya Çevrilen Değerler)/Kısa Vadeli Yükümlülükler) olarak hesaplanmaktadır.

Cari oranda açıklandığı gibi, IFRS 16 uygulamasıyla dönen varlıklarda değişim olmaması ancak, kısa vadeli yükümlülüklerde artış olması nedeniyle asit test oranı da düşecektir.

Hazır Değerlerin Kısa Vadeli Yükümlülüklerle oranlanması ile bulunan nakit oranının, kısa vadeli yükümlülüklerin artacak olması nedeni ile düşmesi beklenmektedir.

Stok Bağımlılık Oranı, ((Kısa Vadeli Yükümlülükler-(Hazır Değerler+ Hızla Paraya Çevrilen Varlıklar))/Stoklar formülü ile hesaplanmaktadır. Burada da, kısa vadeli yükümlülüklerin artacak olması nedeniyle stok bağımlılık oranının artması beklenmektedir.

IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın uygulanması ile birlikte, öz kaynakların aktif toplamına oranının da, aktif toplamının kullanım hakkı tutarı kadar artacak olması nedeniyle düşmesi beklenmektedir.

Yükümlülüklerin artması nedeniyle kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar artacağından, öz kaynakların, kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar toplamına bölünmesi ile bulunan finansman oranı azalacaktır.

³ Cari oran için 'dönen varlıklar', likidite (asit test) oranı için 'dönen varlıklar – stoklar' ve nakit oranı için 'nakit ve nakit benzerleri' kullanılmaktadır.

IFRS 16 uygulaması ile kiracıların finansal tablo oranları ve göstergelerinin aşağıda belirtilen yönde etkilenmesi beklenmektedir.

Tablo 3.5. IFRS 16 Uygulanmasının Kiracının Finansal Tablo Oranları ve Göstergeleri Üzerinde Beklenen Etkisi

Finansal Tablo Oranları	IFRS 16 Kiralamalar Standardı Uygulaması İle Artış/Azalış Beklentisi
Net İşletme Sermayesi	-
FVAÖK	+
Varlık Devir Hızı	-
Finansal Kaldıraç Oranı	+
Cari Oran	-
Asit Test Oranı	-
Nakit Oran	-
Stok Bağımlılık Oranı	+
Öz Kaynak/Aktif Toplamı	-
Finansman Oranı	-

Bu açıklamalar ışığında, IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın uygulanması ile kiracının finansal tablo oranları ve göstergeleri üzerinde yaratması beklenen öncül etkiler ve bunların değerlendirilmesi aşağıda yer aldığı gibi özetlenmiştir:

Tablo 3.6. IFRS 16'nın Kiracının Finansal Durumu Üzerindeki Beklenen Öncül Etkileri

Oran, gösterge	Beklenti	Değerlendirme
FVAÖK	Artış	Firmaya serbest nakit akışı hesaplamalarında artış yaratacaktır.
Varlık devir hızı oranı	Azalış	Varlık etkinliğinin düşük görünmesine (atıl kapasite) yol açacaktır.
Finansal kaldıraç oranı	Artış	Uzun vadeli finansal riskliliği artıracaktır.
Likidite oranları	Azalış	Kısa vadeli finansal riski artıracaktır.

3.6. Daha Önce Faaliyet Kiralamaları Olarak Sınıflandırılmış Kiralamalar ile İlgili Kiracılar Yönünden IFRS 16 Kiralamalar Standardı İlk Geçiş

IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren başlayan hesap dönemlerinde uygulanması zorunludur. Bu nedenle, işletmelerin 2019 hesap dönemlerine ait yayımlanan finansal tablolarında uygulamaların ilk etkileri görülecektir.

IFRS 16 Kiralamalar Standardının Kiracılar Bölümü'nün C5 paragrafında, kiracılara geçiş ile ilgili 2 seçenek sunulmuştur. İlk seçenekte, kiracıların TMS 8 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hataları uygulayarak önceki dönemler için karşılaştırmalı olarak geriye dönük uygulama yapabilecekleri belirtilmektedir. Bu seçeneğe göre, bir önceki dönem finansal tabloları karşılaştırmalı olarak düzenlenecektir. (TFRS16, 2018:28)

İkinci seçenekte ise, standardın ilk defa uygulandığı tarihteki finansal tablolara, standardın uygulanmasının kümülatif etkisi dikkate alınacak; karşılaştırmalı bilgiler tekrar düzenlenmeyecek ve kümülatif etki dağıtılmamış karların açılış bakiyesinde veya tercih edilecek öz kaynak hesaplarında düzeltme işlemi olarak finansal tablolara yansıtılacaktır. (TFRS16, 2018:28)

IFRS 16 Kiralamalar Standardının Daha Önce Faaliyet Kiralaması Olarak Sınıflandırılmış Kiralamalar Bölümü'nün C8 paragrafında, kiracıların daha önce faaliyet kiralaması olarak sınıflandırdığı kiralama işlemleri ile ilgili olarak, aşağıda yer alan kolaylaştırıcı işlemleri uygulayabilecekleri belirtilmiştir. (TFRS16, 2018:29)

- 1- Özellikleri benzeyen kiralamaların tamamına aynı iskonto oranı uygulanabilir.
- 2- Kiracı değer düşüklüğünü dikkate almadan, TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıkları uygulayarak, kiralamanın ekonomik olarak dezavantajlı olup olmadığını ilk uygulama tarihinden önce değerlendirebilir.
- 3- İlk uygulama tarihinden itibaren 12 ay içerisinde süresi bitecek olan kiralamalara uygulamayabilir. Böyle bir durumda bu kiralamaları kısa vadeli kiralama olarak muhasebeleştirebilir veya açıklamalarda bu kiralamalara ilişkin maliyeti kısa vadeli kiralama giderlerine ekleyebilir.
- 4- Kullanım hakkı varlığın ölçümünde, başlangıçta katlanılan doğrudan maliyetleri eklemeyebilir.
- 5- Kira süresinin belirlerken sözleşmede kira süresinin uzatılması veya sonlandırılması opsiyonları varsa geçmiş dönemden sonra öğrenilmiş bilgileri kullanabilir.

3.7. IFRS 16-Kiralamalar Standardının Uygulanması ile Birlikte En Fazla Etkilenmesi Beklenen Sektörler

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından 13 Ocak 2016 tarihinde yayımlanan IFRS 16 Kiralamalar Uluslararası Finansal Raporlama Standardı Etki Analizinde, en fazla etkilenen sektörlerin hava yolu, perakende, seyahat ve eğlence, taşımacılık, telekomünikasyon, enerji, medya, distribütörler, bilgi teknolojileri ve sağlık sektörü olduğu belirtilmiştir. (IFRSWEB, 2016:16)

Tablo 3.7. IFRS 16 Etki Analizi Sektör Üzerinde Etkisi

Sanayi Sektörü	İşletmelerin Sayısı	Toplam Varlıklar (Milyon Dolar)	Finansal tablo Dışı Kalan Kiralamaların Gelecekteki Ödemeleri (İskonto) (Milyon Dolar)	Finansal tablo Dışı Kalan Kiralamaların Gelecekteki Ödemelerinin Toplam Varlıklara Oranı	Finansal tablo Dışı Kiralamaların Gelecekteki Ödemelerinin Bugünkü Değeri (Tahmini) (Milyon Dolar)	Finansal tablo Dışı Kiralamaların Gelecekteki Ödemelerinin Bugünkü Değeri /Toplam Varlıklar
Hava yolları	50	526.763	151.549	28,8%	119.384	22,70%
Perakendeciler	204	2.019.958	571.812	28,3%	431.473	21,40%
Seyahat, Eğlence	69	403.524	115.300	28,6%	83.491	20,70%
Taşımacılık	51	585.964	90.598	15,5%	68.175	11,60%
Telekomünikasyon	56	2.847.063	219.178	7,7%	172.644	6,10%
Enerji	99	5.192.938	400.198	7,7%	287.858	5,50%
Medya	48	1.020.317	71.743	7,0%	55.764	5,50%
Distribütörler	26	581.503	31.410	5,4%	25.092	4,30%
Bilgi Teknolojileri	58	1.911.316	69.870	3,7%	56.806	3%
Sağlık	55	1.894.933	72.149	3,8%	54.365	2,90%
Diğer	306	13.959.223	401.703	2,9%	306.735	2,20%
Toplam	1.022	30.943.502	2.195.510	7,1%	1.661.787	5,40%

Kaynak: IFRSWEB,2016:16

Söz konusu etki analizinde, farklı sektörlerden 1022 adet şirket finansal tabloları incelenmiştir. 1022 şirketin 482'si Kuzey Amerika, 348'i Avrupa, 140'ı Asya/Pasifik, 29'u Latin Amerika, 23'ü ise Afrika/Orta Doğu bölgelerinde faaliyet göstermektedir. (IFRSWEB, 2016:16)

Finansal tablo dışı kalan kiralamaların toplam varlıklara oranının en fazla olduğu sektörlerin başında % 22,7 ile hava yolları işletmeleri, ikinci sırada ise % 21,4 ile perakende sektörü gelmektedir. Perakende sektörünü %20,7 ile seyahat ve eğlence sektörü izlemektedir. Hava yolları işletmelerinin finansal tablo dışı kalan kira ödemelerinin bugünkü

değerinin toplam varlıklar içerisinde oranı %22,7 olarak hesaplanmıştır. (IFRSWEB, 2016:16)

Faaliyet kiralamaların finansal tablolara alınması finansal rapor kalitesinin gelişmesine katkı sunacaktır. Kiralamalar nedeniyle varlık ve yükümlülüklerin finansal tablolara alınması; işletmeler hakkında yatırımcı ve kreditorler tarafından daha fazla bilgi alınmasını, finansal tabloların şeffaflaşmasını ve finansal tabloların gerçeğe uygun sunulmasını sağlayacaktır.

İşletmelerin kiralama işlemleri nedeniyle kullandığı varlıkların ve karşı karşıya kaldıkları yükümlülüklerin finansal tablolara yansıtılması, hem yatırımcı ve kreditorlere daha doğru bilgi verecek hem de işletmeler yükümlülüklerini finansal tablolarda gördükleri için işletmeleri ile ilgili ödemelerini yapamayacakları kiralama işlemlerine girmeyeceklerdir. Diğer yandan, işletmelerin finansal kaldıraç oranlarının düşmesi beklendiğinden borçlanma maliyetlerinde de artışlar olabilecektir.

Kiralama yolu ile edinilen hakların ve katlanılan maliyetlerin kayıtlara alınması ile birlikte işletmeler kiralamanın mı yoksa satın almanın mı avantajlı olduğunu değerlendirebileceklerdir. Bu durum, işletmelerin finansal karar alma süreçlerini etkileyecektir. Standardın uygulanmasıyla işletmeler, varlığı kiralayarak mı satın alarak mı edinmenin maliyetlerini karşılaştırabilecek; hangisinin avantajlı olduğunu hesaplayabileceklerdir. (Altıntaş & Türel, 2016:136)

3.8. BOBİ FRS’ye Göre Kiralama İşlemlerinin Finansal Tablolara Alınması

Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı, 29 Temmuz 2017 tarih ve 30138 sayılı mükerrer Resmi Gazete’de yayımlanarak 01 Ocak 2018 tarihini izleyen hesap dönemlerinde uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir.

Kamu Gözetim Kurumu tarafından yapılan açıklamada, “*Avrupa Birliği Muhasebe Direktiflerinde yer alan ‘Önce Küçükleri Düşün’ yaklaşımına uygun olarak, Türkiye’de orta büyüklükte yer alan işletmelerin genel esaslı maliyet esaslı finansal raporlamanın öngörüldüğü, büyük işletmelerde ise ilave yükümlülükler getirildiği, bağımsız denetime tabi işletmelerin sayısının artması ile bağımsız denetime tabi işletmelerin karmaşık olan IFRS’yi*

uygulamak zorunda kalacakları ve bunun da işletmelere ek maliyetler getireceği, bu nedenle de borsada işlem görmeyen işletmeler için IFRS'ye göre daha az maliyetli ve daha basit olan BOBİ FRS'nin oluşturulduğu” bilgisi yer almaktadır. (KGKBOBİ, 2017)

Büyük ve Orta Boy İşletmeler Finansal Raporlama Standardı Kiralamalar Bölümü 15.1. paragrafında, kiralama işlemlerinin kiraya veren ve kiracı açısından kayda alınması ve ölçülmesi ile ilgili muhasebe ilkeleri açıklanmıştır. (BOBİ FRS, 2017:100)

Büyük ve Orta Boy İşletmeler Finansal Raporlama Standardı Tanımlar Bölümü'nün 15.5 paragrafında, kiralama işlemlerinin geleneksel kiralama ve finansal kiralama olarak sınıflandırılacağı belirtilmiştir. (BOBİ FRS, 2017:100)

Büyük ve Orta Boy İşletmeler Finansal Raporlama Standardı Tanımlar Bölümü'nün 15.6 paragrafında, *“Kiralama işlemlerinin sınıflandırılması, kiralamaya konu varlığın sahipliğinden kaynaklanan risk ve getirilerin kiraya verende ya da kiracıda bulunma derecesine göre yapılır.”* şeklinde açıklanmıştır. (BOBİ FRS, 2017:101)

Büyük ve Orta Boy İşletmeler Finansal Raporlama Standardı Tanımlar Bölümü 15.7 paragrafında, kiralama işlemi konusu varlığın sahipliğinden kaynaklanan risk ve getirilerin tamamına yakınının kiracıya devredildiği kiralamalar finansal kiralama; 15.8 paragrafında, risk ve getirilerin tamamına yakınının devredilmediği kiralamalar ise geleneksel kiralama olarak tanımlamıştır. (BOBİ FRS, 2017:100)

Finansal kiralamalar ile ilgili kiralama süresini varlığın ekonomik ömrünün % 80'inden büyük bölümü kapsaması ve kira sözleşmesinin başladığı tarihte kira ödemelerinin bugünkü değerinin, varlığın % 90'ından büyük bir değer olması şartı varken IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nda ise oran belirtilmemiştir. (BOBİ FRS, 2017:102)

Büyük ve Orta Boy İşletmeler Finansal Raporlama Standardı Finansal Kiralama Bölümü'nün 15.13 paragrafında, finansal kiralamaların varlığın gerçeğe uygun değeri ile kira ödemelerinin bugünkü değerinden küçük olanıyla ölçüldüğü yer almakta olup, IFRS ile de uyumludur. (BOBİ FRS, 2017:102,103)

Büyük ve Orta Boy İşletmeler Finansal Raporlama Standardı Geleneksel Kiralama Bölümü'nün 15.19 paragrafında, “Kiracı, geleneksel kiralama kapsamında yapılan kira ödemelerini doğrusal olarak kiralama süresi boyunca gider olarak kâr veya zarara yansıtır.” ifadesi yer almaktadır. (BOBİ FRS, 2017:102,103)

IFRS 16 Kiralamalar Standardı'na göre hazırlanana finansal durum tablosuna geleneksel kiralamalar varlık kullanım hakkı ve kiralama yükümlülüğü olarak yansıtılırken, Büyük ve Orta Boy İşletmeler Finansal Raporlama Standardı'na göre oluşturulan finansal durum tablosuna geleneksel kiralamalar yansımamaktadır.

4. SEÇİLMİŞ HAVA YOLU ŞİRKETLERİNİN FİNANSAL TABLOLARININ ANALİZİ

IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın 1 Ocak 2019'dan başlayan hesap dönemlerinde uygulanmasının zorunlu olduğunu belirtmiştik. Faaliyet kiralamalarının en yoğun görüldüğü havacılık sektöründen ikisi Türkiye'den olmak üzere dört hava yolu işletmesinin finansal tabloları bu bölümde incelenmiştir.

4.1. Türk Hava Yolları (THYAO) 2019 Hesap Dönemi Finansal Tablolarda IFRS 16 Etkisi

4.1.1. THYAO Hakkında Genel Bilgi

Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı 1993 yılında kurulmuş, şehir içi ve şehir dışı yolcu ve kargo taşımacılığı yapmak üzere faaliyete geçmiştir. Türk Hava Yollarının 01 Ocak-31 Aralık 2019 dönemine ilişkin faaliyet raporu ile finansal tabloları Yatırımcı İlişkileri internet sitesinde yayımlanmıştır. (THYWEB,2020)

31 Aralık 2019 dönemi itibariyle ortaklığın 5 adet bağlı ortaklığı bulunmakta olup ortaklık yapısı aşağıda yer aldığı gibidir. (THYRAPOR, 2020:7)

Tablo 4.1. THYAO Ortaklık Yapısı

Şirket Unvanı	Faaliyet Konusu	Doğrudan İştirak Oranı	Kayıtlı Olduğu Ülke
THY Teknik AŞ	Teknik Bakım	% 100	Türkiye
THY Uçuş Eğitim ve Havalimanı İşletme AŞ	Havaalanı İşletme	% 100	Türkiye
THY Havaalanı Gayrimenkul Yatırım ve İşletme AŞ	Havalimanı İşletmeciliği ve Yatırımları	% 100	Türkiye
THY Uluslararası Yatırım ve Taşımacılık AŞ	Kargo ve Kurye Taşımacılığı, Uluslararası Yatırımlar	% 100	Türkiye
Cornea Havacılık Sistemleri San. Ve Tic. AŞ.	Uçak İçi Eğlence Sistemleri	% 80	Türkiye

Kaynak: THYRAPOR, 2020:7

31 Aralık 2019 dönemi itibariyle Türk Hava Yolları AO'nun filosunda mülkiyetine sahip olduğu 44 adet, finansal kiralama yolu ile edindiği 219 adet ve faaliyet kiralaması yolu ile edindiği 87 adet olmak üzere toplam 350 adet uçak bulunmaktadır. (THYWEB,2020:20)

31 Aralık 2019 tarihi itibariyle sona eren yıla ait bağımsız denetim raporu, KPMG Bağımsız Denetim Ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik AŞ tarafından düzenlenmiş ve finansal tabloları onaylamıştır. (THYRAPOR, 2020)

4.1.2. IFRS 16 Finansal Tablolara Alınması

İşletmenin 2019 dönemi bağımsız denetim raporunda, kilit denetim konusu olarak IFRS 16 Kiralamalar Standardı kapsamında kiralama işlemleri seçilmiştir. Kiralama konusu varlıkların kullanım hakkı ve kiralama yükümlülüğünü ölçmek için yapılan varsayım ve tahminlerin önemli ölçüde yönetim muhasebesi gerektirdiği; varsayım ve tahminlerin özellikle kiralama süresinin belirlenmesi, kullanım hakkının bileşenleri, uçakların iade yükümlülüklerinin hesaplanması ile uygun iskonto oranının belirlenmesini içerdiği açıklanmıştır. (THYRAPOR, 2020:7)

Bağımsız denetim raporunda IFRS 16'nın ilk kez uygulanması, kiralama sözleşmelerinin karmaşık yapıda olması ve muhasebe kayıtları yapılırken her olaya özgü değerlendirmenin yönetim tarafından yapılması gerekliliğinden bahsedilerek, IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın ilk uygulamasının kilit denetim konularından biri olarak değerlendirildiği belirtilmiştir. (THYRAPOR, 2020:7)

Söz konusu bağımsız denetim raporunda IFRS 16 İlk Uygulama ile ilgili izlenen prosedürler aşağıda yer aldığı gibi açıklanmıştır: (THYRAPOR, 2020:6)

- 1- Kira sözleşmeleri ve kiralama işlemi içeren sözleşmelerin belirlenme süreci anlaşılmış,*
- 2- Örneklem yolu ile kira sözleşmeleri incelenmiş ve doğru tanımlanıp tanımlanmadığı değerlendirilmiş,*
- 3- Düşük değerli varlıklar ile kiralama süresi 12 aydan kısa olan kiralamalar için yararlanılan muafiyetler örneklem yolu ile incelenmiş ve uygunluğu değerlendirilmiş,*

- 4- *IFRS 16 Kapsamına alınan sözleşmelerin muhasebeleştirmede vadesi ve döviz cinsine göre iskonto oranları incelenmiş,*
- 5- *Kullanım hak ve yükümlülükleri ile ilgili hesaplamalar temin edilerek ve iskonto oranları kullanılarak yeniden hesaplama yöntemi ile teyit edilmiş,*
- 6- *Kiralamalar ile ilgili kullanılan muhasebe politikalarının IFRS 16'ya uygun olup olmadığı değerlendirilmiş,*
- 7- *Uçak kullanım hakkı varlık bileşenleri ve uçak iade hükümlerinin muhasebeleştirilmesi örneklem yolu ile test edilerek değerlendirilmiş,*
- 8- *Finansal tablo dipnotlarında IFRS 16'ya ilk geçişin etkileri ve kiralama işlemlerine ilişkin açıklamalara yeterliliği ve uygunluğu değerlendirilmiştir.*

Söz konusu bağımsız denetim raporunun “Finansal Tabloların Sunumuna İlişkin Esaslar” bölümünde, IFRS 16'ya geçiş ile ilgili açıklamalar yer almıştır. Buna göre, IFRS 16'ya geçişte kolaylaştırılmış geriye dönük yaklaşımın kullanıldığı ifade edilmiştir. (THYRAPOR, 2020:11)

İşletmenin finansal tablolarının sunumuna ilişkin değerlendirme incelendiğinde, IFRS 16 Kiralamalar Standardı ilk kez uygulanırken aşağıdaki esasların dikkate alındığı tespit edilmiştir. (THYRAPOR, 2020:11)

- *TFRS 16'yı kolaylaştırılmış geriye dönük yaklaşım ile uygulamıştır.*
- *Grup, daha önce TMS 17 Kiralama İşlemleri ve TFRS Yorum 4 Bir Anlaşmanın Kiralama İşlemi İçerip İçermediğinin Belirlenmesini uygulayarak kiralama olarak tanımladığı sözleşmelere bu standardı uygulamayı tercih etmiştir. Grup daha önce TMS 17 ve TFRS Yorum 4'e göre kiralama olarak tanımlamadığı sözleşmelere bu standardı uygulamıştır.*
- *Grup, geçiş tarihi itibarıyla kiralama süresi 12 ay veya daha kısa bir süre içinde bitecek kiralamalar ve düşük değerli kiralamalar için tanınan kolaylaştırıcı uygulamalardan faydalanmıştır.*
- *Grubun ofis ekipman kiralamaları (kişisel bilgisayarlar, fotokopi makinaları gibi) düşük değerli kiralama olarak değerlendirilmiştir.*

Ayrıca söz konusu raporda, rapor tarihi itibarıyla İstanbul Havalimanı İşletmecisi İGA Havalimanı İşletmesi AŞ ile grup arasında kiralamaya konu alanlar, kira bedeli, şartları

ve süresi ile ilgili sözleşme imzalanmadığından, İstanbul Havalimanı'nda yer alan kiralamalar ile ilgili hak ve yükümlülük hesaplanmadığı yer almıştır. (THYRAPOR, 2020:55)

Grubun IFRS 16 kapsamında finansal tablolara alınan kira yükümlülüklerinin vadelerine göre sınıflandırılması aşağıda yer almaktadır. (THYRAPOR, 2020:56)

Tablo 4.2. THY 2019 Hesap Dönemi IFRS 16 Kiralama İşlemlerine Konu Kira İşlemleri Vade Yapısı

	Kiralama Borcu Ödemeleri	Faiz	Ödemelerinin Net Bugünkü Değeri
	31 Aralık 2019 (Milyon TL)	31 Aralık 2019 (Milyon TL)	31 Aralık 2019 (Milyon TL)
1 Yıldan Az	1.830	(311)	1.519
1-5 Yıl Arası	5.298	(771)	4.527
5 Yıldan Fazla	3.539	(519)	3.020
	10.667	(1.601)	9.066

Kaynak: THYRAPOR, 2020:56

4.1.3. THYAO ve Bağlı Ortaklıklar IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 31 Aralık 2019 Tarihli Finansal Durum Tablosuna Etkisi

THYAO ve Bağlı Ortaklıklarının 2019 hesap dönemine ait bağımsız denetim raporunun eki Finansal Tabloların Sunumuna İlişkin Esaslar bölümünde, finansal tablolar oluşturulurken IFRS 16 ilk geçişte kolaylaştırılmış geçiş hükümlerinin tercih edildiği ifade edilmiştir. 31 Aralık 2018 tarihli Finansal Durum Tablosu IFRS 16 ile ilgili kayıtları içermediği için, 31 Aralık 2018 ve 31 Aralık 2019 tarihli Finansal Durum Tablolarının karşılaştırılmasında IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın etkilerini inceleyeceğiz.

Tablo 4.3. THY Anonim Ortaklığı ve Bağlı Ortaklıklar 31 Aralık 2019 Konsolide Bilanço

TÜRK HAVA YOLLARI ANONİM ORTAKLIĞI VE BAĞLI ORTAKLIKLARI		
31 Aralık 2019 Tarihi İtibarıyla Konsolide Bilanço		
(Tutarlar, aksi belirtilmedikçe, Milyon Türk Lirası (TL) olarak gösterilmiştir.)		
VARLIKLAR	31 Aralık 2019	31 Aralık 2018
Dönen Varlıklar		
Nakit Ve Nakit Benzerleri	12.328	8.606
Finansal Yatırımlar	2.377	2.733
Ticari Alacaklar	3205	3002
İlişkili Taraflardan Alacaklar	5	10
İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	3200	2992
Diğer Alacaklar	6.424	6.217
İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	166	18
İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	6.258	6.199
Türev Alacaklar	312	299
Stoklar	1.723	1.000
Peşin Ödenmiş Giderler	884	1.011
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar	257	318
Diğer Dönen Varlıklar	829	520
TOPLAM DÖNEN VARLIKLAR	28.339	23.706
Duran Varlıklar		
Finansal Yatırımlar	532	454
Ticari Alacaklar		
İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar		
Diğer Alacaklar	7.577	5.280
İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	7.577	5.280
Öz kaynak Yöntemi İle Değerlenen Yatırımlar	2.191	1.884
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller		2
Maddi Duran Varlıklar	102.534	73.219
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	563	494
Kullanım Hakkı Varlıkları		
Peşin Ödenmiş Giderler	5.135	4.037
TOPLAM DURAN VARLIKLAR	118.532	85.370
TOPLAM VARLIKLAR	146.871	109.076
KAYNAKLAR	31 Aralık 2019	31 Aralık 2018
Kısa Vadeli Borçlanmalar	7.374	5.780
Uzun Vadeli Borçlanmaların Kısa Vadeli Kısımları	9.557	6.680
Uzun Vadeli Kiralama Borçlanmalarının Kısa Vadeli Kısımları	1.519	
Diğer Finansal Yükümlülükler	113	32
Ticari Borçlar	6.708	5.375
İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	1.019	1.213
İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	5.689	4.162
Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar	948	1.053
Diğer Borçlar	580	412
İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	580	412
Müşteri sözleşmelerinden doğan yükümlülükler		
Türev Araçlar	416	1.033
Ertelenmiş Gelirler	6.361	5.507
Kısa Vadeli Karşılıklar	309	287

Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa Vadeli Karşılıklar	233	200
Diğer Kısa Vadeli Karşılıklar	76	87
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	1.532	1.087
TOPLAM KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	35.417	27.246
Uzun Vadeli Borçlanmalar	53.429	43.342
Uzun Vadeli Kira Borçları	7.547	
Türev Araçlar		
İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	223	188
Ertelenmiş Gelirler	713	342
Uzun Vadeli Karşılıklar	1069	685
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Uzun Vadeli Karşılıklar	804	685
Diğer Uzun Vadeli Karşılıklar	265	
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	7.678	5.989
TOPLAM UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	70.659	50.546
ÖZKAYNAKLAR		
Ana Ortaklığa Ait Öz kaynaklar		
Ödenmiş Sermaye	1.380	1.380
Paylara İlişkin Primler		
Ortak kontrole tabi teşebbüs veya işletmeleri içeren birleşmelerin etkisi		
Sermaye Düzeltme Farkları	1.124	1.124
Kar Veya Zararda Yen. Sınıflandırılmayacak Bir. Diğer Kapsamlı Gel.(Giderler)	(226)	(184)
Tanımlanmış Fayda Planları Yeniden Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	(226)	(184)
Yabancı para çevrim farkları		
Kar Veya Zararda Yen. Sınıflandırılacak Bir. Diğer Kapsamlı Gelirler (Giderler)	21.770	16.651
Yabancı Para Çevrim Farkları	20.757	16.687
Riskten Korunma Kazançları (Kayıpları)	1.017	1
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Finansal Varlıklardan Kayıplar	(4)	(37)
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	184	59
Geçmiş Yıllar Karları Veya Zararları	12.024	8.206
Net Dönem Karı Veya Zararı	4.536	4.045
Ana Ortaklığa Ait Öz kaynaklar	40.792	31.281
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	3	3
TOPLAM KAYNAKLAR	146.871	109.076

Kaynak: THYRAPOR, 2020:1,2

Grubun 31 Aralık 2019 tarihli finansal durum tablosunda, kiralama yolu ile edindiği maddi duran varlıkların gruplara göre dağılımı aşağıda yer aldığı gibidir.

Tablo 4.4. THY Anonim Ortaklığı ve Bağlı Ortaklıklar IFRS 16 Kaynaklı Maddi Duran Varlık 2019 Dönemi Açılış Bakiyesi

	01 Ocak 2019 Açılış Bakiyesi (Milyon TL)	01 Ocak 2019 IFRS 16 Kullanım Hakkı Varlıkları Tutarı (Milyon TL)	Düzeltilmiş 01 Ocak 2019 Açılış Bakiyesi (Milyon TL)
Yerüstü Düzenlemeleri ve Binalar	1.596	294	1.890
Teknik Ekipman ve Simülatör ve Taşıtlar	2.257	33	2.290
Diğer Ekipmanlar ve Demirbaşlar	1.124		1.124
Uçaklar	92.020	8.320	100.340
Yedek Motorlar	3.882		3.882
Komponent ve Tamir Edilebilir Yedek Parçalar	3.069		3.069
Özel Maliyetler	2.794		2.794
Yapılmakta Olan Yatırımlar	3.776		3.776
TOPLAM	110.518	8.647	119.165

Kaynak: THYRAPOR, 2020:53

IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın 2019 hesap döneminde ilk defa uygulanması ile birlikte, 01 Ocak 2019 tarihli Finansal Durum Tablosunda maddi duran varlıklardaki 8.652 milyon TL artışın, peşin ödenmiş giderlerdeki 70 milyon TL azalışın ortaya çıktığı bağımsız denetim raporunun “Finansal Tabloların Sunulmasına İlişkin Esaslar” bölümünde yer almıştır. (THYRAPOR, 2020:11)

Diğer taraftan, IFRS 16 ilk uygulama ile birlikte 31 Aralık 2019 tarihli Finansal Durum Tablosunda kiralama yükümlülüğünün 8.425 milyon TL, teslim bakım yükümlülüğünün 156 milyon TL, ertelenmiş vergi yükümlülüğünün 41 milyon TL arttığı; öz kaynaklarda ise 40 milyon TL azaldığı ifade edilmiştir. (THYRAPOR, 2020:11)

İşletmenin 31 Aralık 2018 ve 31 Aralık 2019 Tarihli Finansal Durum Tablosunun karşılaştırılması sonucu etkilenmesi beklenen Finansal Tablo kalemlerindeki değişimler aşağıda yer aldığı gibidir.

Tablo 4.5. THY AO IFRS 16 İlk Geçiş Finansal Durum Tablosu Etkisi

Finansal Tablo Kalemleri	31 Aralık 2018 (Milyon TL)	31 Aralık 2019 (Milyon TL)	Artış/Azalış Tutarı (Milyon TL)	IFRS 16 İlk Geçiş Nedeniyle Artış/Azalış (Milyon TL)	IFRS 16 Kaynaklı Artış/Azalış Oranı
Duran Varlık Toplamı	85.370	118.532	33.162	8.582	0,10
Aktif Büyüklüğü	109.076	146.871	37.795	8.582	0,08
Kısa ve Uzun Vadeli Yükümlülükler	77.792	106.076	28.284	8.622	0,11
Öz kaynak	31.284	40.792	9.508	(40)	(0,001)

IFRS 16 ilk uygulaması ile birlikte 1 Ocak 2019 tarihli finansal durum tablosunda kullanım hakları 8.582 milyon TL artmış, bu durumda duran varlıklarda % 10 oranında, aktif büyüklüğünde de % 8 oranında artışa neden olmuştur.

1 Ocak 2019 tarihli finansal durum tablosunda faaliyet kiralalamalarına ilişkin yükümlülükler toplamı 8.622 milyon TL artmıştır. Bu durum, finansal durum tablosunda yükümlülüklerin %11 oranında artmasına neden olmuştur.

IFRS 16 ilk uygulaması nedeniyle 1 Ocak 2019 finansal durum tablosunda öz kaynaklarda 40 milyon TL azalma meydana gelmiş, öz kaynaklar varlık ve yükümlülüklerdeki değişimlere göre düşük düzeyde kalmıştır.

Tablo 4.6. THY AO 31 Aralık 2019 Finansal Durum Tablosunda IFRS 16 Etkisi

Finansal Tablo Kalemleri	31 Aralık 2018 (Milyon TL)	31 Aralık 2019 (Milyon TL)	Artış/Azalış Tutarı (Milyon TL)	IFRS 16 İlk Geçiş Nedeniyle Artış/Azalış (Milyon TL)	IFRS 16 31 Aralık 2019 Finansal Durum Tablosunda Raporlanan Tutar (Milyon TL)	IFRS 16 Kaynaklı Artış/Azalış Oranı
Duran Varlık Toplamı	85.370	118.532	33.162	8.582	8.035	0,09
Aktif Büyüklüğü	109.076	146.871	37.795	8.582	8.035	0,07
Kısa ve Uzun Vadeli Yükümlülükler	77.792	106.076	28.284	8425	9.066	0,12
Öz kaynak	31.284	40.792	9.508	(40)	(1.031)	(0,03)

THY AO tarafından 01 Ocak 2019-31 Aralık 2019 döneminde 1.241 milyon TL yeni kiralama yapılmıştır. (THYRAPOR, 2020:45)

31 Aralık 2019 tarihli finansal durum tablosunda, bir önceki yıla göre duran varlıklarda meydana gelen artışın % 9'u, finansal durum tablosu büyüklüğünde meydana gelen artışın % 7 si oranındaki artış IFRS 16 Kiralamalar Standardının uygulaması ile kaynaklanmıştır.

Ayrıca, 31 Aralık 2019 tarihli finansal durum tablosunda, IFRS 16 Kiralamalar Standardının uygulaması ile bir önceki yıla göre yükümlülüklerde % 12 artış, öz kaynaklarda %3 azalış meydana gelmiştir.

4.1.4. THYAO ve Bağlı Ortaklıklar IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 1 Ocak 2019- 31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu Üzerinde Etkisi

IFRS 16 uygulaması ile birlikte faaliyet giderlerinin azalması ancak amortismanlardan kaynaklı giderlerin artması beklenmektedir. Ayrıca kiralamaların ilk yıllarında faiz giderlerinin daha yüksek olması, kullanım haklarının doğrudan gider yazılmayıp amortismanla tabi tutulması hususları birlikte değerlendirildiğinde amortisman, faiz ve vergi öncesi karı ifade eden FVAÖK'ın artması beklenmektedir.

THYAO'nun 2019 yılı FVAÖK'sı hesaplandığında 13.666 milyon TL (5.042 milyon TL + 8.624 milyon TL=) olmaktadır. 2018 yılında ise FVAÖK 11.446 milyon TL (6.192 milyon TL+5.254 milyon TL=) idi. FVAÖK 2019 yılında 2018 yılına göre artış göstermiştir.

İşletmenin 2018 yılı bağımsız denetim raporunun incelenmesinden, bir yıldan az süreli faaliyet tipi uçak kiralamalarının 1.773 milyon TL, faaliyet tipi diğer kiralamalarının 22 milyon TL olduğu anlaşılmıştır. (THYRAPOR, 2019:58)

THYAO ve Bağlı Ortaklıklar 01 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu aşağıda yer aldığı gibidir.

Tablo 4.7. THYAO ve Bağılı Ortaklıklar 01 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu

TÜRK HAVA YOLLARI ANONİM ORTAKLIĞI VE BAĞLI ORTAKLIKLARI 31 Aralık 2019 Tarihinde Sona Eren Hesap Dönemine Ait Konsolide Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu (Tutarlar, aksi belirtilmedikçe, Milyon Türk Lirası (TL) olarak gösterilmiştir.)		
KAR VEYA ZARAR KISMI	31 Aralık 2019	31 Aralık 2018
Hasılat	75.118	62.853
Satışların Maliyeti	(62.039)	(49.284)
BRÜT KAR (ZARAR)	13.079	13.569
Genel Yönetim Giderleri	(1.695)	(1.238)
Pazarlama Giderleri	(8.015)	(6.185)
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	2.043	799
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler	(370)	(753)
ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	5.042	6.192
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	963	493
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	(452)	(7)
Öz kaynak Yöntemiyle Değ. Yatırımların Karlarından (Zararlarından) Paylar	469	656
FİNANSMAN GELİRİ (GİDERİ) ÖNC. FAAL. KARI (ZARARI)	6.022	7.334
Finansman Gelirleri	780	753
Finansman Giderleri	(1.746)	(2.853)
SÜRDÜRÜLEN FAAL. VERGİ ÖNCESİ KARI (ZARARI)	5.056	5.234
Sürdürülen Faaliyetler Vergi (Gideri) Geliri	(520)	(1.189)
Dönem Vergi (Gideri) Geliri	(1)	(182)
Ertelenmiş Vergi (Gideri) Geliri	(519)	(1.007)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI DÖNEM KARI (ZARARI)	4.536	4.045
Dönem Karının (Zararının) Dağılımı		
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	1	
Ana Ortaklık Payları	4.535	4.045
DİĞER KAPSAMLI GELİR KISMI		
Kar veya Zarar Olarak Yeniden Sınıflandırılacaklar	5.119	7.246
Yabancı Para Çevrim Farkları	4.070	7.516
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğ. Kaps. Gel. Yans. Fin. Varlıklardan (Kayıplar)/Kazançlar	42	(50)
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Finansal Varlıklara İlişkin Diğer Kapsamlı Gelir, Vergi Etkisi	(9)	10
Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançları	1.258	(326)
Öz kaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançları/(Kayıpları)	35	8
Ertelenmiş Vergi (Gideri)/Geliri	(277)	88
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacaklar	(42)	(129)
Yabancı Para Çevrim Farkları		
Maddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Artışları (Azalışları)		
Tanımlanmış Fayda Planları Yeniden Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	(52)	(161)
Kar veya Zararda Yen. Sınıflandırılmayacak Diğ. Kap. Gelire İlişkin Vergiler		
Maddi Duran Var. Yeniden Değerleme Artışları (Azalışları), Vergi Etkisi		
Tanımlanmış Fayd. Plan.Yen. Ölçüm Kaz. (Kayıpları), Vergi Etkisi		
Diğer Kapsamlı Gelirlere İlişkin Vergi Geliri/(Gideri)	10	32
DİĞER KAPSAMLI GELİR (GİDER)	5.077	7.117
TOPLAM KAPSAMLI GELİR (GİDER)	9.613	11.162
Pay Başına Kazanç)Kr	3,29	2,93
Sulandırılmış Pay Başına Kar (Kr)	3,29	2,93

Kaynak: THYRAPOR, 2020,3

Söz konusu işletmenin IFRS 16 uyarınca 2019 hesap döneminde kiralama işlemleri ile ilgili olarak 1.788 milyon TL amortisman ve 323 milyon TL faiz giderini finansal tablolara yansıttığı anlaşılmıştır. (THY, 2020, s. 11) Niteliklerine göre gider sınıflandırmasında amortisman ve itfa payı giderlerinin 01 Ocak 2018-31 Aralık 2018 dönemi 5.254 milyon TL olduğu, 01 Ocak 2019-31 Aralık 2019 dönemin de 8.624 milyon TL olduğu de yer almaktadır. (THYRAPOR, 2020:61)

Bir önceki yıla göre 2019 hesap döneminde amortisman giderleri 3.370 milyon TL artmış, 1.788 milyon TL'lik kısmı IFRS 16 kapsamındaki kiralama işlemlerinden kaynaklanmıştır. Görüleceği üzere, amortisman giderlerindeki artışın % 53'lük kısmı IFRS 16 kapsamındaki kiralama işlemlerinden kaynaklanmıştır.

Maddi duran varlıklar ile ilgili 01 Ocak 2019-31 Aralık 2019 dönemin de 8.624 milyon TL tutarındaki amortisman giderlerinin 8.294 milyon TL'lik kısmı satışların maliyeti, 292 milyon TL'lik kısmı genel yönetim giderleri ve 38 milyon TL'lik kısmı pazarlama satış ve dağıtım giderleri içerisinde sınıflandırılmıştır. Bu durum, işletmenin 01 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu'nda satışların maliyetinin artmasına, dolayısıyla da brüt karın azalmasına neden olmuştur.

Şöyle ki; 2019 hesap dönemine hasılat 12.265 milyon TL olmasına rağmen satışların maliyeti 12.755 milyon TL artmış, dolayısıyla brüt satış karında 13.569 milyon TL'den 13.079 milyon TL'ye düşmüştür. IFRS 16 uygulanmasaydı brüt satış karı bir önceki yıla göre azalmayacaktı.

Aynı zamanda 2019 hesap döneminde ilk defa IFRS 16 uygulanmasıyla birlikte 323 milyon TL faiz gideri finansman giderleri içerisinde muhasebeleştirildiği için sürdürülen faaliyetler vergi öncesi karının düşmesine neden olmuştur.

4.1.5. THYAO ve Bağı Ortaklıklar IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Nakit Akış Tablosu Üzerinde Etkisi

Grubun 31 Aralık 2019 tarihli Konsolide Nakit Akış Tablosu aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 4.8. THYAO ve Bağı Ortaklıklar 01 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Tarihli Nakit Akış Tablosu

TÜRK HAVA YOLLARI ANONİM ORTAKLIĞI VE BAĞLI ORTAKLIKLARI		
31 Aralık 2019 Tarihinde Sona Eren Hesap Dönemine Ait		
Konsolide Nakit Akış Tablosu		
(Tutarlar, aksi belirtilmedikçe, Milyon Türk Lirası (TL) olarak gösterilmiştir.)		
	31 Aralık 2019	31 Aralık 2018
Dönem Karı (Zararı)	4.536	4.045
Amortisman ve İtfa Gideri İle İlgili Düzeltmeler	8.624	5.254
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Karşılıklar ile İlgili Düzeltmeler	117	113
Borç Karşılıkları ile İlgili Düzeltmeler	(10)	4
Muhtemel Riskler için Ayrılan Karşılıklar ile İlgili Düzeltmeler	108	(27)
Faiz Gelirleri ile İlgili Düzeltmeler	(552)	(640)
Faiz Giderleri ile İlgili Düzeltmeler	1.453	1.284
Gerçekleşmemiş Yabancı Para Çevrim Farkları İle İlgili Düzeltmeler	(3.643)	1.763
Hibe Krediler ile İlgili Düzeltmeler	1	5
Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Gerçeğe Uygun Değer Kazançları ile İlgili Düzeltmeler	2	
Türev Finansal Araçların Gerçeğe Uygun Değer Kayıpları (Kazançları) ile İlgili Düzeltmeler	123	(265)
İştiraklerin Dağıtılmamış Karları İle İlgili Düzeltmeler	(469)	(656)
Vergi (Geliri) Gideri İle İlgili Düzeltmeler	520	1.189
Maddi Duran Varlıkların Elden Çıkarılmasından Kaynaklanan Kayıplar (Kazançlar) ile İlgili Düzeltmeler	415	(25)
Diğer Duran Varlıkların Elden Çıkarılmasından Kaynaklanan Kayıplar ile İlgili Düzeltmeler	220	140
İşletme Sermayesinde Gerçekleşen Değişimler	11.445	12.184
İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklardaki Azalış (Artış)	6	
İlişkili Olmayan Taraflardan Faaliyetlerle Ticari Alacaklardaki Azalış (Artış)	170	103
İlişkili Olmayan Taraflardan Faaliyetlerle İlgili Diğer Alacaklardaki Azalış (Artış)	451	(1.384)
Stoklardaki Azalışlar (Artışlar) İle İlgili Düzeltmeler	(567)	14
Peşin Ödenmiş Giderlerdeki Azalış (Artış)	(305)	(1.661)
İlişkili Taraflara Ticari Borçlardaki Artış (Azalış)	(335)	301
İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlardaki Artış (Azalış)	945	499
Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlardaki Artış (Azalış)	(230)	
İlişkili Olmayan Taraflara Faaliyetlerle İlgili Diğer Borçlardaki Artış (Azalış)	756	(197)
Ertelenmiş Gelirlerdeki Artış	1.004	255
Faaliyetlerle İlgili Diğer Varlıklardaki Azalış (Artış)	(194)	4
Faaliyetlerden Elde Edilen Nakit Akışları	13.146	10.118
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Karşılıklar Kapsamında Yapılan Ödemeler	(55)	(50)
Vergi Ödemeleri	(62)	(455)
İşletme Faaliyetlerinden Kaynaklanan Net Nakit	13.029	9.613
YATIRIM FAALİYETLERİNDEN KAYNAKLANAN NAKİT AKIŞLARI		
Maddi Duran Varlıkların Satışından Kaynaklanan Nakit Girişleri	99	75
Maddi Duran Varlık Alımından Kaynaklanan Nakit Çıkışları	(5.751)	(5.400)

Diğer Uzun Vadeli Varlık Alımından Kaynaklanan Nakit Çıkışları / (Girişleri)	599	(1.828)
Verilen Diğer Nakit Avans ve Borçlar	(1.282)	(4.664)
Alınan Temettüleri	341	150
Alınan Faiz	481	640
Yatırım Faaliyetlerinden Kaynaklanan Net Nakit Akışları	(5.513)	(11.027)
FİNANSMAN FAALİYETLERİNDEN NAKİT AKIŞLARI		
Kredilerden Nakit Girişleri	18.010	14.634
Kredi Geri Ödemelerine İlişkin Nakit Çıkışları	(12.975)	(6.271)
Finansal Kiralama Sözleşmelerinden Kaynaklanan Borç Ödemelerine İlişkin Nakit Çıkışları	(5.555)	(4.384)
Kira yükümlülükleri ödemeleri	(1.934)	
Ödenen Faiz	(1.413)	(1.042)
Diğer Nakit (Çıkışları) / Girişler	73	(49)
Finansman Faaliyetlerinde Kullanılan Net Nakit	(3.794)	2.888
NAKİT VE NAKİT BENZERLERİNDEKİ NET ARTIŞ (AZALIŞ)	3.722	1.474
DÖNEM BAŞI NAKİT VE NAKİT BENZERLERİ	8.606	7.132
DÖNEM SONU NAKİT VE NAKİT BENZERLERİ	12.328	8.606

Kaynak: THYRAPOR 2020,6

IFRS 16 Kiralamalar Standartları uygulaması ile birlikte kiralama konusu varlıkların kullanım hakkı olarak raporlanıp amortisman yolu ile itfa edilmesi nedeniyle 2019 hesap döneminde nakit akış tablosunda amortisman ve itfa giderleri düzeltme tutarı artmıştır.

2018 hesap döneminin aksine 2019 hesap döneminde Nakit Akış Tablosu'nda ödenen kira, anapara ödemeleri; Finansman Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit Akışları içerisinde Kira Yükümlülükleri Ödemeleri olarak yer almıştır. 2019 hesap döneminde kira yükümlülükleri olarak 1.934 milyon TL nakit çıkışı tabloya dahil edilmiştir.

Kira anapara ödemeleri IFRS 16 uygulama öncesinde İşletme Faaliyetlerinden Kaynaklanan Nakit Akışları kısmında raporlanırken uygulama sonrasında Yatırım Faaliyetlerinden Kaynaklanan Nakit Akışları bölümünde raporlanmıştır.

4.1.6. THYAO ve Bağlı Ortaklıklar IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili Finansal Tablo Oranları Üzerinde Etkisi

IFRS 16 ilk kez uygulanması ile birlikte, THYAO ve Bağlı Ortaklıklar finansal tablolarında meydana gelen değişimler karşılaştırmalı olarak aşağıda yer almaktadır.

Aşağıda yer alan tablodan da anlaşılabacağı üzere, işletmenin net işletme sermayesinde 2019 döneminde 2018 yılına göre azalış meydana gelmiştir. Öte yandan; varlık devir hızı,

cari oran, asit test oranı, öz kaynak/aktif toplam oranı ile finansman oranında beklendiği gibi düşüş meydana gelmiştir.

Tablo 4.9. THYAO ve Bağlı Ortaklıklar Finansal Tablolarında Meydana Gelen Değişimler

Finansal Tablo Oranları	2019 Hesap Dönemi Finansal Tablolarına Göre Hesaplama	2018 Hesap Dönemi Finansal Tablolarına Göre Hesaplama	Artış/Azalış Oranı	IFRS 16 Kiralamalar Standartı Uygulaması İle Artış/Azalış Beklentisi
Net İşletme Sermayesi (Milyon TL)	(7.078)	(3.540)	(3.538)	-
FVAÖK (Milyon TL)	13.666	11.446	2.220	+
Varlık Devir Hızı	0,51	0,58	(0,07)	-
Finansal Kaldıraç Oranı	2,60	2,49	0,11	+
Cari Oran	0,8	0,87	(0,07)	-
Asit Test Oranı	0,75	0,83	(0,08)	-
Nakit Oran	0,35	0,32	0,03	-
Stok Bağımlılık Oranı	13,4	18,64	(5,24)	+
Öz Kaynak/Aktif Toplamı	0,28	0,29	(0,01)	-
Finansman Oranı	0,38	0,4	(0,02)	-

Nakit oran, beklenenin aksine artış göstermiştir. Grubun finansal durum tablosu incelendiğinde grubun bankadaki mevduatlarının % 43 oranında artmış olduğu görülür. Aynı şekilde stok bağımlılık oranı da nakit ve benzerlerindeki artış nedeni ile IFRS 16 beklenen artış etkisinin aksine azalış göstermiştir.

4.2. Pegasus Hava Taşımacılığı Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklıkları 2019 Hesap Dönemi Finansal Tablolarda IFRS 16 Etkisi

4.2.1. Pegasus Hava Taşımacılığı Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklıkları Hakkında Genel Bilgi

Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ Aer Lingus, Silkair Yatırım ve Net Holding'in ortak girişimiyle 1990 yılında İstanbul'da kurulmuş olup 2005 yılında ise Esas Holding tarafından satın alınmıştır. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ'nin 1 Ocak 2019 -31 Aralık 2019 dönemine ilişkin faaliyet raporu ile finansal tabloları Yatırımcı İlişkileri internet sitesinde yayımlanmıştır. (PEGASUSWEB, 2020)

31 Aralık 2019 dönemi itibariyle 500.000.000 TL kayıtlı sermaye tavanı içerisinde 102.299.707 TL çıkarılmış sermaye yapısı olan ortaklığın sermaye ve ortaklık yapısı aşağıda yer aldığı gibidir. (PEGASUSRAPOR,2020)

Tablo 4.10. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ Sermaye ve Ortaklık Yapısı

	1 Ocak 2019 İtibariyle		31 Aralık 2019 İtibariyle	
	Pay Adedi	Pay Oranı	Pay Adedi	Pay Oranı
Esas Holding	64.353.570	62,91%	64.353.570	62,91%
Halka Açık Paylar	35.321.707	34,53%	35.321.707	34,53%
- İzAir Birleşmesi Öncesi				
Halka Açık Paylar	35.294.000	34,50%	35.294.000	34,50%
- İzAir Birleşmesi		03%		03%
Kapsamında İhraç Edilen				
Paylar	27.707		27.707	
Emine KAMIŞLI	874.810	0,86%	874.810	0,86%
Ali İsmail SABANCI	874.810	0,86%	874.810	0,86%
Kazım KÖSEOĞLU	437.405	0,43%	437.405	0,43%
Can KÖSEOĞLU	437.405	0,43%	437.405	0,43%
Toplam	102.299.707	1000%	102.299.707	1000%

Kaynak: PEGASUSRAPOR, 2020:6

Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ'nin 31 Aralık 2019 dönemi itibariyle filosunda 84 adet uçağı bulunmaktadır. 3 adet uçağın mülkiyetine sahip olup, 45 adet uçak satın alma opsiyonlu olarak finansal kiralama yolu ile edinilmiştir. (PEGASUSRAPOR,2020:23)

31 Aralık 2019 Tarihi itibariyle sona eren yıla ait bağımsız denetim raporu EY Güney Bağımsız Denetim ve SMMM AŞ tarafından düzenlenmiş ve finansal tabloları onaylamıştır. (PEGASUSRAPOR,2020:23)

4.2.2. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ Kiralama İşlemlerinin IFRS 16 Finansal Tablolara Alınması

İşletmenin 2019 dönemine ilişkin yıllık bağımsız denetim raporunda, teslim bakım karşılıkları ile IFRS 16 Kiralamalar Standardına Geçiş kilit denetim konuları arasında ele alınmıştır. 31 Aralık 2019 tarihi itibariyle finansal tablolarında toplam 11.907 milyon TL kullanım hakkı varlığı, 9.997 milyon TL kiralama yükümlülüğü ve 1.874 milyon TL teslim bakım karşılıkları bulunduğu finansal tablolarda önemli düzeyde olduğu için bu konunun kilit denetim konusu olarak seçildiği açıklanmıştır. (PEGASUSRAPOR,2020:3)

Bağımsız denetim raporu ekinde yer alan “Finansal Tabloların Sunumuna İlişkin Esaslar” bölümünde, IFRS 16’ya geçiş ile ilgili açıklamalar yer almıştır. Buna göre, IFRS 16’ya geçişte kolaylaştırılmış geriye dönük yaklaşımın kullanıldığı ifade edilmiştir. (PEGASUSRAPOR,2020:13)

İşletmenin IFRS 16 ile ilgili finansal tabloları aşağıdaki esaslara göre sunulmuştur. (PEGASUSRAPOR,2020:13)

- Grup, TFRS 16 standartlarını 1 Ocak 2019 tarihinde ilk defa uygulamıştır. İlk defa uygulama sonucu oluşan kümülatif etki fark düzeltmesi olarak 1 Ocak 2019 tarihi itibarıyla geçmiş yıllar karları içerisinde muhasebeleştirilmiş olup önceki dönemlere ilişkin karşılaştırmalı bilgiler yeniden düzenlenmemiştir.
- Grup, daha önce TMS 17 Kiralama İşlemlerini uygulayarak kiralama olarak tanımladığı operasyonel uçak kiralama sözleşmelerini, uygulamanın kümülatif etkisiyle kolaylaştırılmış geriye dönük yaklaşım ile havacılık ve bilet satış faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla terminal içerisinde bulunan hizmet binaları, araziler, otopark ve dolum alanları, taşımacılığını yaptığı yolcuların bagaj ve kargoların depolanması amacıyla kullanılan sundurmalar, ofis ve depo kira sözleşmelerinde ise kolaylaştırılmış yaklaşım ile bu standardı uygulamıştır.
- Grup, geçiş tarihi itibarıyla kiralama süresi 12 ay veya daha kısa bir süre içinde bitecek kiralamalar ve düşük değerli kiralamalar için tanınan kolaylaştırıcı uygulamalardan faydalanmıştır. Grubun ofis ekipman kiralamaları (kişisel bilgisayarlar, fotokopi makinaları gibi) düşük değerli kiralama olarak değerlendirilmiştir.

4.2.3. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ IFRS 16 İlk Uygulama İle İlgili 31 Aralık 2019 Tarihli Finansal Durum Tablosuna Etkisi

IFRS 16 ilk geçişte kolaylaştırılmış geçiş hükümlerinin tercih edilmesi nedeniyle karşılaştırmalı finansal durum tablosunda 31 Aralık 2018 tarihli Finansal Durum Tablosu IFRS 16 ile ilgili düzeltilmiş kayıtları içermemektedir. Bu nedenle, 31 Aralık 2018 ve 31 Aralık 2019 tarihli Finansal Durum Tablolarının karşılaştırılmasında IFRS 16 Kiralamalar Standardının etkilerini inceleyeceğiz.

Tablo 4.11. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ 31 Aralık 2019 Konsolide Bilanço

PEGASUS HAVA TAŞIMACILIĞI AŞ VE BAĞLI ORTAKLIKLARI 31 ARALIK 2019 TARİHLİ KONSOLİDE FİNANSAL DURUM TABLOSU (Tutarlar, aksi belirtilmedikçe, Milyon Türk Lirası (TL) olarak gösterilmiştir.)		
VARLIKLAR	31 Aralık 2019	31 Aralık 2018
Dönen Varlıklar		
Nakit Ve Nakit Benzerleri	4.187	2.741
Finansal Yatırımlar	-	-
Ticari Alacaklar	447	236
İlişkili Taraflardan Alacaklar	-	-
İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	447	236
Diğer Alacaklar	88	480
İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	-	2
İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	88	478
Türev Alacaklar	-	3
Stoklar	75	58
Peşin Ödenmiş Giderler	1.276	848
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar	14	6
Diğer Dönen Varlıklar	1	41
TOPLAM DÖNEN VARLIKLAR	6.089	4.412
Duran Varlıklar		
Finansal Yatırımlar	151	-
Ticari Alacaklar	145	73
İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	145	73
Diğer Alacaklar	-	-
İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	-	-
Öz kaynak Yöntemi İle Değerlenen Yatırımlar	57	40
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	-	-
Maddi Duran Varlıklar	1.676	8.248
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	80	47
Kullanım Hakkı Varlıkları	11.907	-
Peşin Ödenmiş Giderler	955	845
TOPLAM DURAN VARLIKLAR	14.970	9.253
TOPLAM VARLIKLAR	21.059	13.665
KAYNAKLAR	31 Aralık 2019	31 Aralık 2018
Kısa Vadeli Borçlanmalar	758	798
Uzun Vadeli Borçlanmaların Kısa Vadeli Kısımları	1.537	659
Uzun Vadeli Kiralama Borçlanmalarının Kısa Vadeli Kısımları	-	-
Diğer Finansal Yükümlülükler	-	-
Ticari Borçlar	790	584
İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	2	1
İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	788	582
Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar	38	26
Diğer Borçlar	33	24
İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	33	24
Müşteri sözleşmelerinden doğan yükümlülükler	964	678
Türev Araçlar	53	190
Ertelenmiş Gelirler	130	63
Kısa Vadeli Karşılıklar	460	508
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa Vadeli Karşılıklar	183	79
Diğer Kısa Vadeli Karşılıklar	277	429
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	2	25

TOPLAM KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	4.765	3.554
Uzun Vadeli Borçlanmalar	8.461	5.065
Uzun Vadeli Kira Borçları	-	-
Türev Araçlar	2	105
İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	-	-
Ertelenmiş Gelirler	319	122
Uzun Vadeli Karşılıklar	1.675	624
Çalışanlara Sağlanan Fayd. İlişkin Uzun Vadeli Karşılıklar	70	25
Diğer Uzun Vadeli Karşılıklar	1.606	599
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	496	479
TOPLAM UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	10.952	6.395
ÖZKAYNAKLAR		
Ana Ortaklığa Ait Öz kaynaklar		
Ödenmiş Sermaye	102	102
Paylara İlişkin Primler	456	456
Ortak kontrole tabi teşebbüs veya işletmeleri içeren birleşmelerin etkisi	-	32
Sermaye Düzeltme Farkları	-	-
Kar Veya Zararda Yen. Sınıflandırılmayacak Bir. Diğer Kapsamlı Gel.(Giderler)	2.571	2.130
Tanımlanmış Fayda Planları Yeniden Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	(4)	(2)
Yabancı para çevrim farkları	2.574	2.132
Kar Veya Zararda Yen. Sınıflandırılacak Bir. Diğer Kapsamlı Gelirler (Giderler)	(42)	(311)
Yabancı Para Çevrim Farkları	-	(90)
Riskten Korunma Kazançları (Kayıpları)	(42)	(221)
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yans.Finansal Varlıklardan Kayıplar	-	-
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	19	5
Geçmiş Yıllar Karları Veya Zararları	904	832
Net Dönem Karı Veya Zararı	1.333	507
Ana Ortaklığa Ait Öz kaynaklar	5.342	3.753
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	-	- 38
TOPLAM KAYNAKLAR	21.059	13.665

Kaynak: PEGASUSRAPOR, 2020:1,2

Grubun 31 Aralık 2019 tarihli finansal durum tablosunda kiralama yolu ile edindiği maddi duran varlıkların gruplara göre dağılımı aşağıda yer aldığı gibidir.

Tablo 4.12. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ IFRS 16 Kaynaklı Maddi Duran Varlık 2019 Dönemi Açılış Bakiyesi

	1 Ocak 2019 (Milyon TL)	31 Aralık 2019 (Milyon TL)
Uçak	9.255	11.869
Saha Kirası	28	19
Bina	22	18
Diğer	2	1
Toplam	9.307	11.907

Kaynak: PEGASUSRAPOR,2020:14

IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın 2019 hesap döneminde ilk defa uygulanması ile birlikte kolaylaştırılmış yöntem tercih edilmiş; 1 Ocak 2019 tarihinde kullanım hakkı olarak 9.307 milyon TL kullanım hakkı artış, 6.839 milyon TL maddi duran varlıklarda azalış aktifte kayıtlara alınmıştır. (PEGASUSRAPOR,2020:14)

2018 hesap 694 milyon TL faaliyet kiralaması giderleri kayıtlara alınmıştır. (PEGASUSRAPOR,2020:59,95)

Finansal durum tablosunun pasif tarafında 1.983 milyon TL kiralama yükümlülüğü, 897 milyon TL teslim bakım karşılığı, 82 milyon TL ertelenmiş vergi etkisi olacak biçimde toplam 2.798 milyon TL kaynaklarda artış olduğu görülmüştür. Öz kaynaklarda ise 330 milyon TL azalış etkisi olduğu, söz konusu bağımsız denetim raporunun "Finansal Tabloların Sunulmasına İlişkin Esaslar" bölümünde yer almıştır. (PEGASUSRAPOR,2020:14)

İşletmenin 1 Ocak 2019 ve 31 Aralık 2019 tarihleri arasındaki dönemde IFRS 16 kapsamında uçaklarda 2.614 milyon TL kullanım hakkı varlığının muhasebeleştirildiği tespit edilmiştir. Saha kiralamalarından kaynaklı varlıklarda 9 milyon TL, binalarda 4 milyon TL, diğer kiralama işlemlerinde ise 1 milyon TL azalış meydana geldiği; 31 Aralık 2019 döneminde toplam muhasebeleştirilen kullanım hakkı varlığının 11.907 milyon TL olduğu anlaşılmaktadır. Saha kiralamaları, binalar ve diğer kiralama işlemlerindeki azalışın dönem amortismanı nedeniyle ortaya çıktığı görülmektedir.

İşletmenin 31 Aralık 2019 tarihli finansal durum tablosundan da anlaşılaacağı üzere kullanım hakkı varlıkları duran varlıkların alt hesap grubunda, maddi duran varlıklardan ayrı şekilde muhasebeleştirilmiştir.

Sahip olunan uçaklara ilişkin olarak maddi duran varlık hesabında yer alan 8.269 milyon TL uçak kullanım hakkı ile 1.430 milyon TL birikmiş amortismanın kullanım hakkı varlıklarına transfer edildiği anlaşılmıştır.

Tablo 4.13. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ 31 Aralık 2019 Kullanım Hakkı Varlıkları

31 Aralık 2019	Saha Kirası	Bina	Uçaklar	Diğer	Toplam
Maliyet IFRS 16 Açılış Etkileri*	28.126.554	22.391.742	14.318.653.346	1.881.318	14.371.052.960
İlaveler			2.931.797.580		2.931.797.580
Çıkışlar Yabancı Para Çevrim Farkları	2.832.115	2.254.663	(843.014.725)	189.437	(843.014.725)
Kapanış	30.958.669	24.646.405	18.000.762.823	2.070.755	18.058.438.652
Birikmiş İtfa Payları					
IFRS 16 Açılış Etkileri			(5.063.924.051)		(5.063.924.051)
Dönem Amortismanı	(11.153.546)	(6.412.244)	(1.372.082.662)	(1.353.958)	(1.391.002.410)
Çıkışlar Yabancı Para Çevrim Farkları	(532.537)	(306.159)	843.014.725	(66.679)	843.014.725
Kapanış	(11.686.083)	(6.718.403)	(6.131.858.564)	(1.420.637)	(6.151.683.687)
Net Defter Değeri	19.272.586	17.928.002	11.868.904.259	650.118	11.906.754.965

* 8.269.533.424 TL tutar kısmı IFRS 16 kapsamında Maddi Duran Varlıklardan Kullanım Hakkı Varlıklarına transfer olan uçaklardan oluşmaktadır.

Kaynak: PEGASUSRAPOR,2020:49

Kullanım hakkı varlığın 31 Aralık 2019 tarihli finansal durum tablosunda ayrı olarak muhasebeleştirilmesi nedeniyle duran varlıklarda meydana gelen değişimler incelenecektir.

IFRS 16 ilk uygulaması ile birlikte 1 Ocak 2019 tarihli finansal durum tablosunda kullanım hakları 2.469 milyon TL artmış, bu durumda duran varlıklarda % 27 oranında, aktif büyüklüğünde de %18 oranında artışa neden olmuştur.

1 Ocak 2019 tarihli finansal durum tablosunda faaliyet kiralamalarına ilişkin yükümlülükler toplamı 2.799 milyon TL artmıştır. Bu durum, finansal durum tablosunda yükümlülüklerin %26 oranında artmasına neden olmuştur.

Tablo 4.14. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ IFRS 16 İlk Geçiş Finansal Durum Tablosu Etkisi

Finansal Tablo Kalemleri	31 Aralık 2018 (Milyon TL)	31 Aralık 2019 (Milyon TL)	Artış/Azalış Tutarı (Milyon TL)	IFRS 16 İlk Geçiş Nedeniyle Artış/Azalış (Milyon TL)	IFRS 16 Kaynaklı Artış/Azalış Oranı
Duran Varlık Toplamı *	9.253	14.970	5.617	2.469	0,27
Aktif Büyüklüğü	13.665	21.059	7.394	2.469	0,18
Kısa ve Uzun Vadeli Yükümlülükler	10.949	15.717	4.768	2.799	0,26
<i>Teslim Bakım Karşılıkları</i>				897	
<i>Kiralama İşlemleri Finansal Borçlar IFRS 16 Etkisi</i>				1.984	
<i>Ertelenmiş Vergi Etkisi</i>				(82)	
Öz Kaynak	3.715	5.342	1.627	(330)	(0,09)

*Kullanım hakkının net defter değerinden maddi duran varlıklardan kullanım hakkı varlıklarına transfer edilen uçakların net defter değeri düşülmüştür.

Pegasus Hava Yolları tarafından 1 Ocak 2019 tarihinde IFRS 16 uyarınca muhasebeleştirilen kullanım haklarının net defter değeri 9.307 milyon TL iken 31 Aralık 2019 tarihinde kullanım haklarının net defter değeri 11.906 milyon TL'dir. (PEGASUSRAPOR,2020:14)

İşletmenin 31 Aralık 2019 finansal durum tablosunda uzun vadeli operasyonel kiralama borçlarının kısa vadeli kısımları 635 milyon TL, uzun vadeli operasyonel kiralama borçları 1.614 milyon TL olarak raporlanmıştır. (PEGASUSRAPOR,2020:75)

IFRS 16 ilk uygulaması nedeniyle 1 Ocak 2019 finansal durum tablosunda öz kaynaklarda 330 milyon TL azalma meydana gelmiş, öz kaynaklar varlık ve yükümlülüklerdeki değişimlere göre düşük düzeyde kalmıştır.

İşletmenin IFRS 16 Kiralamalar Standardının 31 Aralık 2019 tarihli finansal durum tablosu üzerinde etkisi, dönem sonu bakiyeler dikkate alınarak aşağıda yer aldığı gibi hesaplanmıştır.

Tablo 4.15. Pegasus Hava Yolları 31 Aralık 2019 Finansal Durum Tablosunda IFRS 16 Etkisi

Finansal Tablo Kalemleri	31 Aralık 2018 (Milyon TL)	31 Aralık 2019 (Milyon TL)	Artış/Azalış Tutarı (Milyon TL)	IFRS 16 İlk Geçiş Nedeniyle Artış/Azalış (Milyon TL)	IFRS 16 31 Aralık 2019 Finansal Durum Tablosunda Raporlanan Tutar (Milyon TL)	IFRS 16 Kaynaklı Artış/Azalış Tutarının Oranı
Duran Varlık Toplamı	9.253	14.970	5.717	2.469	2.599	0,28
Aktif Büyüklüğü	13.665	21.059	7.394	2.469	2.599	0,19
Kısa ve Uzun Vadeli Yükümlülükler	10.949	15.717	4.768	2.799	3.196	0,29
Öz kaynak	3.715	5.342	1.627	(330)	(597)	(0,16)

*2019 yılında teslim bakım karşılıklarında IFRS etkisi 947 bin TL.dir. (PEGASUSRAPOR,2020:50) 2019 yılı faaliyet kiralama borçlarına ilişkin kiralama borçları toplamı 2.249 milyon TL.dir. (PEGASUSRAPOR,2020:75)

31 Aralık 2019 tarihli finansal durum tablosunda, bir önceki yıla göre duran varlıklarda meydana gelen artışın % 28'i, finansal durum tablosu büyüklüğünde meydana gelen artışın % 19'u oranındaki artış IFRS 16 Kiralamalar Standardının uygulaması ile kaynaklanmıştır.

Ayrıca, 31 Aralık 2019 tarihli finansal durum tablosunda, IFRS 16 Kiralamalar Standardının uygulaması ile bir önceki yıla göre kiralama yükümlülüklerinde % 21 artış, öz kaynaklarda %16 azalış meydana gelmiştir.

4.2.4. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 1 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu Üzerinde Etkisi

Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ'nin 1 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu aşağıda yer aldığı gibidir.

Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ'nin 2019 yılı FVAÖK'ı 3.609 milyon TL (2.062 milyon TL + 1.547 milyon TL=) olmaktadır. 2018 yılında ise FVAÖK (792 milyon TL+538 milyon TL =) 1.330 milyon TL olarak hesaplanmıştır. FVAÖK 2019 yılında 2018 yılına göre artış göstermiştir.

Tablo 4.16. Pegasus Hava Taş. AŞ 01 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Kons. Kar Zarar ve Diğer Kap. Gelir Tablosu

PEGASUS HAVA TAŞIMACILIĞI AŞ VE BAĞLI ORTAKLIKLARI 31 Aralık 2019 Tarihinde Sona Eren Hesap Dönemine Ait Konsolide Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu (Tutarlar, aksi belirtilmedikçe, Milyon Türk Lirası (TL) olarak gösterilmiştir.)		
KAR VEYA ZARAR KISMI	31 Aralık 2019	31 Aralık 2018
Hasılat	11.025	8.277
Satışların Maliyeti	(8.326)	(7.014)
BRÜT KAR (ZARAR)	2.699	1.263
Genel Yönetim Giderleri	(303)	(220)
Pazarlama Giderleri	(312)	(226)
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	5	40
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler	(28)	(65)
ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	2.062	792
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	1	23
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	(29)	-
Öz kaynak Yöntemiyle Değ. Yatırımların Karlarından (Zararlarından) Paylar	16	8
FİNANSMAN GELİRİ (GİDERİ) ÖNC. FAAL. KARI (ZARARI)	2.050	823
Finansman Gelirleri	100	124
Finansman Giderleri	(755)	(405)
SÜRDÜRÜLEN FAAL. VERGİ ÖNCESİ KARI (ZARARI)	1.394	542
Sürdürülen Faaliyetler Vergi (Gideri) Geliri	(60)	(40)
Dönem Vergi (Gideri) Geliri	(61)	(25)
Ertelenmiş Vergi (Gideri) Geliri	1	(16)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI	1.335	502
DÖNEM KARI (ZARARI)	-	-
Dönem Karının (Zararının) Dağılımı	-	-
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	1	(5)
Ana Ortaklık Payları	1.333	507
Diğer Kapsamlı Gelir Kismi		
Kar veya Zarar Olarak Yeniden Sınıflandırılacaklar	150	(300)
Yabancı Para Çevrim Farkları	(29)	(55)
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğ. Kaps. Gel. Yans. Fin. Varlıklardan (Kayıplar)/Kazançlar	-	-
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Finansal Varlıklara İlişkin Diğer Kapsamlı Gelir, Vergi Etkisi	-	-
Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançları	232	(316)
Öz kaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançları/(Kayıpları)	-	-
Ertelenmiş Vergi (Gideri)/Geliri	(53)	71
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacaklar	456	1.054
Yabancı Para Çevrim Farkları	458	1.053
Maddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Artışları (Azalışları)	-	-
Tanımlanmış Fayda Planları Yeniden Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	(2)	1
Kar veya Zararda Yen. Sınıflandırılmayacak Diğ. Kap. Gelire İlişkin Vergiler	-	-
Maddi Duran Var. Yeniden Değerleme Artışları (Azalışları), Vergi Etkisi	-	-
Tanımlanmış Fayd. Plan.Yen. Ölçüm Kaz. (Kayıpları), Vergi Etkisi	-	-
Diğer Kapsamlı Gelirlere İlişkin Vergi Geliri/(Gideri)	0	- 0
Diğer Kapsamlı Gelir (Gider)	606	754
TOPLAM KAPSAMLI GELİR (GİDER)	1.940	1.256
Pay Başına Kazanç (Kr)	133	4,96
Sulandırılmış Pay Başına Kar (Kr)	-	-
TOPLAM KAPSAMLI GELİRİN DAĞILIMI	1.940	1.256
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	- 2	- 14
Ana Ortaklık Payları	1.942	1.271
	1.940	1.256

Kaynak: PEGASUSRAPOR, 2020:3

Söz konusu işletmenin IFRS 16 uyarınca 2019 hesap döneminde kiralama işlemleri ile ilgili olarak 1.391 milyon TL amortisman ve 399 milyon TL faiz giderini finansal tablolara yansıttığı anlaşılmıştır. (PEGASUSRAPOR,2020:66)

IFRS 16 nedeniyle kullanım hakları varlıklarının 2.599 milyon TL artmasına rağmen, 31 Aralık 2019 itibariyle amortisman giderlerinin yüksek olmasının nedeni, 1 Ocak 2019 öncesinde maddi duran varlık içerisinde raporlanan 8.269 TL tutarındaki maddi duran varlığın kullanım haklarına virman yapılarak amortismanına tabi tutulmasından kaynaklanmıştır.

IFRS 16 Kiralamalar Standardının ilk uygulamasının 1 Ocak 2019 - 31 Aralık 2019 dönemi Kar/Zarar tablosunda, satışların maliyetinde etkisinin 295 milyon TL, finansman giderlerinde 247 milyon TL olduğu hususu yer almaktadır. (PEGASUSRAPOR,2020:15)

Niteliklerine göre gider sınıflandırmasında amortisman ve itfa payı giderlerinin 1 Ocak 2018-31 Aralık 2018 döneminde 538 milyon TL olduğu, 01 Ocak 2019-31 Aralık 2019 döneminde ise 1.547 milyon TL olduğu görülmektedir. (PEGASUSRAPOR,2020:59)

2019 hesap döneminde amortisman giderleri 1.547 milyon TL olup 1.391 milyon TL kısmı IFRS 16 kapsamındaki kiralama işlemlerinden elde edilmiştir. Görüleceği üzere, amortisman giderleri bir önceki yıla göre % 187 oranında artış göstermiş, IFRS 16 etkisi ile ayrılan amortisman toplamının toplam amortisman içindeki payı % 90 olmuştur.

1 Ocak 2019-31 Aralık 2019 tarihlerini kapsayan dönem içinde maddi duran varlıklar için 138 milyon TL, kullanım hakları için 1.391 milyon TL olmak üzere toplam 1.547 milyon TL tutarında amortisman gideri ayrılmıştır. Bu giderin 1.486 milyon TL kısmı satışların maliyeti, 49 milyon TL kısmı genel yönetim giderleri ve 12 milyon TL kısmı pazarlama satış ve dağıtım giderleri içerisinde sınıflandırılmıştır. (PEGASUSRAPOR,2020:63,64)

IFRS 16 uygulaması ile birlikte faaliyet kiralaması konu varlıkların amortismanına tabi tutulması nedeniyle, işletmenin 1 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu'nda satışların maliyetinin artmasına neden olmuştur.

Bir önceki yıla göre finansman giderlerinde 351 milyon TL artış meydana gelmiş, IFRS 16 uygulamasından kaynaklanan artış tutarı 399 milyon TL olarak belirlenmiştir.

4.2.5. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Nakit Akış Tablosu Üzerinde Etkisi

Grubun 31 Aralık 2019 tarihli Konsolide Nakit Akış Tablosu aşağıda gösterilmiştir.

IFRS 16 kiralama konusu varlıkların hak olarak muhasebeleştirilmesi sonucu, 2019 hesap dönemindeki kiralama işlemleri nedeniyle nakit akış tablosunda amortisman ve itfa payı ile ilgili düzeltmeler tutarı artmış; teslim ve bakım karşılığı düzeltmeler nedeniyle karşılıklar ile ilgili düzeltme tutarı azalmıştır.

Tablo 4.17. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ 01 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Nakit Akış Tablosu

PEGASUS HAVA TAŞIMACILIĞI AŞ VE BAĞLI ORTAKLIKLARI		
31 Aralık 2019 Tarihinde Sona Eren Hesap Dönemine Ait		
Konsolide Nakit Akış Tablosu		
(Tutarlar, aksi belirtilmedikçe, Milyon Türk Lirası (TL) olarak gösterilmiştir.)		
	31 Aralık 2019	31 Aralık 2018
A. İŞLETME FAALİYETLERİNDEN NAKİT AKIŞLARI		
Dönem karı	1.335	502
Dönem karı mutabakatı ile ilgili düzeltmeler	-	-
Amortisman ve itfa gideri ile ilgili düzeltmeler	1.548	538
Değer düşüklüğü ile ilgili düzeltmeler	12	1
Alacaklarda değer düşüklüğü ile ilgili düzeltmeler	12	1
Karşılıklar ile ilgili düzeltmeler	(59)	208
Çalışanlara sağlanan faydalara ilişkin düzeltmeler	207	78
Dava karşılıkları ile ilgili düzeltmeler	(1)	0
Teslim bakım karşılığı ile ilgili düzeltmeler	(265)	130
Faiz ve komisyon gelirleri ve giderleri ile ilgili düzeltmeler	471	121
Öz kaynak yöntemiyle değerlendirilen yatırımların dağıtılmamış karları ile ilgili düzeltmeler	(16)	(8)
Vergi geliri ile ilgili düzeltmeler	60	40
Yatırım ya da finansman faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışlarına neden olan diğer kalemlere ilişkin düzeltmeler	(5)	(14)
Bağlı ortaklık satış zararı	29	
İşletme sermayesinde gerçekleşen değişimler		
Ticari alacaklardaki artış ile ilgili düzeltmeler	(278)	(54)
Faaliyetlerle ilgili diğer alacaklar, peşin ödenmiş giderler diğer ve finansal varlıklardaki artış ilgili düzeltmeler	27	(723)
Stoklardaki artış ile ilgili düzeltmeler	(17)	(27)
Ticari borçlardaki artış ile ilgili düzeltmeler	221	202
Ertelenmiş gelirler, diğer borçlar ve diğer yükümlülüklerdeki artış ile ilgili düzeltmeler	378	331
Faaliyetlerden elde edilen nakit akışları	3.705	1.115
Çalışanlara sağlanan faydalara ilişkin karşılıklar kapsamında yapılan ödemeler	(65)	(36)
Ödenen vergiler	(74)	(31)
Diğer karşılıklara ilişkin ödemeler	(0)	(0)
	3.566	1.048

B. YATIRIM FAALİYETLERİNDEN KAYNAKLANAN NAKİT AKIŞLARI		
Bağlı ortaklık satışına ilişkin nakit girişleri	1	-
Uçak satışından kaynaklanan nakit girişleri	-	89
Maddi ve maddi olmayan duran varlıkların satışından kaynaklanan nakit girişleri	3	14
Maddi ve maddi olmayan duran varlıkların alımından kaynaklanan nakit çıkışları	(148)	(228)
Verilen nakit avans ve borçlar	(396)	(425)
	(539)	(551)
C. FİNANSMAN FAALİYETLERİNDEN NAKİT AKIŞLARI		
Borçlanmadan kaynaklanan nakit girişleri	721	788
Borç ödemelerine ilişkin nakit çıkışları	(830)	(729)
Kira sözleşmelerinden kaynaklanan borç ödemelerine ilişkin nakit çıkışları	(1.376)	(478)
Ödenen faiz ve komisyon	(433)	(240)
Alınan faiz	92	123
	(1.826)	(536)
YABANCI PARA ÇEVİRİM FARKLARININ ETKİSİNDEN ÖNCE		
NAKİT VE NAKİT BENZERLERİNDEKİ NET AZALIŞ (A+B+C)	1.200	(39)
D. YABANCI PARA ÇEVİRİM FARKLARININ NAKİT VE NAKİT BENZERLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ		
NAKİT VE NAKİT BENZERLERİNDEKİ NET ARTIŞ (A+B+C+D)	1.446	753
E. DÖNEM BAŞI NAKİT VE NAKİT BENZERLERİ	2.741	1.988
DÖNEM SONU NAKİT VE NAKİT BENZERLERİ (A+B+C+D+E)	4.187	2.741

Kaynak: PEGASUSRAPOR, 2020:5

2018 hesap döneminin aksine 2019 hesap döneminde ödenen kira, anapara ödemeleri; Finansman Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit Akışları bölümünde Kira Sözleşmelerinden Kaynaklanan Borç Ödemelerine İlişkin Nakit Çıkışları ile Ödenen Faiz Giderleri olarak yer almıştır. 2018 döneminde kira sözleşmelerinden kaynaklanan borç ödemelerine ilişkin nakit çıkışları 478 milyon TL iken, 2019 döneminde 1.376 milyon TL olarak gösterilmiştir. Ödenen faiz ve komisyon giderleri 2018 yılında 240 milyon TL iken 2019 yılında 433 milyon TL olmuştur.

Kira anapara ödemeleri IFRS 16 uygulama öncesinde İşletme Faaliyetlerinden Kaynaklanan Nakit Akışları kısmında raporlanırken uygulama sonrasında Yatırım Faaliyetlerinden Kaynaklanan Nakit Akışları bölümünde raporlanmıştır.

4.2.6. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ IFRS 16 İlk Uygulama İle İlgili Finansal Tablo Oranları Üzerinde Etkisi

IFRS 16 ilk kez uygulanması ile birlikte Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ finansal tablolarında meydana gelen değişimler karşılaştırmalı olarak aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4.18. Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ Finansal Tablolarında Meydana Gelen Değişimler

Finansal Tablo Oranları	2019 Hesap Dönemi Finansal Tablolarına Göre Hesaplama	2018 Hesap Dönemi Finansal Tablolarına Göre Hesaplama	Artış/Azalış Oranı	IFRS 16 Kiralamalar Standardı Uygulaması ile Artış/Azalış Beklentisi
Net İşletme Sermayesi (Milyon TL)	1.324	858	465	-
FVAÖK (Milyon TL)	3.609	1.330	2.279	+
Varlık Devir Hızı	0,52	0,61	(0,08)	-
Finansal Kaldıraç Oranı	2,94	2,68	0,26	+
Cari Oran	1,28	1,24	0,04	-
Asit Test Oranı	1,26	1,23	0,04	-
Nakit Oran	0,88	0,77	0,11	-
Stok Bağımlılık Oranı	7,71	14,02	(6,31)	+
Öz kaynak/Aktif Toplamı	0,25	0,27	(0,02)	-
Finansman Oranı	0,34	0,38	(0,04)	-

Yukarıda yer alan tablodan da anlaşılacağı üzere net işletme sermayesi, FVAÖK, finansal kaldıraç oranı, cari oran, nakit oran ve asit test oranında artış meydana gelmiştir. Öte yandan varlık devir hızı, stok bağımlılık oranı, öz kaynak/aktif toplam oranı ve finansman oranında düşüş meydana gelmiştir.

Net işletme sermayesi, cari oran, asit test oranı, nakit oranının artması ve stok bağımlılık oranının beklendiğinin aksine düşmesi; grubun nakit ve nakit benzerlerinde bir önceki yıla göre artış meydana gelmesinden kaynaklanmaktadır.

THYAO Grubunda olduğu gibi, grubun nakit ve nakit benzerleri artış göstermiştir. 31 Aralık 2018 finansal durum tablosunda 2.741 milyon TL nakit ve nakit benzeri var iken 31 Aralık 2019 finansal durum tablosunda 4.187 milyon TL nakit ve nakit benzeri bulunmaktadır. Nakit ve nakit benzerleri bir önceki yıla göre % 53 oranında artış göstermiş bu nedenle grubun finansal tablolarında IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın beklenen etkilerinden net işletme sermayesi, cari oran, asit test oranı, nakit oranının düşmesi sebebiyle stok bağımlılık oranının artması gerçekleşmemiştir.

4.3. Lufthansa Grup 2019 Hesap Dönemi Finansal Tablolarda IFRS 16 Etkisi

4.3.1. Lufthansa Grup Hakkında Genel Bilgi

1926'da kurulan Lufthansa 1951'de tasfiyeye girmiş, 06 Ocak 1953 tarihinde Luftag kurulmuştur. Luftag 06.08.1954 yılında tasfiye olan Lufthansa ticari markasını almış ve o zamandan bu zamana 'Deutsche Lufthansa Aktiengesellschaft' (Deutsche Lufthansa Stock Company) adı ile anılmıştır. 1990'ların ikinci yarısında, işletme büyük değişim yaşamış ve 1995 yılında Lufthansa Technik AG, Lufthansa Cargo AG and Lufthansa Systems GmbH bağımsız şirketlere dönüşmüş ve 1997 yılında özelleştirilmiştir. (LUFTHANSA GRUP, 2020)

Lufthansa Grup Avrupa'nın önde gelen hava yolu grubu olup Network Hava yolları, Eurowings ve havacılık bölümü hizmetlerinden oluşmaktadır. Network hava yolları bölümünde Lufthansa Alman Hava Yolları, İsviçre ve Avusturya Hava Yolları bulunmaktadır. Eurowing bölümü uçuş operasyonlarını içermekte olup Sun Express de bu bölümün bir parçasıdır. Ayrıca lojistik (kargo taşımacılığı), teknik bakım onarım hizmetleri ile yemek servisi hizmetleri bulunmaktadır. (LUFTHANSARAPOR,2020:3)

Grubun gelirlerinin % 62'si hava yolu işletmeciliği, %11'i uçuş operasyon gelirleri, % 12'si teknik bakım onarım gelirleri, % 7'si nakliye, % 7'si yemek servis hizmeti ve % 1 ise ek işlerden kaynaklanmıştır. (LUFTHANSARAPOR,2020:3)

Grubun 31 Aralık 2019 itibariyle toplam 763 adet uçağı olup, bunların 106 adedi kiralama yolu ile edinilmiştir. (LUFTHANSARAPOR,2020:24)

01 Ocak 2019-31 Aralık 2019 dönemi finansal tabloları Pricewaterhouse Coopers GmbH tarafından 13.03.2020 tarihinde onaylanmıştır. (LUFTHANSARAPOR,2020:230)

4.3.2. Lufthansa Grup Kiralama İşlemlerinin IFRS 16 Finansal Tablolara Alınması

Lufthansa Grubun 2019 yılına ilişkin Yıllık Finansal Raporu'nda 1 Ocak 2019'da IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın ilk kez uygulandığı, modifiye retrospektif yaklaşımı

kullanıldığı, bu nedenle 2018 dönemi finansal tablolarının düzeltilmediği ifade edilmiştir. (LUFTHANSARAPOR,2020:33)

Söz konusu raporda 1 Ocak 2019 tarihinde 2 milyar Euro kullanım hakkı varlığının ve aynı miktarda kiralama yükümlülüğünün tanımlandığı belirtilmiştir. 01 Ocak 2019 açılış döneminde; 31 Aralık 2018 itibariyle faaliyet kiralaması yükümlülüğünün 2.739 milyon Euro olduğu, kısa dönem kiralamaların 10 milyon Euro, düşük değerli varlık kiralamalarının 338 milyon Euro, henüz tanımlanmayan kiralama sözleşmelerinin 126 milyon Euro, diğerlerinin ise 18 milyon Euro olduğu belirtilmiştir. Kiralamalar standardının ilk uygulaması ile değişken borçlanma oranının da iskonto uygulamasıyla 289 milyon Euro olduğu ifade edilmiştir. (LUFTHANSARAPOR,2020:145)

31 Aralık 2018 tarihinde 2.739 milyon Euro faaliyet kiralamalarından yukarıda sınıflandırılan kira ile iskonto tutarının düşülmesi sonucunda IFRS 16 ile birlikte ilk kez muhasebeleştirilen toplam kiralama yükümlülüğünün 1.958 milyon Euro olduğu yer almaktadır. Ayrıca 01 Ocak 2019 da kiralama yükümlülükleri hesaplanırken% 1,95 iskonto oranı olarak kullanıldığı belirtilmektedir. (LUFTHANSARAPOR,2020:145)

IFRS 16 Kiralamalar Standard'ının uygulanması ile birlikte ek olarak 401 milyon Euro amortisman ayrıldığı ve 53 milyon Euro faiz giderinin muhasebeleştirildiği ifade edilmiştir. Kiralama giderlerinin hak ve yükümlülük olarak muhasebeleştirilmesi sonucunda hizmet maliyetlerinin 165 milyon Euro, diğer işletme giderlerinin 267 milyon Euro azaldığı, IFRS 16 uygulanması ile birlikte dönem başı hisse payının 0.04 Euro düştüğü ifade edilmiştir. (LUFTHANSARAPOR,2020:145)

4.3.3. Lufthansa Grup IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 31 Aralık 2019 Tarihli Finansal Durum Tablosuna Etkisi

Lufthansa Grup 2019 hesap dönemine yıllık raporda, finansal tablolar oluşturulurken IFRS 16 ilk geçişte kolaylaştırılmış geçiş hükümlerinin tercih edildiği ifade edilmiştir. Bu nedenle aşağıda 31 Aralık 2018 ve 31 Aralık 2019 tarihli Finansal Durum Tabloları'nın karşılaştırılmasında IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın etkileri incelenmiştir.

Tablo 4.19. Lufthansa Grup Finansal Durum Tablosu

31 ARALIK 2019 KONSOLİDE FİNANSAL DURUM TABLOSU		
VARLIKLAR		
EURO	31 Aralık 2019	31 Aralık 2018
Sınırsız Ömre Sahip Maddi Olmayan Duran Varlıklar	1.395	1.381
Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	547	512
Uçaklar ve Reserv Motorlar	18.349	16.776
Tamir Edilebilir Uçak Yedek Parçası	2.270	2.133
Maddi Duran Varlıklar	4.041	2.221
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	672	650
Diğer Yatırımlar	256	246
Uzun Vadeli Menkul Kıymetler	53	41
Krediler ve Alacaklar	469	512
Türev Araçlar	906	828
Ertelenmiş Giderler ve Peşin Ödenmiş Giderler	116	118
Gelir Vergisi Alacakları	32	10
Ertelenmiş Vergi Varlıkları	2.268	2.131
DURAN VARLIKLAR	31.374	27.559
Stoklar	980	968
Sözleşmeden Kaynaklanan Varlıklar	277	234
Ticari ve Diğer Alacaklar	5.417	5.576
Türev Araçlar	459	357
Ertelenmiş Masraflar ve Peşin Ödenmiş Giderler	245	217
Gelir Vergisi Alacakları	153	58
Menkul Kıymetler	1.970	1.735
Nakit ve Nakit Benzerleri	1.415	1.500
Satış için Elde Tutulan Varlıklar	369	9
DÖNEN VARLIKLAR	11.285	10.654
TOPLAM VARLIKLAR	42.659	38.213

31 ARALIK 2019 KONSOLİDE FİNANSAL DURUM TABLOSU		
KAYNAKLAR		
EURO	31 Aralık 2019	31 Aralık 2018
Ödenmiş Sermaye	1.124	1.217
Sermaye	378	343
Dağıtılmamış Karlar	5.617	4.555
Diğer Kaynaklar	1.715	1.185
Net Kar/Zarar	1.213	2.163
ANA ORTAKLIĞA AİT ÖZ KAYNAKLAR	10.147	9.463
Kontrol gücü olmayan paylar	109	110
TOPLAM ÖZ KAYNAKLAR	10.256	9.573
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa Vadeli Karşılıklar	6.659	5.865
Diğer Karşılıklar	490	537
Borçlar	8.396	5.008
Sözleşme Yükümlülükleri	25	22
Diğer Finansal Yükümlülükler	76	137
Alınan avans ödemeleri, ertelenmiş gelirler ve diğer finansal olmayan yükümlülükler	32	51
Türev Finansal Araçlar	128	222
Ertelenmiş Vergi Yükümlülükleri	611	583
UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	16.417	12.425

Diğer Kısa Vadeli Karşılıklar	794	894
Borçlar	1.634	1.677
Ticari borçlar ve diğer finansal yükümlülükler	5.351	5.720
Kullanılmayan uçuş belgelerinden kaynaklanan Yükümlülükler	4.071	3.969
Diğer Sözleşme Yükümlülükleri	2.675	2.391
Alınan avans ödemeleri, ertelenmiş gelirler ve diğer finansal olmayan yükümlülükler	382	388
Türev Finansal Araçlar	137	393
Etkin Gelir Vergisi Yükümlülükleri	402	783
Satış amaçlı elde tutulan varlıklar ile ilgili Yükümlülükler	540	
KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	15.986	16.215
TOPLAM ÖZ KAYNAKLAR VE YÜKÜMLÜLÜKLER	42.659	38.213

Kaynak: LUFTHANSARAPOR, 2020:140,141

IFRS 16 Kiralamalar Standardı ile birlikte 2018 döneminde düzeltme yapılmamış, 1 Ocak 2019 açılış kayıtlarına yer verilmiştir. 1 Ocak 2019-31 Aralık 2019 dönemi IFRS 16 kapsamında ilk kez muhasebeleştirilen kiralanan varlıklara ilişkin kullanım hakkı ile yükümlülükleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4.20. Lufthansa Grup IFRS 16 Kullanım Hakkı

Kiralama İşlemi Konusu Varlık	1 Ocak 2019 (Milyon Euro)	31 Aralık 2019 (Milyon Euro)
Uçak ve Yedek Motorlar	401	471
Bina ve Arsa	1.531	1.873
Makine, teçhizat	20	19
IFRS 16 Kapsamında İlk Kez Muhasebeleştirilen Varlık Toplamı	1.952	2.363

Tablo 4.21. Lufthansa Grup IFRS 16 Kiralama Yükümlülüğü

IFRS 16 Kiralama Konusu Varlıklara İlişkin Yükümlülükler	1 Ocak 2019 (Milyon Euro)	31 Aralık 2019 (Milyon Euro)
Kısa Vadeli Yükümlülükler	359	403
Uzun Vadeli Yükümlülükler	1.599	1.983
IFRS 16 Kapsamında İlk Kez Muhasebeleştirilen Yükümlülük Toplamı	1.958	2.386

IFRS 16 ilk uygulaması ile birlikte 1 Ocak 2019 tarihli finansal durum tablosunda IFRS 16 ilk uygulama nedeniyle kullanım hakları 1.951 milyon Euro artmış, bu durumda duran varlıklarda % 7 oranında, aktif büyüklüğünde de %5 oranında artışa neden olmuştur.

Tablo 4.22. Lufthansa Grup IFRS 16 İlk Geçiş Finansal Durum Tablosu Etkisi

Finansal Tablo Kalemleri	31 Aralık 2018 (Milyon Euro)	31 Aralık 2019 (Milyon Euro)	Artış/Azalış Tutarı (Milyon Euro)	IFRS 16 İlk Geçiş Nedeniyle Artış/Azalış (Milyon Euro)	IFRS 16 Kaynaklı Artış/Azalış Tutarının Oranı
Duran Varlık Toplamı	27.559	31.374	3.815	1.951	0,07
Aktif Büyüklüğü	38.213	42.659	4.446	1.951	0,05
Kısa ve Uzun Vadeli Yükümlülükler	28.640	32.403	3.763	1.958	0,06
Öz kaynak	9.573	10.256	683	(7)	(0,0007)

1 Ocak 2019 tarihli finansal durum tablosunda faaliyet kiralamalarına ilişkin yükümlülükler toplamı 1.958 milyon Euro artmıştır. Bu durum, finansal durum tablosunda yükümlülüklerin % 6 oranında bir artmasına neden olmuştur.

IFRS 16 ilk uygulaması nedeniyle 1 Ocak 2019 finansal durum tablosunda öz kaynaklarda 7 milyon Euro azalma meydana gelmiş, öz kaynaklar varlık ve yükümlülüklerdeki değişimlere göre düşük düzeyde kalmıştır.

İşletmenin IFRS 16 Kiralamalar Standardının 31 Aralık 2019 tarihli finansal durum tablosu üzerinde etkisi, dönem sonu bakiyeler dikkate alınarak aşağıda yer aldığı gibi hesaplanmıştır.

Tablo 4.23. Luftansa Hava Yolları 31 Aralık 2019 Finansal Durum Tablosunda IFRS 16 Etkisi

Finansal Tablo Kalemleri	31 Aralık 2018 (Milyon Euro)	31 Aralık 2019 (Milyon Euro)	Artış/Azalış Tutarı (Milyon Euro)	IFRS 16 İlk Geçiş Nedeniyle Artış/Azalış (Milyon Euro)	IFRS 16 31 Aralık 2019 Finansal Durum Tablosunda Raporlanan Tutar (Milyon Euro)	IFRS 16 Kaynaklı Artış/Azalış Tutarının Oranı
Duran Varlık Toplamı	27.559	31.374	3.815	1.951	2.363	0,09
Aktif Büyüklüğü	38.213	42.659	4.446	1.951	2.363	0,06
Kısa ve Uzun Vadeli Yükümlülükler	28.640	32.403	3.763	1.958	2.386	0,08
Öz kaynak	9.573	10.256	683	(7)	(23)	(0,0024)

31 Aralık 2019 tarihli finansal durum tablosunda, bir önceki yıla göre duran varlıklarda meydana gelen artışın % 9'u, finansal durum tablosu büyüklüğünde meydana gelen artışın % 6'sı oranındaki artış IFRS 16 Kiralamalar Standardının uygulaması ile kaynaklanmıştır.

Ayrıca, 31 Aralık 2019 tarihli finansal durum tablosunda, IFRS 16 Kiralamalar Standardının uygulaması ile bir önceki yıla göre kiralama yükümlülüklerinde % 8 artış, öz kaynaklarda %002 azalış meydana gelmiştir.

4.3.4. Lufthansa Grup IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 1 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu Üzerinde Etkisi

Lufthansa Grup'un 1 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu aşağıda yer aldığı gibidir.

Lufthansa Grup'un 2019 yılı FVAÖK'ı 4.465 milyon Euro (1.689 milyon+ 2.776 milyon =) olmaktadır. 2018 yılında ise FVAÖK 5.005 milyon Euro (2.800 milyon +2.205 milyon =) olarak hesaplanmıştır. FVAÖK 2019 yılında 2018 yılına göre azalmış; IFRS 16 ilk kez uygulaması ile birlikte FVAÖK'da beklenen artışın aksine azalış olmasında, bir önceki yıla göre satışların maliyetinde meydana gelen % 8 ve personel giderlerinde %3,5 oranındaki artış etkili olmuştur.

Tablo 4.24. Lufthansa Grup 1 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu

LUFTHANSA GRUP 1 OCAK 2019-31 ARALIK 2019 TARİHLİ KONSOLİDE KAR ZARAR VE DİĞER KAPSAMLI GELİR TABLOSU		
MİLYON EURO	31 Aralık 2019	31 Aralık 2018
Trafik Gelirleri	28.136	27.801
Diğer Gelirler	8.288	7.741
TOPLAM GELİR	36.424	35.542
İşletme Tarafından Yapılan Ve Aktifleştirilen İş Değişimleri	685	531
Diğer Faaliyet Gelirleri	1.889	1.818
Malzeme Ve Hizmet Maliyetleri	(19.827)	(18.367)
Personel Giderleri	(9.121)	(8.811)
Amortisman Ve İtfa Payları	(2.776)	(2.205)
Diğer Faaliyet Giderleri	(5.585)	(5.708)
ESAS FAALİYET KAR/ZARARI	1.689	2.800
Öz kaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından/Zararlarından		
Paylar	88	114
Diğer Sermaye Yatırımları Sonucu	80	60
Faiz Gelirleri	79	68
Faiz Giderleri	(394)	(212)
Diğer Finansal Kalemler	318	(46)
FİNANSAL SONUÇ	171	(16)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI/ZARARI	1.860	2.784
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri/Geliri	(615)	(588)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI	1.245	2.196
Dönem Karı/Zararının Dağılımı		
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	(32)	(33)
Ana Ortaklık Payları	1.213	2.163
	3	5
GELİR VERGİLERİ SONRASI KAR / ZARAR	1.245	2.196
DİĞER KAPSAMLI GELİRLER		
Kar veya Zarar Olarak Yeniden Sınıflandırılacaklar		
Kur Değişimi Farkı	115	124
Finansal Varlıkların Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar Veya Zarara Yansıtılmadan Ölçülmesi	10	(10)
Finansal Riskten Korunma İşlemlerinin Müteakip Ölçümü - Nakit Akışı		
Riskten Korunma Karşılığı	258	434
Finansal Riskten Korunma İşlemlerinin Sonraki Ölçümü - Finansal Riskten Korunma Maliyetleri	476	(90)
Öz kaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Diğer Kapsamlı Gelirinden Kar/Zararda Sınıflandırılacak Paylar	13	(2)
Doğrudan Öz kaynaklarda Muhasebeleştirilen Diğer Giderler Ve Gelirler	15	1
Diğer Kapsamlı Gelirdeki Kalemler İçin Gelir Vergileri	(182)	(87)
	705	370
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacaklar		
Tanımlanmış Sosyal Yardım Emeklilik Planlarının Yeniden Değerlenmesi	(1.108)	(974)
Öz kaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Diğer Kapsamlı Gelirinden Kar/Zararda Sınıflandırılmayacak Paylar		
Finansal Varlıkların Gerçeğe Uygun Değerinden Sonraki Ölçümü	7	5
Doğrudan Öz kaynaklarda Muhasebeleştirilen Diğer Giderler Ve Gelirler	(1)	
Diğer Kapsamlı Gelirdeki Kalemler İçin Gelir Vergileri	345	117
	(757)	(852)
VERGİ SONRASI DİĞER KAPSAMLI GELİR	(52)	(482)
TOPLAM KAPSAMLI GELİR	1.193	1.714
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	(31)	(34)
Ana Ortaklık Payları	1.162	1.680

Kaynak: LUFTHANSARAPOR, 2020:138

Söz konusu işletmenin IFRS 16 uyarınca 2019 hesap döneminde kiralama işlemleri ile ilgili olarak 401 milyon Euro amortisman ve 53 milyon Euro faiz giderini finansal tablolara yansıttığı anlaşılmıştır. Niteliklerine göre gider sınıflandırmasında amortisman ve itfa payı giderlerinin 01 Ocak 2018-31 Aralık 2018 döneminde 2.205 milyon Euro, 01 Ocak 2019-31 Aralık 2019 döneminde ise 2.776 milyon Euro olduğu yer almaktadır. (LUFTHANSARAPOR,2020:36)

İşletmenin 31 Aralık 2018 hesap döneminde faaliyet kiralamalarına ilişkin kira ödemelerinin 528 milyon EURO olduğu anlaşılmıştır. (LUFTHANSARAPOR1,2019:135)

Bir önceki yıla göre, 2019 hesap döneminde amortisman giderleri 571 milyon Euro artmış, 401 milyon Euro kısmı IFRS 16 kapsamındaki kiralama işlemlerinden kaynaklanmıştır. Görüleceği üzere, IFRS 16 kaynaklı amortisman giderleri bir önceki yıla göre % 18 oranında artış göstermiştir. 2019 yılı amortisman giderlerinin % 14'ü IFRS 16 kaynaklı amortisman giderlerinden kaynaklanmıştır. (LUFTHANSARAPOR,2020:35)

Öte yandan IFRS ilk uygulaması ile birlikte Satılan hizmet maliyetinin 165 milyon Euro, diğer işletme giderlerinin 267 milyon Euro azaldığı ifade edilmiştir. (LUFTHANSARAPOR,2020:146)

Amortisman ve itfa payları 401 milyon Euro olarak faaliyet giderlerini azaltmış, diğer yanda ise (165 milyon Euro+ 267 milyon Euro) 432 milyon Euro kira gideri doğrudan gider yazılmak yerine finansal tablolara ayrılarak amortisman yolu ile itfa edilmiştir. IFRS 16 ilk kez uygulaması ile birlikte söz konusu işletmenin gelir tablosunda işletme faaliyetlerinden sağlanan kar üzerinde (432 milyon Euro-401 milyon Euro) 31 milyon Euro faaliyet karının artmasını sağlamıştır.

Diğer taraftan, 53 milyon Euronun finansman gideri olarak kar/zarar tablosunda yer alması sonucunda finansman giderleri artmıştır.

4.3.5. Lufthansa Grup IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Nakit Akış Tablosu Üzerinde Etkisi

Grubun 31 Aralık 2019 tarihli Konsolide Nakit Akış Tablosu aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4.25. Lufthansa Grup 01 Ocak 2019-31 Aralık 2019 Tarihli Konsolide Nakit Akış Tablosu

KONSOLİDE NAKİT AKIM TABLOSU		
EURO	31 Aralık 2019	31 Aralık 2018
Nakit ve Nakit Benzerleri 1 Ocak	1.434	1.218
Vergi Öncesi Kar	1.860	2.784
Duran Varlıklar Amortisman ve Değer Düşüklüğü	2.738	2.178
Dönen Varlıklar Amortisman ve Değer Düşüklüğü	99	23
Duran Varlıkların Satışından Kaynaklanan Gelirler	20	(34)
Sermaye Yatırım Sonuçları	(168)	(174)
Vergi Ödemeleri	(1.009)	(670)
Net Faiz	315	144
Nakit Olmayan Önemli Gelir/Gider	(134)	(276)
İşletme Sermayesi Değişimi	490	410
Diğer Varlıklardaki/ Hissedarların Sermaye ve Yükümlülüklerindeki Değişim	(181)	(276)
İşletme Faaliyetleri Nakit Akımı	4.030	4.109
Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıkların Alımından Kaynaklanan Nakit Çıkışı	(3.486)	(3.709)
Finansal Yatırımlar İçin Sermaye Harcaması	(73)	(48)
Uçaklar İçin Tamir Edilebilir Yedek Parça Kazanç/Kayıp	(231)	(388)
Konsolide Olmayan Öz Kaynak Yatırımlarının Elden Çıkarılmasından Elde Edilen Gelirler	1	2
Konsolide Öz Kaynak Yatırımlarının Elden Çıkarılmasından Elde Edilen Gelirler	3	4
Konsolide Olmayan Öz Kaynak Yatırımlarında İktisap / Sermaye Artırımı İçin Nakit Çıkışları	(107)	(48)
Konsolide Öz Kaynak Yatırımlarının İktisabı İçin Nakit Çıkışları		(12)
Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıkların Satımından Kaynaklanan Kazançlar	132	146
Faiz Geliri	70	51
Temettü Geliri	243	143
Yatırım Faaliyetlerinden Kaynaklanan Nakit Akışları	(3.448)	(3.859)
Menkul Kıymetler/Fon Yatırımları Harcamaları	(4.989)	(3.289)
Menkul Kıymetler/Fon Yatırımları Satışları	4.570	3.879
Yatırım ve Nakit Yönetim Faaliyetleri Net Nakit Harcaması	(3.867)	(3.269)
Sermaye Artışı		
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	1	1
Uzun Vadeli Borçlanmalar	3.843	987
Uzun Vadeli Borç Ödemeleri	(3.413)	(1.196)
Temettü Ödemeleri	(414)	(349)
Faiz Ödemeleri	(178)	(69)
Finansman Faaliyetlerinden Kaynaklanan Nakit Akışları	(161)	(626)
Nakit ve Nakit Benzerlerindeki Net Artış/Azalış	2	214
Yabancı Para Çevirim Farklarının Etkisi	(5)	2
Nakit ve Nakit Benzerleri 31 Aralık	1.431	1.434
Satış Amaçlı Elde Tutulan Şirketlerin Nakit ve Nakit Benzerleri 31 Aralık	16	
Satış Amaçlı Elde Tutulan Olarak Sınıflandırılmayan Şirketlerin Nakit ve Nakit Benzerleri 31 Aralık	1.415	1.434
Tahviller	1.970	1.735
Nakit	3.385	3.169
Nakit Artış/Azalışı	216	(600)

Kaynak: LUFTHANSARAPOR, 2020:143

IFRS 16'ya uygun olarak kiralama konusu varlıkların hak olarak muhasebeleştirilmesiyle birlikte 2019 hesap döneminde kiralama işlemleri nedeniyle nakit akış tablosunda, amortisman ve itfa payı ile ilgili düzeltmeler tutarı artmıştır.

2018 hesap döneminin aksine 2019 hesap döneminde ödenen kira anapara ödemeleri, Finansman Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit Akışları bölümünde Kira Sözleşmelerinden Kaynaklanan Borç Ödemelerine İlişkin Nakit Çıkışları ile ödenen faiz giderleri olarak yer almıştır. 2018 döneminde uzun vadeli borçların geri ödenen kısmı 1.196 milyon Euro iken, 2019 döneminde 3.413 milyon Euro olarak gerçekleşmiştir.

Kira anapara ödemeleri IFRS 16 uygulama öncesinde İşletme Faaliyetlerinden Kaynaklanan Nakit Akışları kısmında raporlanırken, uygulama sonrasında Yatırım Faaliyetlerinden Kaynaklanan Nakit Akışları bölümünde raporlanmıştır.

4.3.6. Lufthansa Grup IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili Finansal Tablo Oranları Üzerinde Etkisi

IFRS 16'nın ilk kez uygulanması ile birlikte Lufthansa Grup finansal tablolarında meydana gelen değişimler, karşılaştırmalı olarak aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 4.26. Lufthansa Grup Finansal Tablolarında Meydana Gelen Değişimler

Finansal Tablo Oranları	2019 Hesap Dönemi Finansal Tablolarına Göre Hesaplama	2018 Hesap Dönemi Finansal Tablolarına Göre Hesaplama	Artış Oranı	IFRS 16 Kiralamalar Standardı Uygulaması İle Artış/Azalış Beklentisi
Net İşletme Sermayesi (Milyon Euro)	(4.701)	(5.561)	860	-
FVAÖK(Milyon Euro)	4.465	5.005	(540)	+
Varlık Devir Hızı	0,85	0,93	(0,08)	-
Finansal Kaldıraç Oranı	3,16	2,99	0,17	+
Cari Oran	0,71	0,66	0,05	-
Asit Test Oranı	0,64	0,60	0,05	-
Nakit Oran	0,09	0,09	(0,004)	-
Stok Bağımlılık Oranı	14,87	15,20	(0,33)	+
Öz Kaynak/Aktif Toplamı	0,24	0,25	(0,01)	-
Finansman Oranı	0,32	0,33	(0,01)	-

Yukarıda yer alan tablodan da anlaşılacağı üzere net işletme sermayesi, finansal kaldıraç oranı, cari oran, asit test oranında artış meydana gelmiştir. Öte yandan FVAÖK, varlık devir hızı, nakit oran, stok bağımlılık oranı, öz kaynak/aktif toplam oranı ile finansman oranında düşüş meydana gelmiştir.

Beklenenin aksine net işletme sermayesi, cari oran ve asit test oranındaki artış ile stok bağımlılık oranında azalış meydana gelmiştir. Bu durum da kısa vadeli yükümlülüklerdeki azalmadan kaynaklanmıştır. Kısa vadeli yükümlülükler 2018 döneminde 16.215 milyon Euro iken 2019 yılında 15.986 milyon Euro'ya düşmüştür.

Bu durum, Avrupa yemek servis hizmeti şirketlerinin tasfiye grubunun borçlarını yeniden yapılandırması, performansa dayalı ücret ödeme ertelemelerinin düşük olması ve diğer finansal yükümlülükler ile ticari borçlardaki %6 düşüşten kaynaklanmaktadır. Ayrıca ham petrol fiyatlarından kaynaklı türev ürünlerin pazar değerinin % 65 düşmesi ve geçen dönem için yapılan ödemelerin % 49 azalması sonucu etkin gelir vergisi yükümlülüğünde azalma meydana gelmiştir. Bu nedenle, kısa vadeli yükümlülükler azalmıştır. (LUFTHANSARAPOR, 2020:42)

IFRS 16 Kiralamalar Standardı beklenen net işletme sermayesi, cari oran ve asit test oranındaki artış ile stok bağımlılık oranında azalış meydana gelmiştir.

Bir önceki yıla göre satışların maliyetinde % 8, personel giderlerinde %3,5 oranında artış olması nedeniyle FVAÖK'da beklenenin aksine azalış meydana gelmiştir.

4.4. İskandinav Hava Yolları (SAS Grup) 2019 Hesap Dönemi Finansal Tablolarında IFRS 16 Etkisi

4.4.1. İskandinav Hava Yolları Hakkında Genel Bilgi

SAS Grup 1910 yılında kurulmuş olup, ilk kez havacılık alanında 1946 yılında havacılık sektöründe faaliyet göstermeye başlamıştır. İskandinav Hava Yolları Danimarka, Norveç ve İsveç'in hava taşımacılığını yapmakta olup, İskandinav ülkelerinin büyük hava yolu işletmesidir. (SASGRUP,2020)

Hava yolu faaliyeti, kargo servisi, yer taşıma hizmetleri, teknik bakım onarım hizmetleri ve eurobonus hizmetleri bulunmaktadır. (SASGRUP,2020,3)

4.4.2. İskandinav Hava Yolları Kiralama İşlemlerinin IFRS 16 Finansal Tablolara Alınması

İskandinav Hava Yolları 1 Kasım 2018-31 Ekim 2019 özel hesap dönemi olarak finansal tablolarını açıklamış olup yıllık rapor 1 Kasım 2018-31 Ekim 2019 dönemini kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Bu rapor, KPMG AB tarafından 29 Ocak 2020 tarihinde onaylanmıştır. (SASGRUP,2020:128)

Söz konusu raporda, kiralama işlemlerinin finansal tabloları etkileyebilecek olması nedeniyle kiralama işlemleri kilit denetim konusu olarak ele alınmış ve amortisman ve bakım karşılıklarının kontrol edildiği belirtilmiştir. (SASGRUP,2020:125)

Grup, 1 Kasım 2019'dan itibaren başlayan dönemlerde değiştirilmiş modifiye retrospektif yaklaşımı kullanarak yeni standart IFRS 16 Finansal Kiralamalarını benimsemiştir. (SASGRUP,2020:90) Geçiş yaklaşımının bir sonucu olarak, tüm kullanım hakkı varlıkları başlangıçta geçiş tarihindeki finansal kiralama yükümlülüğüne ve 31 Ekim 2019 tarihinde ödenen peşin ödenmiş kira giderlerine eşit bir tutarda ölçülmüştür. Daha önce faaliyet kiralamalarına ilişkin kar-zarar tablosunda muhasebeleştirilirken kira gideri, kullanım hakkı varlığının amortismanı ve finansal borcun faiz gideri olarak muhasebeleştirilmiştir.

İskandinav Hava Yolları tarafından kiralaanan ana varlık türleri; önemlilik sırasına göre uçaklar, mülkler ve yer hizmetleri ekipmanıdır. Motorlar da dahil olmak üzere, uçaklar geçiş tarihinde kaydedilen kullanım hakkı varlıklarının yaklaşık % 80'ini temsil etmektedir. Geri kalan kısım esas olarak alındığında yaklaşık % 17 taşınmaz mal ve yaklaşık % 3 yer hizmetleri ekipmanından oluşmaktadır. 1 Kasım 2019'da İskandinav Hava Yolları'nın varlıkları, kullanım hakkı varlıklarının muhasebeleştirilmesi nedeniyle 17 milyar SEK artmıştır. Yılın son çeyreğinde 1,5 milyar SEK tutarında tahvil ihraç ederek IFRS 16 standardının ilk uygulamasının finansal tablolarındaki etkisini azaltmak amacıyla öz kaynak artımı yapılmıştır. (SASGRUP,2020:90)

Kullanım hakkı varlıkların çoğunun SEK cinsinden olmasına rağmen yükümlölüklerin % 80'ini oluşturan hava araçlarına ilişkin kira yükümlölüklerinin ABD Doları; taşınmaz mal ve yer hizmetleri ekipmanlarının SEK, NOK ve DKK cinsinden olması nedeniyle IFRS 16 uygulamasının önemli kur etkisi yaratacağı düşünülmüştür. Bu nedenle de İskandinav Hava Yolları'nın 1 Kasım 2019 tarihinden itibaren korunma politikası uygulamaya başladığı belirtilmiştir. (SASGRUP,2020:90)

Grubun IFRS 16 standardını ilk olarak 01 Kasım 2019'dan itibaren başlayan hesap dönemlerinde uygulamaya başlamasından dolayı, 01 Kasım 2019-31 Ocak 2020 dönemi ilk çeyrek finansal tabloları dikkate alınarak inceleme yapılacaktır.

4.4.3. İskandinav Hava Yolları IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 31 Ocak 2020 Tarihli Finansal Durum Tablosuna Etkisi

İskandinav Hava Yolları'nın 31 Ocak 2020 tarihli finansal durum tablosu aşağıda yer aldığı gibidir.

Tablo 4.27. İskandinav Hava Yolları 31 Ocak 2020 Tarihli Finansal Durum Tablosu

İSKANDİNAV HAVA YOLLARI KONSOLİDE FİNANSAL DURUM TABLOSU			
SEK (MİLYON)	31 Ocak 2020	31 Ekim 2019	31 Ocak 2019
VARLIKLAR			
DURAN Varlıklar			
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	1.405	1.416	1.463
Maddi Duran Varlıklar	17.663	15.569	13.704
Kullanım Hakkı Varlıkları	17.382		
Finansal Varlıklar	5.023	4.546	6.881
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	927	750	490
Toplam Maddi Olmayan Duran Varlıklar	42.400	22.281	22.538
Dönen Varlıklar			
Stoklar ve Sarf Edilebilir Yedek Parça	457	346	396
Ticari Alacaklar	2.818	2.622	2.802
Nakit ve Nakit Benzerleri	6.599	8.763	7.247
Toplam Dönen Varlıklar	9.874	11.731	10.445
TOPLAM VARLIKLAR	52.274	34.012	32.983
ÖZ KAYNAK VE YÜKÜMLÜLÜKLER			
Öz kaynak	4.433	5.372	4.749
Uzun Vadeli Yükümlülükler			
Vadeli Borçlar	10.543	9.450	8.761
Faizli Kiralama Yükümlülükleri	14.049		
Diğer Yükümlülükler	4.292	4.076	4.173
Toplam Uzun Vadeli Yükümlülükler	28.884	13.526	12.934
Kısa Vadeli Yükümlülükler			
Vadeli Borçlar	1.967	1.833	2.974
Faizli Kiralama Yükümlülükleri	3.200		
Diğer Yükümlülükler	13.790	13.281	12.326
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	18.957	15.114	15.300
TOPLAM HİSSEDARLARIN ÖZKAYNAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ	52.274	34.012	32.983
Hisse Başına Öz kaynak (SEK)	7,67	10,12	12,41
Faizli Varlıklar	11.231	12.960	13.309
Faizli Yükümlülükler	29.759	11.283	11.735
İşletme Sermayesi	(13.508)	(13.313)	(12.401)

Kaynak: SASRAPOR, 2020:12

IFRS 16 Kiralamalar Standardı ile birlikte 31 Ekim 2019 döneminde geriye dönük düzeltme yapılmamış, 1 Kasım 2019 açılış kayıtlarında yer verilmiştir. 1 Kasım 2019-31 Ocak 2020 dönemi IFRS 16 kapsamında ilk kez muhasebeleştirilen kiralanan varlıklara ilişkin kullanım hakkı ile yükümlülükleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4.28. İskandinav Hava Yolları IFRS 16 Kullanım Hakkı

Milyon SEK	31 Ocak 2020 (Milyon SEK)	31 Ocak 2019 (Milyon SEK)
IFRS 16 Kapsamında İlk Kez Muhasebeleştirilen Kullanım Hakkı Varlık Toplamı	17.382	0

Tablo 4.29. İskandinav Hava Yolları IFRS 16 Kiralama Yükümlülüğü

IFRS 16 Kiralama Konusu Varlıklara İlişkin Yükümlülükler	31 Ocak 2020 (Milyon Sek)	31 Ocak 2019 (Milyon Sek)
Uzun Vadeli Yükümlülükler	14.049	0
Kısa Vadeli Yükümlülükler	3.200	0
IFRS 16 Kapsamında İlk Kez Muhasebeleştirilen Yükümlülük Toplamı	17.249	0

Tablo 4.30. İskandinav Hava Yolları IFRS 16 İlk Geçiş Finansal Durum Tablosu Etkisi

Finansal Tablo Kalemleri	31 Ekim 2019 (Milyon SEK)	31 Ocak 2020 (Milyon SEK)	Artış/Azalış Tutarı (Milyon SEK)	IFRS 16 İlk Geçiş Nedeniyle Artış/Azalış (Milyon SEK)	IFRS 16 Kaynaklı Artış/Azalış Oranı
Duran Varlık Toplamı	22.281	42.400	20.119	16.680	0,75
Aktif Büyüklüğü	34.012	52.274	18.262	16.680	0,49
Kısa ve Uzun Vadeli Yükümlülükler	28.640	47.841	19.201	16.680	0,58
Öz Kaynak	5.372	4.433	(939)	0	0

IFRS 16 ilk uygulaması ile birlikte 1 Kasım 2019 tarihli finansal durum tablosunda kullanım hakları 16.680 milyon SEK artmış, bu durumda duran varlıklarda % 75 oranında, aktif büyüklüğünde de % 49 oranında artışa neden olmuştur.

1 Kasım 2019 tarihli finansal durum tablosunda faaliyet kiralamalarına ilişkin yükümlülükler toplamı 16.680 milyon SEK artmıştır. Bu durum, finansal durum tablosunda yükümlülüklerin %58 oranında bir artmasına neden olmuştur.

IFRS 16 ilk uygulaması nedeniyle 1 Kasım 2019 tarihli finansal durum tablosunda öz kaynaklarda IFRS 16 etkisi kaynaklı öz kaynaklar da değişme olmamıştır.

İşletmenin IFRS 16 Kiralamalar Standardının 31 Ocak 2020 tarihli finansal durum tablosu üzerinde etkisi, dönem sonu bakiyeler dikkate alınarak aşağıda yer aldığı gibi hesaplanmıştır.

Tablo 4.31. İskandinav Hava Yolları 31 Ocak 2020 Finansal Durum Tablosunda IFRS 16 Etkisi

Finansal Tablo Kalemleri	31 Ocak 2019 (Milyon SEK)	31 Ocak 2020 (Milyon SEK)	Artış/Azalış Tutarı (Milyon SEK)	IFRS 16 İlk Geçiş Nedeniyle Artış/Azalış (Milyon SEK)	IFRS 16 31 Ocak 2020 Finansal Durum Tablosunda Raporlanan Tutar (Milyon SEK)	IFRS 16 Kaynaklı Artış/Azalış Tutarının Oranı
Duran Varlık Toplamı	22.538	42.400	19.862	16.680	17.382	0,77
Aktif Büyüklüğü	32.983	52.274	19.291	16.680	17.382	0,53
Kısa ve Uzun Vadeli Yükümlülükler	28.234	47.841	19.607	16.680	17.249	0,61
Öz kaynak	4.749	4.433	(316)	0	(130)	(0,03)

31 Ocak 2020 tarihli finansal durum tablosunda, bir önceki yıla göre duran varlıklarda meydana gelen artışın % 77'si, finansal durum tablosu büyüklüğünde meydana gelen artışın % 53'ü IFRS 16 Kiralamalar Standardının uygulaması ile kaynaklanmıştır.

Ayrıca, 31 Ocak 2020 tarihli finansal durum tablosunda, IFRS 16 Kiralamalar Standardının uygulaması ile bir önceki yıla göre kiralama yükümlülüklerinde % 61 artış, öz kaynaklarda %3 azalış meydana gelmiştir.

4.4.4. İskandinav Hava Yolları IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 01 Kasım 2019-31 Ocak 2020 Tarihli Konsolide Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu Üzerinde Etkisi

İskandinav Hava Yolları'nın 1 Kasım 2019-31 Ocak 2020 Tarihli Konsolide Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu aşağıda yer aldığı gibidir.

İskandinav Hava Yolları'nın 2019 yılı FVAÖK 602 milyon SEK (-767 milyon +1.369 milyon =) olmaktadır. 2018 yılında ise FVAÖK - 42 milyon SEK (-461 milyon+419 milyon =) olarak hesaplanmıştır. FVAÖK 2019 yılında 2018 yılına göre ciddi oranda artış göstermiştir. Amortisman giderlerinin esas faaliyet karını azalttığı, FVAÖK'yı ise artırdığı açık şekilde görülmektedir.

Söz konusu işletmenin IFRS 16 ilk uygulaması ile birlikte 1 Kasım 2019-31 Ocak 2020 hesap döneminde kiralama işlemleri ile ilgili olarak 869 milyon SEK amortisman ve 199 milyon SEK faiz giderini finansal tablolara yansıttığı, diğer giderlerinde 938 milyon

SEK azaldığı, toplam vergi öncesi karda 130 azalış olduğu anlaşılmıştır. (SASRAPOR, 2020:16)

Tablo 4.32. İskandinav Hava Yolları 01 Kasım 2019-31 Ocak 2020 Tarihli Kons. Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu

01 KASIM 2019-31 OCAK 2020 TARİHLİ KONSOLİDE KAR ZARAR VE DİĞER KAPSAMLI GELİR TABLOSU		
MSEK	Kasım-Ocak 2019-2020	Kasım -Ocak 2018-2019
Hasılat	9.707	9.405
Personel Giderleri	(2.575)	(2.401)
Akaryakıt Giderleri	(2.020)	(1.961)
Hava Trafik Ücretleri	(917)	(916)
Diğer Dış Giderler	(3.595)	(4.168)
Amortisman Ve İtfa Payları	(1.369)	(419)
Bağlı Ortaklıklardaki Paylardan Gelirler	2	(9)
Uçak Ve Diğer Duran Varlık Satış Geliri	-	8
FİNANSMAN GİDERİ ÖNCESİ FAALİYET KÂRI/ZARARI	(767)	(461)
Finansman Giderleri	(320)	(115)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI/ZARARI	(1.087)	(576)
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri	226	107
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI	(861)	(469)
Diğer Kapsamlı Gelir		
Kar Veya Zarar Olarak Yeniden Sınıflandırılacaklar		
Yabancı Para Çevrim Farkı	(3)	(21)
Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançları/Kayıpları Net Vergi Sonrası	(387)	(842)
Kar Veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacaklar		
Tanımlanmış Fayda Planları Yeniden Ölçüm Kazançları/Kayıpları	344	(74)
TOPLAM DİĞER KAPSAMLI GELİR	(46)	(937)
TOPLAM KAPSAMLI GELİR	(907)	(1.406)

Kaynak: SASRAPOR,2020:11

IFRS 16 ilk uygulama etkisi ile faaliyet kiralamalarının kira giderlerinin doğrudan olarak gider kaydedilmemesi nedeniyle diğer giderler % 23 oranında azalmıştır. Kira giderlerinin aktifleştirilerek amortismana tabi tutulması sonucu amortisman giderleri % 207, finansman giderleri % 173 artmıştır. Bu nedenle vergi öncesi kar % 23 oranında azalmıştır.

Tablo 4.33. İskandinav Hava Yolları Kar/Zarar Tablosu Değişimleri

	31 Ocak 2019 (Milyon SEK)	31 Ocak 2020 (Milyon SEK)	Artış/Azalış Tutarı (Milyon SEK)	IFRS 16 Nedeniyle Artış/Azalış (Milyon SEK)	IFRS 16 Nedeniyle Artış/Azalış Oranı
Diğer Dış Giderler	4.168	3.595	(573)	(938)	(0,23)
Amortisman	419	1.369	950	869	0,207
Finansman Giderleri	115	320	205	199	0,173
Vergi Öncesi Kar (EBT)	(576)	(1.087)	(511)	130	(0,23)

Dönem içinde ayrılan amortismanlar IFRS 16'nın ilk kez uygulanması ile birlikte (869/1369=) %63 oranında artış meydana gelmiştir. Öte yandan, dönem içi finansman giderleri içerisinde IFRS 16 uygulaması ile birlikte (199/320=) % 62 oranında bir artış meydana gelmiştir.

4.4.5. İskandinav Hava Yolları IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili 1 Kasım 2019 - 31 Ocak 2020 Tarihli Konsolide Nakit Akış Tablosu Üzerinde Etkisi

Grubun 31 Ocak 2020 tarihli Konsolide Nakit Akış Tablosu aşağıda gösterilmiştir.

IFRS 16 uygulaması ile birlikte 2019 hesap dönemindeki kiralama yükümlülükleri nakit akış tablosunda finansal faaliyetlerden nakit akımları bölümünde raporlanmış ve kiralama işlemlerine ilişkin borçların amortismanı bir önceki yıl sıfır olarak yer almış ve 836 milyon SEK nakit çıkışı olarak yer almıştır. Öte yandan, işletme faaliyetleri bölümünde yer alan amortismanlar ile ilgili düzeltmeler bölümünde yer alan tutar bir önceki yıla göre 950 milyon SEK artış göstermiştir. Ayrıca IFRS 16 kaynaklı faiz ödemeleri artışı 199 milyon SEK olarak kaydedilmiş ve finansman faaliyetleri bölümünde nakit çıkışı olarak raporlanmıştır.

Tablo 4.34. İskandinav Hava Yolları 01 Kasım 2019-31 Ocak 2020 Tarihli Kons. Nakit Akış Tablosu

KONSOLİDE NAKİT AKIM TABLOSU		
MSEK	Q1 Kasım 2019 - Ocak 2020	Q1 Kasım 2018 - Ocak 2019
İŞLETME FAALİYETLERİ		
Vergi Öncesi Gelir	(1.087)	(576)
Amortisman ve Değer Düşüklüğü	1.369	419
Hava Araçları, Binalar ve Hisselerin Satışından Elde Edilen Gelir		(8)
Diğer Nakit Dışı Kalemler İçin Düzeltme	5	(206)
Vergi Ödemeleri	(17)	(47)
İşletme Sermayesindeki Değişiklikten Önceki İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akımı	270	(418)
İşletme Sermayesindeki Değişim	285	(264)
İşletme Faaliyetleri Nakit Akımı	555	(682)
YATIRIM FAALİYETLERİ		
Uçak Üreticilerine Yapılan Ön Ödemeleri İçeren Yatırımlar	(2.538)	(1.840)
İştirakler		(16)
İştirak ve Bağlı Şirketlerin Satışları		
Duran Varlık Satışları vb.	(77)	(28)
Yatırım Faaliyetleri Nakit Akımı	(2.615)	(1.884)
Finans Hareketleri Öncesi Nakit Akımı	(2.060)	(2.566)
FINANS FAALİYETLERİ		
Borçlanmalardan Elde Edilen Gelir	1.415	1.346
Borçların Geri Ödemesi	(250)	(172)
Finansal Kiralama Borçlarının Amortismanı	(836)	
İmtiyazlı Hisse Senetlerine Temettü		(26)
İmtiyazlı Hisse Senetlerinin İtfa Payı		(1.112)
Diğer Finansal Faaliyetler	(433)	22
Finansal Faaliyetler Nakit Akımı	(104)	58
Dönem İçin Nakit Akımı	(2.164)	(2.508)
Nakit ve Nakit Benzerleri Çevirim Farkı		(1)
Dönem Başı Nakit ve Nakit Benzerleri	8.763	9.756
Dönem Sonu Nakit ve Nakit Benzerleri	6.599	7.247
İşletme Faaliyetleri Hisse Başına Nakit Akımı (SEK)	1,45	(1,78)

Kaynak: SASRAPOR,2020:14

4.4.6. İskandinav Hava Yolları IFRS 16 İlk Uygulama ile İlgili Finansal Tablo Oranları Üzerinde Etkisi

IFRS 16 ilk kez uygulanması ile birlikte, İskandinav Hava Yolları finansal tablolarında meydana gelen değişimler karşılaştırmalı olarak aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4.35. İskandinav Hava Yolları Finansal Tablolarında Meydana Gelen Değişimler

Finansal Tablo Oranları	01 Kasım 2019-31 Ocak 2020 Hesap Dönemi Finansal Tablolarına Göre Hesaplama	01 Kasım 2018-31 Ocak 2019 Hesap Dönemi Finansal Tablolarına Göre Hesaplama	Değişim Oranı	IFRS 16 Kiralamalar Standardı Uygulaması İle Artış/Azalış Beklentisi
Net İşletme Sermayesi Artış/Azalış (Milyon Sek)	(9.083)	(4.855)	(4.228)	-
FVAÖK Sermayesi (Milyon Sek)	602	(42)	644	+
Varlık Devir Hızı	0,19	0,29	(0,10)	-
Finansal Kaldıraç Oranı	10,79	5,95	4,84	+
Cari Oran	0,52	0,68	(0,16)	-
Asit Test Oranı	0,5	0,66	(0,16)	-
Nakit Oran	0,35	0,47	(0,12)	-
Stok Bağımlılık Oranı	27,04	20,34	6,77	+
Öz Kaynak/Aktif Toplamı	0,08	0,14	(0,06)	-
Finansman Oranı	0,09	0,16	(0,08)	-

İskandinav Hava Yollarının 1 Kasım 2019 tarihinden itibaren IFRS 16 uygulaması nedeniyle karşılaştırılırken bir önceki yılın aynı dönemine ilişkin finansal tablolar dikkate alınmıştır.

Yukarıda yer alan tablodan da anlaşılacağı üzere net işletme sermayesi, varlık devir hızı, cari oran, asit test oranı, nakit oran, öz kaynakların aktif toplamına oranı ve finansman oranında azalış olmuştur. Öte yandan, FVAÖK, finansal kaldıraç oranı ile stok bağımlılık oranında artış olduğu görülmüştür.

IFRS etkisi finansman gideri dışında kira giderlerinin 938 milyon SEK düşmesi, amortismanların 869 milyon SEK artması şeklinde gelir tablosuna etkisi olmuştur. Dolayısıyla kara (938-869=) 69 milyon SEK olumlu etkisi olmuştur. Diğer dış giderlerin kira giderlerinden dolayı 938 milyon SEK düştüğü, ancak 365 milyon SEK kira işlemlerinden bağımsız olarak arttığı anlaşılmıştır. Bu nedenle esas faaliyet karında IFRS 16 yükseliş beklentisi görülmemiştir.

5. GENEL DEĞERLENDİRME

IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın uygulamasının zorunlu hale gelmesi ile birlikte faaliyet kiralamalarının yoğun olduğu havacılık sektöründen seçilen dört işletmenin finansal tabloları analiz edilerek finansal tablolarda meydana gelen değişimler bu bölümde değerlendirilmiştir.

5.1. IFRS 16 Uygulamasının Finansal Tablolar Üzerinde Etkisi

5.1.1. IFRS 16 İlk Uygulamasının Finansal Durum Tablosu Üzerinde Etkisi

Havacılık sektöründe faaliyet gösteren Türk Hava Yolları AO, Pegasus Hava Taşımacılığı AŞ, Lufthansa Grup ve İskandinav Hava Yolları'nın 2019 hesap dönemi finansal tabloları üzerinde IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın ilk uygulaması sonucu meydana gelen değişimler incelenmiştir.

Faaliyet kiralama işlemlerinin kullanım hakkı ve kira yükümlülüğü olarak finansal tablolarda sunulmasının 1 Ocak 2019 itibaren başlayan hesap dönemlerinde uygulanmasının zorunlu olması nedeniyle işletmelerin finansal durum tablolarında maddi duran varlıkların ve aktif toplamının artması beklenmektedir. Aynı zamanda kısa ve uzun vadeli yükümlülükleri artarken, kira giderlerinin doğrudan gider yazılmayıp amortisman yolu ile itfa edilmesi ve faiz giderlerinin kar-zararı etkilemesi nedeniyle öz kaynaklarda azalış olması beklenmektedir.

İşletmelerin ilk açılış bilançolarında IFRS 16 Kiralamalar Standardının etkisi aşağıda yer aldığı gibidir.

Tablo 5.1. İşletmelerin Açılış Tarihli Finansal Durum Tablolarında IFRS 16 Düzeltme Etkisi

	THY Anonim Ortaklığı	Pegasus Hava Yolları	Lufthansa Grup	İskandinav Hava Yolları
Duran Varlık Toplamı	0,10	0,27	0,07	0,75
Aktif Büyüklüğü	0,08	0,18	0,05	0,49
Kısa Ve Uzun Vadeli Yükümlülükler	0,11	0,26	0,06	0,58
Öz Kaynak	(0,001)	(0,09)	(0,0007)	0,00

Yukarıda ki tabloda yer alan verilerden görüleceği üzere, söz konusu işletmelerin finansal durum tablosu büyüklükleri artmıştır. Öz kaynaklarda düşük oranda bir azalış meydana gelmiştir.

Tablo 5.2. İşletmelerin Dönem Sonu Finansal Durum Tablosu Değişimleri

	THY Anonim Ortaklığı	Pegasus Hava Yolları	Lufthansa Grup	İskandinav Hava Yolları
Duran Varlık Toplamı	0,09	0,28	0,09	0,77
Aktif Büyüklüğü	0,07	0,19	0,06	0,53
Kısa Ve Uzun Vadeli Yükümlülükler	0,12	0,29	0,08	0,61
Öz Kaynak	(0,03)	(0,16)	(0,0024)	(0,03)

İncelememizin konusunu oluşturan hava yolu işletmelerinde duran varlık ve aktif toplam büyüklükleri artış göstermiştir. Aynı zamanda kısa ve uzun vadeli yükümlülüklerde de bir önceki yıla göre artış gözlemlenmiştir. Bu durum öz kaynaklarda ise negatif yönde etki yaratmıştır. Ancak bu azalış, duran varlık ve yükümlülüklerde oransal olarak daha düşük düzeyde kalmıştır.

5.1.2. IFRS 16 İlk Uygulamasının Konsolide Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu Üzerinde Etkisi

IFRS 16 uygulaması ile birlikte kiralama işlemleri ile ilgili olarak 2019 döneminde ayrılan amortisman giderleri uygulama sonrası finansal tablolarında amortisman giderleri ve faiz giderleri değişim oranları aşağıda yer aldığı gibi hesaplanmıştır.

Tablo 5.3. İşletmelerin IFRS 16 Uygulaması Sonrası Amortisman-Faiz Giderleri Değişimi

	THY Anonim Ortaklığı	Pegasus Hava Yolları	Lufthansa Grup	İskandinav Hava Yolları
Amortisman Giderlerinde Etkisi	0,53	0,90	0,14	0,63
Faiz Giderlerinde Etkisi	0,18	0,52	0,13	0,62

Görüleceği üzere amortisman ve faiz giderleri, kiralama işlemlerinin finansal tablolara yansıtılmasıyla artış göstermiştir. Öte yandan kira giderlerinin doğrudan gider yazılmayıp amortisman yolu ile itfa edilmesi nedeniyle işletmelerin FVAÖK'larının artması beklenmektedir. Araştırma konusu işletmelerimizin FVAÖK'larındaki değişimler, aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 5.4. İşletmelerin FVAÖK Değişimi

FVAÖK	FVAÖK (Artış/Azalış)
THY Anonim Ortaklığı	+
Pegasus Hava Yolları	+
Lufthansa Grup	-
İskandinav Hava Yolları	+

Lufthansa Grup'ta IFRS 16'nın ilk kez uygulaması ile birlikte FVAÖK'da beklenen artışın aksine azalış meydana gelmiştir. Bu durum, bir önceki yıla göre satışların maliyetinde % 8, personel giderlerinde %3,5 oranında artış olmasından kaynaklanmıştır.

İşletmelerin 2018 yılında doğrudan kira ödemeleri olarak yansıtılan kira ödemeleri ile IFRS 16 uygulanmış Konsolide Kar Zarar Ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu'nda raporlanan amortisman gideri ve finansman gideri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 5.5. Seçilmiş Havayolları UMS 17- IFRS 16 İlk Uygulama Kar/Zarar Tablosu Etkileri

	THY AO		Pegasus Hava Yolları		Lufthansa Hava Yolları		İskandinav Havayolları	
	UMS 17 (Milyon TL)	IFRS 16 (Milyon TL)	UMS 17 (Milyon TL)	IFRS 16 (Milyon TL)	UMS 17 (Milyon Euro)	IFRS 16 (Milyon Euro)	UMS 17 (Milyon SEK)	IFRS 16 (Milyon SEK)
Kira Giderleri	(1.795)		(694)		(528)		(938)	
Amortisman Gideri		(1.788)		(295)		(401)		(869)
Esas Faaliyet Karı Değişim	(1.795)	(1.788)	(694)	(295)	(528)	(401)	(938)	(869)
Finansman Gideri		(323)		(247)		(53)		(199)
Dönem Karı	(1.795)	(2.111)	(694)	(542)	(528)	(454)	(938)	(1.068)

Bu tabloya göre, IFRS 16 ilk uygulama ile UMS 17 karşılaştırıldığında ilk yıl için tüm işletmelerin esas faaliyet karları yükselmiştir. Finansman giderleri ve amortisman giderleri ciddi oranlarda artmıştır. IFRS 16 uygulaması ile birlikte, ilk yıl ayrılan amortisman gideri ve finansman gideri toplamı UMS 17 uygulamasına göre 2018 yılında doğrudan gider yazılan kira giderinden fazla olduğu durumda dönem net karı düşmüş, aksi durumda artmıştır.

5.1.3. IFRS 16 İlk Uygulamasının Konsolide Nakit Akış Tablosu Üzerinde Etkisi

İşletmelerin IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nı uygulaması ile birlikte işletme faaliyetleri nakit akışları içerisinde amortisman gider düzeltmelerinin arttığı, faaliyet

giderlerine ilişkin nakit çıkışlarının azaldığı görülmüştür. Ayrıca finansman faaliyetleri içerisinde raporlanan anapara ve faiz ödemelerine ilişkin nakit çıkışlarının da arttığı tespit edilmiştir.

5.1.4. İşletmelerin Finansal Tablosu Üzerinde IFRS 16 Etkilerinin Analizi

Bu kısımda, 31 Aralık 2018 tarihli finansal tablolarında raporlanan faaliyet kiralamaları ile 31 Aralık 2019 tarihli finansal durum tablolarında raporlanan faaliyet kiralamaları karşılaştırılmıştır. 31 Aralık 2018 tarihli finansal durum tablolarında raporlanan faaliyet kiralamaları tutarları için enflasyon etkisi ihmal edilmiştir. Söz konusu faaliyet kiralamalarının tümünün 31 Aralık 2019 tarihli finansal tablolarında IFRS 16 kapsamında raporlandığı varsayılmıştır.

IFRS 16 Kiralamalar Standardının THY AO 'nun finansal tabloları üzerindeki etkileri Tablo 44'de yer almaktadır.

Tablo 5.6. IFRS 16'nın THY AO Finansal Tabloları Üzerinde Etkisi

Beklenen Öncül Etki	Bulgu [#]	Karşılaştırma
Finansal durum tablosu büyüklüğünde artış*	√	8.035 milyon TL artış
Faaliyet giderlerinde azalış **	√	1.788 milyon TL < 1.795 milyon TL
Esas faaliyet karlılığında artış	√	X – 1.788 milyon TL > X – 1.795 milyon TL
Finansman giderlerinde artış	√	323 milyon TL finansman gideri
Dönem karlılığında azalış	√	X – 2.111 milyon TL < X – 1.795 milyon TL
Vergi yükünde azalış	√	(X – 2.111 milyon TL) × 22% < X – 1.795 milyon TL × 22% -464,42 milyon TL < -394,90 milyon TL
Öz kaynaklarda azalış	√	-1.646,58 milyon TL < -1.400,10 milyon TL

* Kullanım hakkı varlıklarının net defter değerleri esas alınmıştır.

**Faaliyet kiralamalarına ilişkin giderler 31.12.2018 tarihli Kar/Zarar Tablosundan alınmış olup, enflasyon etkisi ihmal edilmiş olup, tamamının IFRS 16 kapsamında kullanım hakkı olarak finansal durum tablosuna aktarıldığı varsayılmıştır.

*** Vergi yükünün % 22 olduğu varsayılmıştır.

√ işareti beklenen etkinin gerçekleştiğini, × işareti gerçekleşmediğini ifade etmektedir.

Bu tablodan görüleceği üzere, 31 Aralık 2018 faaliyet kiralamalarının IFRS 16'nın kiracıların finansal tablolarında beklenen tüm etkileri THY AO finansal tabloları üzerinde gerçekleşmiştir.

IFRS 16 Kiralamalar Standardının Pegasus Hava Yolları 'nın finansal tabloları üzerindeki etkileri Tablo 45'de yer almaktadır.

Tablo 5.7. IFRS 16'nın Pegasus Hava Yolları Finansal Tabloları Üzerinde Etkisi

Beklenen Öncül Etki	Bulgu [#]	Karşılaştırma
Finansal durum tablosu büyüklüğünde artış*	√	2.599 milyon TL artış
Faaliyet giderlerinde azalış **	√	295 milyon TL < 694 milyon TL
Esas faaliyet karlılığında artış	√	X – 295 milyon TL > X – 694 milyon TL
Finansman giderlerinde artış	√	247 milyon TL finansman gideri
Dönem karlılığında azalış	×	X – 542 milyon TL > X – 694 milyon TL
Vergi yükünde azalış	×	(X – 542 milyon TL) × %22 > X – 694 milyon TL × %22
Öz kaynaklarda azalış	×	-119,24 milyon TL > -152,68 milyon TL
		-422,76 milyon TL > -541,32 milyon TL

* Kullanım hakkı varlıklarının net defter değerleri esas alınmıştır.

**Faaliyet kiralamalarına ilişkin giderler 31.12.2018 tarihli Kar/Zarar Tablosundan alınmış olup, enflasyon etkisi ihmal edilmiş olup, tamamının IFRS 16 kapsamında kullanım hakkı olarak finansal durum tablosuna aktarıldığı varsayılmıştır.

*** Vergi yükünün % 22 olduğu varsayılmıştır.

[#] √ işareti beklenen etkinin gerçekleştiğini, × işareti gerçekleşmediğini ifade etmektedir.

Pegasus Hava Yollarının finansal tablolarında, bir önceki yıla göre karşılaştırma yaptığımızda faaliyet giderlerinin düştüğü, esas faaliyet karlarının arttığı, finansman giderlerinin arttığı tespit edilmiş olup, IFRS 16 uygulamasıyla finansal tablolarda meydana gelecek değişim beklentisi ile örtüşmektedir. Pegasus Hava Yolları faaliyet kiralamalarının finansal tablolara alınması dönem karında, vergi yükünde, öz kaynaklarında 31.12.2018 dönemine göre artış meydana getirmiştir. Kiracının finansal tablolarındaki etkiye ilişkin olarak ortaya konulan öncül beklentiler dönem karlılığı, vergi yükü ve öz kaynak değişimi haricinde gerçekleşmiştir. Beklentilerin tersi yönündeki gerçekleşmelerin nedeni faaliyet kiralamalarından amortisman giderinin düşük raporlanmış olmasıdır. Toplam amortisman gider artışı içerisinde faaliyet kiralamalarından amortisman tutarının neden küçük bir paya sahip olduğuna ilişkin bir açıklamaya ise bağımsız denetim raporundan ulaşılamamıştır.

Tablo 5.8. IFRS 16'nın Lufthansa Hava Yolları Finansal Tabloları Üzerinde Etkisi

Beklenen Öncül Etki	Bulgu [#]	Karşılaştırma
Finansal durum tablosu büyüklüğünde artış*	√	2.363 milyon Euro artış
Faaliyet giderlerinde azalış **	√	401 milyon Euro < 528 milyon Euro
Esas faaliyet karlılığında artış	√	X – 401 milyon Euro > X – 528 milyon Euro
Finansman giderlerinde artış	√	53 milyon Euro finansman gideri
Dönem karlılığında azalış	×	X – 454 milyon Euro > X – 528 milyon TL
Vergi yükünde azalış	×	(X – 454 milyon Euro) × %22 > (X – 528 milyon Euro) × %22 -99,88 milyon Euro > 116,16 milyon Euro
Öz kaynaklarda azalış	×	-354,12 milyon Euro > -411,84 milyon Euro

* Kullanım hakkı varlıklarının net defter değerleri esas alınmıştır.

**Faaliyet kiralamalarına ilişkin giderler 31.12.2018 tarihli Kar/Zarar Tablosundan alınmış olup, enflasyon etkisi ihmal edilmiş olup, tamamının IFRS 16 kapsamında kullanım hakkı olarak finansal durum tablosuna aktarıldığı varsayılmıştır.

*** Vergi yükünün % 22 olduğu varsayılmıştır.

[#] √ işareti beklenen etkinin gerçekleştiğini, × işareti gerçekleşmediğini ifade etmektedir.

Lufthansa Hava Yollarının finansal tablolarında, bir önceki yıla göre karşılaştırma yaptığımızda faaliyet giderlerinin düştüğü, esas faaliyet karlarının arttığı ve finansman giderlerinin arttığı tespit edilmiş olup, IFRS 16 uygulamasıyla finansal tablolarda meydana gelecek değişim beklentisi ile örtüşmektedir.

Lufthansa Hava Yolları faaliyet kiralamalarının finansal tablolara alınması dönem karında, öz kaynaklarında 31 Aralık 2018 dönemine göre artış meydana getirmiştir. Kiracının finansal tablolarındaki etkiye ilişkin olarak ortaya konulan öncül beklentiler dönem karlılığı, vergi yükü ve öz kaynak değişimi haricinde karşılanmıştır. Beklentilerin tersi yönündeki gelişmelerin nedeninin düşük borçlanma maliyetleri olduğu düşünülmektedir.

Tablo 5.9. IFRS 16'nın İskandinav Hava Yolları Finansal Tabloları Üzerinde Etkisi

Beklenen Öncül Etki	Bulgu [#]	Karşılaştırma
Finansal durum tablosu büyüklüğünde artış*	√	17.382 milyon SEK artış
Faaliyet giderlerinde azalış **	√	869 milyon SEK < 938 milyon SEK
Esas faaliyet karlılığında artış	√	X – 869 milyon SEK > X – 528 milyon SEK
Finansman giderlerinde artış	√	199 milyon SEK finansman gideri
Dönem karlılığında azalış	√	X – 1.068 milyon SEK < X – 938 milyon SEK
Vergi yükünde azalış***	√	(X – 1.068 milyon SEK) × %22 < (X – 938 milyon SEK) × %22 -234,96 milyon Euro < -206,36 milyon Euro
Öz kaynaklarda azalış	√	-833,04 milyon SEK < -731,64 milyon SEK

* Kullanım hakkı varlıklarının net defter değerleri esas alınmıştır.

**Faaliyet kiralamalarına ilişkin giderler 31.12.2018 tarihli Kar/Zarar Tablosundan alınmış olup, enflasyon etkisi ihmal edilmiş olup, tamamının IFRS 16 kapsamında kullanım hakkı olarak finansal durum tablosuna aktarıldığı varsayılmıştır.

*** Vergi yükünün % 22 olduğu varsayılmıştır.

[#] √ işareti beklenen etkinin gerçekleştiğini, × işareti gerçekleşmediğini ifade etmektedir.

Bu tablodan görüleceği üzere, IFRS 16'nın kiracıların finansal tablolarında beklenen tüm etkileri İskandinav Hava Yolları'nın finansal tabloları üzerinde gerçekleşmiştir.

5.1.5. IFRS 16 İlk Uygulamasının Finansal Tablo Oranları Üzerinde Etkisi

Araştırmamızın konusu olan havacılık sektöründe faaliyet gösteren seçilmiş işletmelerin finansal tablo oranlarında değişimler ile IFRS 16 ilk kez uygulama sonucu beklenen değişimler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 5.10. İşletmelerin Finansal Tablo Oran Değişimleri

Finansal Tablo Oranları	THY Anonim Ortaklığı Artış/Azalış	Pegasus Hava Yolları Artış/Azalış	Lufthansa Grup Artış/Azalış	İskandinav Hava Yolları Artış/Azalış	IFRS 16 Kiralamalar Standardı Uygulaması ile Artış/Azalış Beklentisi
Net İşletme Sermayesi	(-3.538)	465	860	(-4.228)	-
FVAÖK	2.220	2.279	(540)	644	+
Varlık Devir Hızı	(0,07)	(0,08)	(0,08)	(0,10)	-
Finansal Kaldıraç Oranı	0,11	0,26	0,17	4,84	+
Cari Oran	(0,07)	0,04	0,05	(0,16)	-
Asit Test Oranı	(0,08)	0,04	0,05	(0,16)	-
Nakit Oran	0,03	0,11	(0,004)	(0,12)	-
Stok Bağımlılık Oranı	(5,24)	(6,31)	(0,33)	6,77	+
Öz kaynak/Aktif Toplamı	(0,01)	(0,02)	(0,01)	(0,06)	-
Finansman Oranı	(0,02)	(0,04)	(0,15)	(0,08)	-

İskandinav Hava Yollarının özel hesap dönemi kullanması ve 1 Kasım 2019 tarihinden itibaren IFRS 16 uygulaması nedeniyle karşılaştırma yapılırken bir önceki yılın aynı dönemine ilişkin finansal tabloları dikkate alınmıştır. Diğer hava yolu şirketlerinin 1 Ocak 2019-31 Aralık 2019 dönemi ile 1 Ocak 2018-31 Aralık 2018 dönemi finansal tabloları karşılaştırılmıştır.

İşletmelerin faaliyet kiralama işlemlerini varlık ve yükümlülük olarak finansal tablolara alması durumunda, İskandinav Hava Yolları dışındaki hava yolu işletmelerinde de bazı finansal tablo oranlarında beklenen artış/azalışlar gerçekleşmemiştir. Her işletme özelinde IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın finansal tablolara etkileri farklı olup aşağıda açıklanmıştır.

THYAO’da nakit oranda azalış, stok bağımlılık oranında düşüş gerçekleşmemiştir. Bu durum, işletmenin 2019 yılında nakit ve nakit benzerleri içerisinde raporlanan banka mevduatlarındaki % 43 oranında artıştan kaynaklanmıştır. Bu nedenle, faaliyet kiralama işlemlerinin finansal tablolara alınması sonucu beklenen olumsuz etki, nakit oran ve stok bağımlılık oranında gerçekleşmemiştir. THYAO’nun bir önceki yıla göre nakit ve nakit benzerlerini artırması, olumlu etki yaratmıştır.

Pegasus Hava Yolları’nda nakit ve nakit benzerleri bir önceki yıla göre % 53 oranında artış göstermiş; işletmenin finansal tablolarında IFRS 16 Kiralamalar Standardı’nın beklenen etkilerinden net işletme sermayesi, cari oran, asit test oranı ve nakit oranının düşmesi ile stok bağımlılık oranının artması gerçekleşmemiştir. Nakit ve nakit benzerlerinin bir önceki yıla göre % 53 oranında artış göstermesi, likidite oranlarının artmasında temel rol oynamıştır. Duran varlıkları dönen varlıklara dönüştüren amortisman tutarındaki artış, nakit ve nakit benzerlerindeki artışta rol oynamıştır.

Lufthansa Hava Yolları’nda IFRS 16 Kiralamalar Standardı beklenen etkisinin tersine net işletme sermayesi, cari oran ve asit test oranında artış sağlarken FVAÖK ve stok bağımlılık oranında azalışa neden olmuştur.

Lufthansa Hava Yolları’nda kısa vadeli yükümlülükler bir önceki yıla göre azalmıştır. Bu düşüklüğün nedeni; Avrupa yemek servisi hizmet şirketlerinin tasfiye grubunun borçlarını yeniden yapılandırması ve performansa dayalı ücret ödeme ertelemelerinin düşük olması nedeniyle diğer finansal yükümlülükler ile ticari borçlardaki %6 düşüş olarak açıklanmıştır. Ayrıca ham petrol fiyatlarından kaynaklı türev ürünlerin pazar değerinin % 65 düşmesi ve geçen dönem için yapılan ödemelerin % 49 azalması sonucu etkin gelir vergisi yükümlülüğünde azalma meydana gelmiştir. Bu nedenle de kısa vadeli yükümlülükler azalmıştır.

Kısa vadeli yükümlülüklerin azalması ile birlikte Lufthansa Grup finansal tablolarında IFRS 16 Kiralamalar Standardı’nın bazı olumsuz etkileri ortaya çıkmamıştır. Ayrıca Lufthansa Hava Yolları’nda personel giderleri ile satışların maliyetinin bir önceki yıla göre artması nedeniyle FVAÖK’da beklenen artışın aksine azalış meydana gelmiştir.

İskandinav Hava Yolları finansal tablolarında ise IFRS 16 standardının ilk uygulamasının finansal tablolardaki etkisini azaltmak amacıyla yılın son çeyreğinde 1,5 milyar SEK tutarında tahvil ihraç edilmiştir. Öz kaynak artımı yapılmasına rağmen standardın finansal tablo oranları üzerinde etkilerinin tamamı gerçekleşmiştir.

6. SONUÇ

İşletmeler tarafından IFRS 16 uygulaması öncesinde finansal kiralama işlemlerine ilişkin hak ve yükümlülükler finansal durum tablosuna yansıtılırken, faaliyet kiralamaları finansal durum tablosunun dışında kalmaktaydı. Faaliyet kiralamalarının yoğun olduğu özellikle hava yolu, perakende gibi sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin finansal durum tablolarında faaliyet kiralamalarına ilişkin kullanım haklarının ve kiralama işlemlerine ilişkin yükümlülüklerinin yer almaması, finansal tablolara güvenilirliğini de azaltmaktaydı.

1 Ocak 2019'dan itibaren başlayan hesap dönemlerinde finansal tablolarını IFRS'ye göre hazırlayan işletmelerde, faaliyet kiralamalarının finansal tablolara alınması zorunlu hale gelmiştir. Bu çalışmamızda, ilk kez IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nı uygulayan işletmelerden havacılık sektöründe faaliyet gösteren seçilmiş işletmelerin, bağımsız denetimden geçmiş ve yayımlanmış olan finansal tabloları üzerinden analiz çalışması yapılmıştır.

IFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın ilk kez uygulanıyor olması nedeniyle bağımsız denetim şirketleri, faaliyet kiralama işlemlerinin finansal tablolara alınması ile ilgili muhasebe işlemlerini kilit denetim konusu olarak ele almış ve bağımsız denetim raporunda bu hususa yer vermişlerdir.

Çalışmamızda havacılık sektöründe faaliyet gösteren işletmelerden örnekleme yolu ile seçtiğimiz işletmelerin finansal tablolarını analiz edilmiştir. Faaliyet kiralama işlemlerinin finansal tablolara varlık ve yükümlülük olarak yansıtılması sonucunda finansal durum tablolarında aktif büyüklük, duran varlıklar ile kısa ve uzun vadeli yükümlülükler artmış; öz kaynaklar azalmıştır.

Seçilmiş hava yolu işletmelerinin kar/zarar tablolarının IFRS 16 ilk uygulama ile UMS 17 uygulaması karşılaştırıldığında ilk yıl için tüm işletmelerin esas faaliyet karları yükselmiştir. Finansman giderleri ve amortisman giderleri ciddi oranlarda artmıştır. IFRS 16 uygulaması ile birlikte, ilk yıl ayrılan amortisman gideri ve finansman gideri toplamı UMS 17 uygulamasına göre 2018 yılında doğrudan gider yazılan kira giderinden fazla olduğu durumda dönem net karı düşmüş, aksi durumda artmıştır.

İşletmelerin amortisman giderleri çok büyük oranda yükselmiş, bu durum kar/zarar tablosunda amortisman giderlerinin raporlandığı satışların maliyetinin artmasına neden olmuştur. Ayrıca amortisman giderlerinin yükselmesi sonucunda işletmelerin faiz ve amortisman öncesi karları (FVAÖK) artmıştır. Öte yandan, işletmelerin kira yükümlülüklerine ilişkin ilk yıl faizlerini kar/zarar tablosuna almalarıyla birlikte finansman giderleri de artmıştır.

Özellikle, Türkiye’de faaliyet gösteren hava yolu işletmelerinin nakit ve nakit benzerlerindeki artışla birlikte nakit oranlarını arttırdığı bu nedenle de finansal tablolarında nakit oran düşme beklentisinin gerçekleşmediği anlaşılmıştır.

Hava yolu işletmelerinin bir kısmının nakit ve nakit benzerlerini artırmaları, bir kısmının kısa vadeli yükümlülükleri yeniden yapılandırmaları, bir kısmının da tahvil ihraç etmek suretiyle nakit ve nakit benzerlerini artırmaları sebebiyle IFRS 16’dan beklenen olumsuz etkilerin bir kısmının gerçekleşmediği görülmüştür.

İşletmelerin faaliyet kiralamalarının finansal tablolara alınması ve finansal tablo oranlarının bozulmaması için bir kısım tedbirler alması gerekmektedir. Aksi halde finansal tablo oranları, işletmelerin kredibilitesini etkileyebilecek ve faaliyet kiralaması fazla olan işletmelerin yükümlülüklerinin finansal tablolarda artması nedeniyle işletmeler yatırımcı bulmakta zorluk çekebileceklerdir. İşletmeler daha yüksek maliyetle borçlanmak zorunda kalabilecektir.

Elde edilen bulgular IFRS 16’nın işletmelerin sermaye ve kar yapılarında değişiklikler yarattığını göstermektedir. Öz kaynak azalışı nedeniyle kiracı işletmenin defter değerinde düşme ortaya çıkmaktadır. Buna karşın esas faaliyet karlılığında ve faiz, vergi ve amortisman öncesi karda artış yaratarak firmaya serbest nakit akışlarını artırmaktadır. Diğer unsurlar sabit kalmak üzere bu durum, yüksek hacimde faaliyet kiralaması yapılan sektörlerdeki işletmelerin piyasa değeri/defter değeri oranlarının yükselmesine neden olacaktır. Ayrıca, diğer önemli bir etki işletmelerin riskliliği üzerinde ortaya çıkmaktadır. Finansal kaldıraç oranları ve likidite oranlarındaki artış nedeniyle kiracı işletmelerin hem kısa hem de uzun vadeli finansal risklilikleri artmaktadır. Varlık devir hızı oranındaki azalış ise, IFRS 16’göre düzenlenen finansal tablolar itibarıyla işletmelerin varlık etkinliğinin düşük görünmesine yol açmaktadır.

KAYNAKLAR

- 1 Sıra Nolu Muhasebe Uygulama Genel Tebliği (1992,26 Aralık). Resmi Gazete (Sayı:21447(M)) Erişim Adresi: <https://gib.gov.tr/node/88229>
- Aktaş, R., Karğın, S., & Arıcı, N. D. (2017). Yeni Kiralamalar Standardı UFRS 16'nın Getirdiği Yenilikler ve İşletmelerin Finansal Tablolarına ve Finansal Oranlarına Olası. *İşletme Araştırmaları Dergisi*,9/4, 858-881.
- Altıntaş, D. A., & Türel, D. (2016). Kiralama ile İlgili Yeni Muhasebe Modelinin Finansal Tablolara Etkileri. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü*,75, 131-141.
- Beattie, V., K.Edwards ve A. Goodacre, (1998). The Impact of Constructive Operating Lease Capitalisation on Key Accounting Ratios. *Accounting & Business Research (Wolters Kluwer UK)*, 28.
- Gökgöz, A. A. (2019). TFRS 16 Kiralamalar Standardı Çerçevesinde Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 5/1, 318-332.
- IASB. IFRS16 Illustrative Examples. (2016) B431, B436)
- IFRSWEB, (2020). IFRS İnternet Sayfası. Link: <https://www.ifrs.org/-/media/project/leases/ifrs/published-documents/ifrs16-effects-analysis.pdf> , (Erişim Tarihi: 3.3.2020)
- KGK, 2006, UMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı
- KGK, 2017, BOBİ FRS
- KGK, 2018, IFRS 16 Kiralamalar Standardı
- KGK, 2019,Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağı Erişim Adresi:https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TFRS/EK2_Finansal%20Raporlama%20Standartlar%C4%B1na%20Uygun%20Hesap%20Plan%C4%B1%20Tasla%C4%9F%C4%B1.pdf
- KGKBOBİ, Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı, <https://www.kgk.gov.tr>,[https://kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/5151/Bu%CC%88yu%CC%88k-ve-Orta-Boy-I%CC%87s%CC%A7letmeler-I%CC%87c%CC%A7in-Finansal-Raporlama-Standard%C4%B1-\(BOBİ%CC%87-FRS\)](https://kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/5151/Bu%CC%88yu%CC%88k-ve-Orta-Boy-I%CC%87s%CC%A7letmeler-I%CC%87c%CC%A7in-Finansal-Raporlama-Standard%C4%B1-(BOBİ%CC%87-FRS)), (Erişim Tarihi: 13.01.2020)
- LUFTHANSAGRUP, <https://www.lufthansagroup.com/en/company/history.html> , (Erişim Tarihi: 20 Mart 2020)

- LUFTHANSARAPOR, Luftansa Grup 2019 Yılı Yıllık Finansal Rapor, <https://investor-relations.lufthansagroup.com/fileadmin/downloads/en/financial-reports/annual-reports/LH-AR-2019-e.pdf>, (Erişim Tarihi: 20 Mart 2020)
- LUFTHANSARAPOR1, Luftansa Grup 2018 Yılı Yıllık Finansal Rapor, <https://investor-relations.lufthansagroup.com/fileadmin/downloads/en/financial-reports/annual-reports/LH-AR-2018-e.pdf>, (Erişim Tarihi: 20 Mart 2020)
- PEGASUSRAPOR, Pegasus 2019 yılı Faaliyet Raporu, http://www.pegasusyatirimciiliskileri.com.tr/medium/image/4-ceyrek-mali-tablo-ve-dipnotlar_940/view.aspx , (Erişim Tarihi: 01 Nisan 2020)
- PEGASUSWEB, Pegasus 2019 yılı Bağımsız Denetçi Raporu, <http://www.pegasusyatirimciiliskileri.com.tr/tr/operasyonel-ve-finansal-veriler/finansal-tablolar-denetci-raporlari> , (Erişim Tarihi: 13 Nisan 2020)
- SASGRUP, SAS Grup 2019 Mali Yılı Yıllık ve Sürdürülebilirlik Raporu, <https://sasgroup.net/files/documents/Corporategovernance/annual-reports/sas-sas-annual-and-sustainability-report-fiscal-year-2019-200130.pdf> , (Erişim Tarihi: 20 Nisan 2020)
- SASRAPOR, SAS Grup 01 Kasım-31 Ocak 2020 Ara Raporu, <https://www.sasgroup.net/files/Main/290/3045436/1200983.pdf> , (Erişim Tarihi: 21 Nisan 2020)
- TDKSÖZLÜK, <http://www.sözlük.gov.tr> ,(Erişim Tarihi: 20 Kasım 2019)
- THYRAPOR, THY 2018 Yılı Bağımsız Denetçi Raporu, https://investor.turkishairlines.com/documents/ThyInvestorRelations/2018_12_Aylik_Finansal_Rapor_-_TL.pdf/ , (Erişim Tarihi :20 Mart 2020)
- THYRAPOR, THY 2019 Yılı Bağımsız Denetçi Raporu, [https://investor.turkishairlines.com/documents/ThyInvestorRelations/THY_31.12.2019_\(TRY\)_imzali_TR.pdf](https://investor.turkishairlines.com/documents/ThyInvestorRelations/THY_31.12.2019_(TRY)_imzali_TR.pdf) , (Erişim Tarihi :20 Mart 2020)
- THYWEB, THY 2019 Yılı Faaliyet Raporu, https://investor.turkishairlines.com/documents/2019-yili-yk-faaliyet-raporu-tr_v2.pdf (Erişim Tarihi:14 Nisan 2020)